

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β' — 1899

[Τυπται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

10 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 10

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ἡ αὐτενέργεια ἐν τῇ μαθήσει (κατὰ τὸν Σπένσερ) Σελ. 17.—Ἡ ἀνατροφή τῆς γυναίκος (κατὰ τὸν Ζουφρίδα) 25, 52, 76, 91, 107.—Ἡ ποίησις ἐν τοῖς σχολείοις ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα 49.—Τὸ Γκαίτσιο Γυμνάσιον ἐν Φραγκφούρτῃ ὑπὸ Φ. Γεωργαντέ 68.—Ἀγωγή καὶ κληρονομικότης (κατὰ τὸν Γαυιό) 73.—Ρωσικόν λύκειον 81.—Ἡ ἀγωγή τοῦ παιδός (κατὰ τὸν Γκίρμι) 84, 98.—Τὸ παιδί ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα 143.—Σχολικαὶ ἀναμνήσεις 129.—Ἡ σκληρογυγία (κατὰ τὸν Όππελ) 139.—Ἡ ἠθικὴ ἀγωγή (ἐκ τῶν τοῦ Σπένσερ) 145, 163, 183, 194, 214.—Τὸ πρότυπον γυμνάσιον τῆς Βουδαπέστης 155.—Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις 168.—Παιδαγωγικὸν διαγώνισμα (τὸ βραβευθὲν ὑπὸ τῶν κριτῶν) ὑπὸ Π. Λιβαδά 177.—Τὰ ἀργαία κειμήλια 193.—Ἡ ἀσταγὸς ἀνατροφή τῶν νεανίδων (κατὰ τὸν Ουρμιλουρ) 202.—Ἡ παιδαγωγία καὶ τὰ ζῶα 209.—Ἡ σχολικὴ πειθαργία ὑπὸ Α. Κωνσταντινοπούλου (226, 246).—Ἰσχυαίησις πρὸς τὰς μητέρας (κατὰ τὸν Ουρμιλουρ) 227.—Ἡ ἠθικὴ ἀγωγή ἐν ἐλευθέρῃ πολιτείᾳ 257, 281.—Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ὁ τύπος ἐν Βουλγαρίᾳ (κατὰ τὸν Α. Γουβερνάτῃ) 275, 294.—Πνευματικὴ ὑγιεινὴ (κατὰ τὸν Ἐλβετὸν Ιατρὸν Φερρέρ) 337.—Αἱ γυμναστικαὶ πρόοδοι ἐν Ἑλλάδι 363.—Ἡ σπουδαιὴ γυμναστικὴ (376)

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ, ΘΘΙΚΑ

Τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα (κατὰ τὸν Α. Κραβζ) Σελ. 4, 22.—Ἡ ψῆφος τοῦ πολίτου 65.—Ὁ φόρος τοῦ αἵματος 97.—Ἡ εὐτυχία (κατὰ τὸν Λούμπου) 125.—Τὸ στρατιωτικὸν καθῆκον (κατὰ τὸν Α. Βουτρού) 131, 150.—Σκέψεις συγγραφείας (ἐκ τῶν τοῦ Α. Λιβαδά) 143.—Ἡ Κυριακὴ ἀργία 161.—Ἡ ἀξία τοῦ χρόνου (κατὰ τὸν Λούμπου) 198.—Ἡ ἀργία καὶ αἱ πόλεις 241.—Πνευματικὴ ποτὰ 273.—Τὰ κλέφτικα τραγῳδία ὑπὸ Γ. Κ. Κουλαδῆμου 284.—Ἡ ἐργασία ἐν ταῖς φυλακαῖς 321.—Ὁ νόμος τῆς ἐργασίας καὶ ὁ νόμος τῆς ἀργίας (κατὰ τὸν Γ. Μουσιό) 325.—Ἡ δόξα—Ἡ ἐρήνη (ποικίλαι γνῶμαι) 342.—Ἡ ἀπολογία τοῦ πολέμου 359.—Ἡ χάρις (κατὰ τὸν Σπένσερ) 458.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὸ λήξαν ἔτος Σελ. 2.—Α. Συγγρός 65.—Τὸ βουλευτήριον τῆς Τροιζῆνος (ἐκ τῶν τοῦ Ν. Δραγουμῆ) 105.—Οἱ λόγοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως (κατὰ τὸν Βοινὴ) 139.—Σκέψεις ποιητοῦ ὑπὸ Χ. Αντίου 246.—Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ Ἰταλικὴ γραμματολογία ὑπὸ Σ. Δὲ Βιάκη 268.—Φίλιππος Ἰμμ. Φέλεμπεργ, 278, 299, 310.—Τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπὸ Χ. Αντίου 305.—Παῦλος Ζανὴ ὑπὸ Α. Αισιμῆδους Κυριακοῦ 355.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Ἡ ἐσπερινὴ ἀνάπαυσις (κατὰ τὸν Γρατῆ) Σελ. 42.—Ἡ γυμνοθεραπεία (κατὰ τὸν Βαρνὴ) 57.—Ἡ δικαιοσύνη τῶν ζώων 69.—Ἀσυμμετρία αἰσθησεων 109.—Ἰγιεινὴ τῆς θράσεως (κατὰ τὸν Τρουσσά) 172.—Ἰγιεινὴ σπουδαιότης τῶν δασῶν (κατὰ τὸν Ἐβερμάγερ) 307, 323.—Τὸ ἀστεροβόλι (ἐπ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Αλ. Πάλλη 315.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, ΗΘΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ὁδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις ὑπὸ Α. Χρυσοβαλόνῃ Σελ. 24, 45.—Ὁ ἀγροτικὸς βίος ἐν Ἀγγλίᾳ 117.—Περι-

πέτειαι περιηγητοῦ 242, 264, 284.—Τὸ νησί τῆς Μουτιλῆνος (κατὰ τὸν Ράουζ) ὑπὸ Α. Ἐφραζιώτη 329.—Ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς 339, 360.—Ἀδελφές (ἐπ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Αλ. Πάλλη 364.—Ἡ πατρις τοῦ Ἰησοῦ (ἐκ τῶν τῆς Μαρθ(ίδης) Σερῶ) 369.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ὁ υἱὸς τοῦ μηχανικοῦ (κατὰ τὸν Drougole) Σελ. 7.—Ἡ θάλασσα ὑπὸ Α. Καραβλίου 18, 39.—Ὁ δάμαλός μου ὑπὸ Κ. Τοπάλη 87.—Τὸ πετραμένον (ἐκ τῶν τοῦ Λέρμονταφ) 101.—Ἡ λαγύρα τοῦ Γερανόστη ὑπὸ Α. Ἐφραζιώτη 141.—Τρισάγιον ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου 148.—Ὁ μικρὸς σκοπὸς (ἐκ τῶν τοῦ Δὲ Ἀμύτση) 170.—Συμπέθερος ὑπὸ Δ. Βικέλα 225.—Ἡ Μόζρα (ἐκ τῶν τοῦ Κ. Μεταξῆ Ποδοπότη) 290.—Ὁ βασιλεὺς Ἀλεξάνδρος (ἐκ τῶν τῆς Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου) 332.—Ἦσο εὐλογημένη (κατὰ τὸν Σιέγμειτς) 346.—Φεγγεῖς ὑπὸ Α. Κοσμη 349.—Ὁ Σαυτῆρ 372.—Ἦταν ἀσπράντιστος ὑπὸ Α. Κοσμη 378.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ἜΡΓΑ

Ἡ Μάγισσα (κατὰ τὸν Φεγγεῖ) μετάφρ. Χ. Αντίου Σελ. 179, 199, 214, 233.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ κρυφὸ σχολεῖο (μετ' εἰκόνας Ν. Γόζη) ὑπὸ Γ. Πολέμη Σελ. 1.—Στίχοι ὑπὸ Δ. Βικέλα 3, 45, 67, 107, 131, 179.—Νύκτα τοῦ γενάρη ὑπὸ Γ. Πολέμη 54.—Μικρὰ ταξίδια ὑπὸ Γ. Μακροβῆ 94.—Τὰ δύο δάκρυα ὑπὸ Γ. Πολέμη 120.—Ἡ ζωὴ ὑπὸ Γ. Πολέμη 297.—Κουπὶ καὶ τιμῶν ὑπὸ Γ. Πολέμη 334.—Ὁ κολασημένος ὑπὸ Γ. Δροσίνῃ 349.—Χωρισμὸς ὑπὸ Γ. Δροσίνῃ 362.—Σὲ μιὰ κοπέλλα ὑπὸ Ἀργύρη Ἐφραζιώτη 379.

ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου.

Ἡ ἀρουραῖσι Σελ. 27.—Κύριοι δημοδιδάσκαλοι 54.—Περὶ θερισμοῦ 218.—Τὸ γάλα καὶ τὰ βρέφη 237.—Καρποφαγίας τὸ ἀνάγνωσμα 297.—Ἡ σπορὰ τοῦ αἵτου 347.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὰ παιδικὰ παίγνια Σελ. 14.—Αἱ καλάνδαι 15.—Αἱ κοῦκλαι ὡς μέσον διδασκαλίας 31.—Πάπας αἰνιγματογράφος 62.—Ἡ Κρήτη καὶ ἡ γελοιογραφία (μετὰ τασσάρων εἰκόνας) 62.—Τὸ παπικὸν αἰνίγμα 79.—Ὁ ἀφειρῆτης τῶν ὑψηλῶν πέλων 95.—Ἰπιφανεῖς προληπτικοὶ 110.—Τὸ παιδικὸν πάσχα ἐν Ἀμερικῇ 126.—Θεραπεία ἡθοποιοῦ 158.—Οἱ πῖλοι τῶν ἀγγέλων βουλευτῶν 175.—Βασιλεὺς κηπουρὸς 175.—Ἀριθμητικὴ τῶν ζώων 191.—Ἡ μήτηρ μας 207.—Τὰ διάφορα κρέατα 222.—Τὸ πτόσμα καὶ αἱ προλήψεις 255.—Ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς 270.—Τὰ δάκρυα 302.—Ἡ τροφὴ διαφόρων λαῶν 303.—Τὰ ταξίδια τοῦ μέλλοντος 334.—Ἡ καταρῆδα 334.—Αἱ πρόται ἐν Ἑλλάδι ἐφημερίδες 351.—Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν 367.—Ἰδιοτροπία μεγάλων μουσικῶν 379.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὸ νυχτέρι ὑπὸ Κ. Ρωμαιοῦ Σελ. 12.—Τὰ ἀριστουργήματα τῆς Δημοτ. Προήσεως 30, 63, 111, 142, 156.—Τὸ θαῦμα τῆς Χρυσοπηγῆς ὑπὸ Α. Κοσμη.—Ἡ γελιδνα τοῦ μαρτίου ὑπὸ Χ. Χρηστοβασιλέη 93.—Δημιῶδες μῦθοι 218, 239, 255.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφεῖου τῆς Ἑταιρίας Κ. Μιλλανγ καὶ Ν. Κεραραδάκη.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Παιδικός ήρωϊσμός.

Κατά τας ημέρας, καθ' ἃς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Γ' ἰωτῆ διετέθειν εἰς Ἴσλ, κοράσιον δωδεκαετὸς εἰσελθὼν ἐντὸς οἰκίας κυρπολουμένης διέσωσε βρέφος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγένετο παρανόμιμα τοῦ κυρός.

Ἡ μικρὰ ἡρωὶς προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, παρισταμένου πλησίον τῆς καιομένης οἰκίας.

— Δὲν ἐφοβήθη; τὴν ἐρωτᾷ ὁ Αὐτοκράτωρ.

— Ὅχι, ἄρχοντα, ἔκωντ' ἀφελῶς ἡ μικρὰ. Ἡξευρα, ὅτι τὸ μικρὸ ἦτο ἐκεῖ καὶ στή φωτιὰ θὰ ἔπεφτα νὰ τὸ γλυτώσω.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ἐθώπευσε καὶ διέταξε νὰ προσληφθῇ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀνακτόρων, ἀπονεύμας συγχρόνως εἰς αὐτὴν τὸ παράσημον τῆς Ἰβλισάδης.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Δίοπτρα κατὰ τῆς ναυτίας.

Γερμανὸς ἐπιστήμων διαχυρίζεται ὅτι ἐφευρᾷ ἀσφαλῆς καὶ εὐχερῆς μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ναυτίας. Τὸ μέσον τοῦτο εἶνε τὰ κόκκινα δίοπτρα. Πᾶς θαλασσοπλοῦν, ὅσον δήποτε καὶ ἂν ὑπέφευε πρότερον ἐκ τῆς θαλάσσης, καθίσταται ἄλλως ἀπρόσβλητος ἐφεξῆς, ἀρκεῖ νὰ φορέσῃ εὐθὺς ὡς ἐπιθῇ τοῦ πλοίου κόκκινα δίοπτρα!

Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τὸσον γελοῖον, ὅσον φησεται κατ' ἀρχάς. Δυνατὸν νὰ μὴ ἐπιτυχάνῃ ἐν τῇ πρακτικῇ αὐτοῦ ἐφαρμογῇ, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας:

Τὸ κόκκινον χροῖμα ἔχει διεγερτικὴν δυνάμιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ κόκκινον χροῖμα ἐνισχύει τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος. Ἀλλὰ κατὰ τινὰς φυσιολόγους, ἡ ναυτία ἔχει ὡς ἀφορμὴν τὴν ἀνεπαρκῆ κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ὡστε τὰ κόκκινα δίοπτρα ἐνισχύοντα τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος προλαμβάνουσι τὴν ναυτίαν.

Ἡ δοκιμὴ δὲν εἶνε δύσκολος.

Ἡ ταχύτης τῆς καμήλου.

Φαίνεται ὅτι ἡ παράδοσις ὑπερετίμησε τὴν ταχύτητα καὶ ἀντοχὴν τῆς καμήλου ἢ ὅτι ὁ χρόνος ἐξεφύλισε τὸ γένος αὐτῶν. Ὅπως δήποτε σήμερον εἶνε βεδαιωμένον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόγονος τῆς περιφήμου καμήλου, ἥτις ἔφερε τὸν Μωάμεθ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Μέκκην, θυμαμένη νὰ διατρέξῃ περισσότερα τῶν 12 χιλιομέτρων τὴν ὥραν καὶ τοῦτο ἔχει ἐπὶ χρόνον μικρότερον τῶν δύο ὥρων. Ἄν δὲ τις θελήσῃ νὰ βιάσῃ αὐτὴν ἐπὶ πλέον, πίπτει γονυπετῆς καὶ θνήσκει ἐκ τοῦ καμῆλου.

Ἡ περίοδος τῆς γῆς εἰς 33 ἡμέρας.

Παρηλθε πλέον ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ὁ Φιλέας Φόγγ τοῦ Ἰουλλίου Βῆρον ἐκίνησε τὴν δυσπιστίαν τῶν συμ-

πολιτῶν του, ἰσχυρίζομενος ὅτι δύναται νὰ κάμῃ τὴν περίοδον τῆς γῆς εἰς 30 ἡμέρας. Κατὰ τοὺς νεωτάτους ὑπολογισμοὺς τοῦ βωσικοῦ Ἰπουργεῖου τῆς συγκοινωνίας, ἀμὰ τῇ ἀποπερκοίσει τοῦ Ἰππερσιδηρικοῦ σιδηροδρόμου ἡ περίοδος τῆς γῆς θὰ δύναται νὰ γείνη ἐντὸς 33 ἡμερῶν κατὰ τὸ ἐξῆς δρομολόγιον: Ἀπὸ Βρέμης εἰς Πητρούπολιν σιδηροδρομικῶς 1 1/2 ἡμέρας, ἀπὸ Πητρούπολεως εἰς Βλαδιβοστόκ σιδηροδρομικῶς μὲ ταχύτητα 48 χιλιομέτρων καθ' ὥραν 10 ἡμέρας, ἀπὸ Βλαδιβοστόκ εἰς Ἀγ. Φραγκίσκον διὰ τοῦ Βῆρηνικοῦ Ὀκεανοῦ 10 ἡμέρας, ἀπὸ Ἀγ. Φραγκίσκου εἰς Ν. Ἰόρκην 4 1/2 ἡμέρας, ἀπὸ Ν. Ἰόρκης εἰς Βρέμην 7 ἡμέρας. Σήμερον ὁ ταχύτερος δρόμος εἶνε ἀπὸ Ν. Ἰόρκης εἰς Σούθμπτον 6 ἡμέρας, ἀπὸ Σούθμπτον εἰς Βρεντῆσιον διὰ Πηρσιῶν 3 1/2 ἡμέρας, ἀπὸ Βρεντῆσιου εἰς Ἰοκσάμμαν διὰ Σουξ 42 ἡμέρας, ἀπὸ Ἰοκσάμμαν εἰς Ἀγ. Φραγκίσκον 10 ἡμέρας, ἀπὸ Ἀγ. Φραγκίσκου εἰς Ν. Ἰόρκην 4 1/2 ἡμέρας. Ἡ ὅλον 66 ἡμέρας.

Ἡ καπνὸς τῶν ξύλων.

Κατὰ τὰς ἐρευνὰς ἐπιστήμου ἰταλοῦ ὕγεινολόγου ὁ καπνὸς ὁ προερχόμενος ἐκ ξύλων καιομένων εἶνε ἄριστον ἀντιμασκατικὸν καὶ ἐξολοθρεύει βιζιτιὰς πάντα τὰ παθογόνα σπέρματα τὰ σπορούμενα εἰς τὸν ἄερα, προστακκώμενα εἰς τείχευς ἢ ἐνδαιτωμένα ἐντὸς ἐπιπέλων καὶ ἐνδυμάτων. Δι' ἐλίγην ξύλων χλωρῶν ἢ ὑγρῶν, ὅπως ὁ ἀναδιδόμενος καπνὸς εἶνε πυκνότερος, δύναται ν' ἀπολυμανθῇ διωμάτιον ἀσθενούς ἢ ἄλλο τι μολυνθὲν μέρος, ἀρκεῖ νὰ κλεισθῇ τοῦτο ἐρημητικῶς καὶ νὰ ἐκκαλυφθῇ ἢ κυρὰ πολλὰκις ἀλληλοδιεδόχως εἰς διάστημα 12 ὥρων.

Ἡ διαδοχὴ τοῦ παιδιλάτου.

Ἀγγλὸς στατιστικὸς συλλέξας τὰ κατάλληλα στοιχεῖα ὑπολογίζει ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὑδρόγειον σφίγγων ὑπάρχουσιν 20 ἑκατομμύρια ποδηλάτων, ἢτοι ἀναλογοῦσιν ἐν ἐπὶ 74 κατοίκων τῆς γῆς. Τὰ ποδηλάτα ταῦτα τιθέμενα κατὰ μήκος θ' ἀπέτελλον ἄλλοις ἐκ 40 ἑκατομμυρίων τροχῶν ἔχουσαν μήκος περίπου 40 χιλιάδων χιλιομέτρων, ἢτοι ὅσον θὰ ἦρκει ἵνα περιβιγθῇ ἡ γῆ. Ἰπολογιζομένης δὲ τῆς ἀξίας ἐκάστου εἰς 200 γρ. κατὰ μέσον ὄρον, ἡ ὅλην ἀξία τῶν ἐπὶ γῆς ποδηλάτων ἀνέρχεται εἰς 6 δισεκατομμύρια φράγκων. Ματαξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, πρωτεύει ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ποδηλάτου ἡ Γερμανία, ἀριθμοῦται ἡ ἑκατομμύρια ἢτοι ἐν ἐπὶ 16 κατοίκων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διατήρησις τῶν αὐγῶν.

Τὰ αὐγὰ διατηροῦνται βελτιζόμενα εἰς ἀσβεστόνερρον περιέχον καὶ 6 τοῖς 100 μαγειρικοῦ ἕλατος. Διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου ἡ διατήρησις αὐτῶν δύναται νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ 35 ὅλους μηνῶς.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 2288

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἐδημοσιεύθη πρὸ τινος διὰ τῶν πλείστων μεγάλων περιοδικῶν τῆς ἡμερηστικῆς Συμπολιτείας ταγγλῶνας, προσέλαθε δὲ οὕτως ὁμοίαν ἐπίσημον χαρακτῆρα. Συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶνε ἀνὴρ ἐπιφανὴς, ὁ πρίτασις τοῦ Νοβιαρδίου Πανεπιστημίου Ἰβλιστ. Ἄλλος δ' ἔλαχε ἡμερησικῶς παιδαγωγὸς ὁ Πουτλαρ ἐξῆρα τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ δημοσιεύματος καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν, ὅπως διὰ τῆς πολλαπλῆς δημοσιεύσεως κατὰ τῆς γωνίας εἰς πάντα τὸν ἀμερικανικὸν λαόν. Μετὰ τὴν αὐτὴν παρέχουσαν καὶ ἡμεῖς φρονούμετες, ὅτι πολὺτιμον παρέχουσαν ἀναγνωστικὴν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστους. Καθόσον, καίτοι τὸ ὄνομα ἀμερικανικὸν σφοδρὸ ἀνακτισθένον πρόγραμμα τελείας ἐθνικῆς ἀγωγῆς ἔφυγε ἰδίως καὶ τοὺς πολιτὰς δημοκρατικῶν χωρῶν, οἳ ἔχουσι ἐφαρμόζεσθαι κατὰ τὴν πλείστον καὶ ἐπὶ πάσης ἐλευθέρου πολιτείας, ἐν ἣ κυριαρχεῖ ὁ λαὸς διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Σ. τ. Δ.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ φρονούμετες ὅτι ἡ λαϊκὴ παιδαγωγία συνίσταται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν ἐρείθει ν' ἀποβλέπῃ ἡ ἀγωγή, εἶνε μόνον μέσκα πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε νὰ καταστήσῃ τὸν παιδαγωγὸν νὰ ζῆσῃ βίον λογιζομένον καὶ κανονικόν.

Ἐν πάσῃ πεπαιτωμένη κοινωνίᾳ τὸ ἑαυτῆς παιδίον πρέπει ἤδη νὰ γνωρίζῃ ν' ἀναγνωστικῶς, νὰ γράφῃ, καὶ νὰ ἀριθμῇ. Διδάσκαλοι ἐπιτηδεῖσι καὶ σχολαὶ καλῶς διευθυνόμεναι διδάσκουσι σήμερον συγχρόνως ἀναγνώσειν, γραφῆν καὶ ἀριθμητικὴν ὁ παῖς γράφει πάσας τὰς λέξεις, ἢ ἀναγνωστικῶς, καὶ φυσικῶς συλλαβίζει, καθ' ὅσον γράφει. Οὕτω δὲ τὸ οὖν, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ χεὶρ συνεργάζονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἀπόκτησιν τῆς τέχνης τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς τέχνης τῆς γραφῆς. Ἐξ πρὸς δὲ τὴν ἀριθμητικὴν, οἱ πλείστοι τῶν περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολουμένων ἡμορφῶνως παραδέχονται ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἀπαράτητον διὰ πάντα πεπαιτωμένον ἄνθρωπον ποσὸν ἀριθμητικῶν γνώσεων εἶνε ἐν συνόλῳ μικρόν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιβραδύνηται ἡ ἀληθὴς ἀγωγή τοῦ παιδὸς διὰ τῆς μεταδόσεως εἰς αὐτὸν φέρτου γνώσεων, αἵτινες θὰ τὸ εἶνε ἀχρηστοὶ ἐν τῇ βίῳ. Ἡ ἀναγνώσις λοιπὸν, ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ οὐδέποτε εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Β'

Ὁ σκοπὸς, ἐν προτίθεται πᾶσα ἀγωγή ἐν οὐδὲποτε κοινωνίᾳ μεταπολιτείας συνεχῶς ἀπώτερον, καθ' ὅσον ὁ ἐπιδιώκων αὐτὸν προχωρεῖ. Συμβαίνει δὲ, καὶ εἰς τὸν ἀναβάτην τῶν Ἀλπεῶν, ὅστις βλέπει ἀπομακρυνομένην τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, εἰς ἣν θέλει νὰ φθάσῃ, καθ' ὅσον ὑπερβαίνει τὰς κορυφάς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐνώπιόν του κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, νῆαι δὲ συνεχῶς παρουσιάζονται. Ἀλλ' ὅμως ὁ σταθερὸς σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε πάντοτε ἡ ἀπόκτησις τῆς γνώσεως, ἡ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ παράγειν καὶ τοῦ ἀπολαβεῖν καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ χαρακτῆρος.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κόσμῳ ἡ ἀγωγή τοῦ ἐλευθέρου πολιτοῦ εἶνε τι νέον, δὲν ἐννοεῖται ἀκόμη σαφῶς, τί δύναται αὕτη καὶ πρέπει νὰ κατορθώσῃ. Ὁ Πλάτων ἐν τῇ προτύπῳ αὐτοῦ πολιτείας φρονεῖ ὅτι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις οὐδεμίαν ἀγωγῆς ἔχουσιν ἀνάγκην. Ἡ φανὴ παράδοξον ὅτι φιλόσοφος ὑπέροχος, ὁσὸς ὁ Πλάτων, τοιαύτην εἶχε γνώμην, ἀλλὰ μὴ λησμονώμεν ὅτι καὶ ἐν ταῖς Νοτιαῖς Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἀρίστως προηγηθεῖσα γενεὰ θεωρεῖ ἀνάγκη τὸ νὰ διδάσκηται ὁ ἐργάτης ἀναγνώσειν, ὅτι ἐν τῇ φεουδαλικῇ κοινωνίᾳ ἡ παιδεία ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, οἵτινες ἐξ αὐτῆς ἠρύοντο κατὰ τὸ πλείστον τὴν δυνάμιν των, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἀρχεῖ ἀπὸ τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὡς σκοπὸν προτίθεται νὰ παρασκευάσῃ μάλλον στρατιώτας καὶ ὑπηκόους νοήμονας τοῦ ὑπερτάτου ἀρχόντος ἢ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους ἐλευθέρους καὶ εὐτυχῆς, ὅτι ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀγγλίᾳ ἀρίθμει βίον μόνον εἶχουσι ἐπὶ τῶν ἐτῶν, ὅτι τέλος καὶ ἐν ταῖς Ἰνδιάναις Πολιτεῖαις ὁ κυριώτατος σκοπὸς τῆς δημοκρατικῆς παιδεύσεως, ἡ ἀνύψωσις δηλ. αὐμπαντος τοῦ λαοῦ εἰς ὑπέρτερον βαθμὸν νοημοσύνης, ἡλικιότητος καὶ εὐτυχίας, δὲν κατορθώθη ἐτι ἐπαρκῶς, διότι καὶ παρ' ἡμῖν πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἔργον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε μόνον νὰ προσφύλαττῃ τὸν λαόν ἀπὸ τῶν ἐπικινδύνων δεισιδαιμονιῶν καὶ θεωροῦσιν αὐτὴν ἢ ὡς ἀπλὴν ἀτυνομικὴν λειτουργίαν ἢ ὡς μέσον ἐκαιξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος διὰ τῆς προόδου τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων. Ἀς ἀφύστωμεν λοιπὸν τὸν χρόνον νὰ τροποποιήσῃ τὰς ἰδέας καὶ ἢς μὴ κρίνωμεν μεθ' ὑπερβαλλούσης ἀσθητικότητος ἐκείνου, αἵτινες ἐν τῇ παρούσῃ γενεᾷ σχηματίζουσιν ἀτελεῖ ἐν-

νοϊαν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἡ ἀγωγή ἔχει ἐν ταῖς ἐλευ-
θέραις πολιτείαις.

Γ

Θὰ εἰπωμεν νῦν διὰ βραχέων, τίνα εἶνε ἐν τῇ
σχολῇ τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς μαθήσεως καὶ τῆς
μορφώσεως.

Εὐθὺς ὡς ὁ παῖς καταστῆ ἱκανὸς νὰ μετα-
χειρίζηται εὐχερῶς τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς, ὡς
ἀνωτέρω ἐκάλεσα τὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ
ἀριθμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνῶ ἔτι ἐξοικειοῦται πρὸς
τὴν χρῆσιν αὐτῶν, πρέπει νὰ ἀρχίσῃ νὰ καλλιεργ-
γῆται: ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις τοῦ παράγειν καὶ ἡ
δύναμις τοῦ ἀπολαύειν, καὶ τοῦτο διὰ τῆς
στοιχειώδους γνώσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ἐν τῇ δημοκρατικῇ σχολῇ ἔπρεπεν ἡ σπουδὴ
τῆς φύσεως νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶν κατωτάτων
τάξεων: ἔπρεπε πάντες οἱ διδάσκαλοι νὰ εἶνε
εἰς θέσιν νὰ διδάσκωσι τὰ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς
γεωγραφίας, τῆς μετεωρολογίας, τῆς βοτανικῆς,
τῆς ζωολογίας οὕτως, ὥστε νὰ παρέχωσιν εἰς τὴν
πνεῦμα τοῦ παιδὸς ἐννοίαν τινα κεφαλαιώδη
μέν, ἀλλ' ἀρμονικὴν τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτὸ
κόσμου. Τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ ἔργου τοῦ δη-
μοδιδασκάλου ὑπῆρξεν ὄλιγος ἔτι εἰς τὸ πνεῦμα
τῆς ἀμέσως προηγηθείσης γενεᾶς. Ἀλλὰ σήμερον
κατανοεῖται ὁσημέραι κάλλιον ὅτι πρὸς τὸ ἰδιώ-
δες τοῦτο ὀφείλουσι νὰ τείνωσιν καὶ προσπαθῶσιν
πάντων τῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς παιδαγωγίας
ἀφιερουμένων.

Ὀλίγω ὑστερον, ὅταν ἡ διάνοια τοῦ παιδὸς
μᾶλλον ἀναπτυχθῆ, πρέπει νὰ προστεθῆ ὡς μά-
θημα ἡ χημεία καὶ ἡ φυσικὴ, ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου
δὲ ἡ ὀγδόου ἔτους κατὰ τὴν νομισθῆναι καὶ
ἀνάπτυξιν τοῦ παιδὸς νὰ διδασθῆ ἡ γεωμετρία,
ἡ ἐπιστήμη τῶν σχημάτων. Εἰς τὸ σπουδαῖον
τοῦτο μάθημα πρέπει ν' ἀφιερῶθῃ ἐπὶ συνεχῆ ἔξ
ἡ ἑπτὰ ἔτη μέρος τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ χρόνου,
ὃν δύναται ὁ παῖς κατὰ τὸ παρὸν νὰ διαθέτῃ
πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐξοικειώσις τις
πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν καὶ διὰ στοιχειώδους
ἔτι σπουδῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐπιτυχα-
νομένη εἶνε διὰ τὸν παῖδα πηγὴ ἐνδιαφέροντος
καὶ τέρψεως, χωρὶς οὐδὲν νὰ παρακωλύῃ τὴν
εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμητικὴν
πρόδον, ἧτις τούναντίον μάλιστα διευκολύνεται.

Δ

Καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ ὄψιν τοῦ περιστοιχίζοντος
κόσμου ἔπρεπεν ὡσαύτως ἀνωρὶς νὰ στραφῆ ἡ
προσοχὴ τοῦ παιδὸς, ἐννοῶ τὴν ἀνθρωπίνην ὄψιν.
Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔπρεπε βαθ-
μηδὸν νὰ διέλθῃ πρὸ τῶν ὁμμάτων αὐτοῦ, εὐθὺς
ὡς ἀρχίσῃ ν' ἀναγνώσκῃ ἀκόπως. Καὶ ἡ γεω-
γραφία δύναται ὄχι ὀλιγώτερον τῆς ἱστορίας καὶ
πρὸς αὐτὴν συσχετιζομένη νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς

διδασκαλίαν. Παραπλεύρως δὲ πρὸς τὰς πραγ-
ματικὰς ταύτας μαθήσεις σπουδαῖαν θέσιν ἠδύ-
ναντο νὰ κατέχωσι τὰ φιλολογικὰ προϊόντα τῆς
φαντασίας διὰ τε τὴν εὐγένειαν τῶν παραδειγ-
μάτων καὶ διὰ τὸ τερπνὸν αὐτῶν. Ἄλλ' εἶμαι
πεπεισμένος ὅτι ἡ ἀρίστη πρὸς χρῆσιν τῶν παι-
δῶν φανταστικὴ φιλολογία δὲν ἐγράφη ἀκόμη.
Ἡ μυθολογία, αἱ διηγήσεις τῆς Π. Διαθήκης,
οἱ περὶ μαγισσῶν μῦθοι, αἱ ἱστορικαὶ μυθιστο-
ρίαι, πάντα ταῦτα, δι' ὧν τρέφομεν τὸ παιδικὸν
πνεῦμα, ἐνέχουσι πολλὰ τὰ βάρβαρα, ταπεινά
καὶ τετριμμένα. Καὶ ἴσως εἰς τὴν μετάδοσιν
ταύτην ἰδεῶν ἀνηθίκων, ἀλόγων καὶ ἀπανθρώ-
πων εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀλληλοδιαδόχων
γενεῶν ἠδύνατό τις νὰ ἀποδώσῃ τὴν βραδύτητα
ἐν τῇ ἐπιτελουμένῃ ἠθικῇ προόδῳ τοῦ ἀνθρωπί-
νου γένους.

Πρὸς καθυσχύχασιν τοῦ φόβου τούτου παρέρ-
χεται ἀπαρατήρητον ὅ,τι κακὸν ὑπάρχει εἰς τὰ
εἰς χεῖρας αὐτῶν διδόμενα βιβλία: κατὰ τοῦτο
ὁμοιάζομεν πρὸς μητέρα, ἧτις θὰ ἔδιδεν εἰς τὸ
τέκνον τῆς γάλα πλήρες ἀκαθαρσιῶν, δυσχυρι-
ζομένη ὅτι ὁ ὄργανισμὸς τοῦ παιδίου δὲν ὀ ἀπορ-
ροφήσῃ αὐτάς. Ἀλλὰ δὲν εἶνε παράλογον ἐν τῇ
ἐκλογῇ τῆς τροφῆς, ἢν εἰς τὴν διάνοϊαν καὶ τὴν
συνείδησιν τῶν τέκνων ἡμῶν παρέχομεν, νὰ
εἴμεθα ὀλιγώτερον εὐλαβεῖς καὶ προσεκτικοὶ ἢ ἐν
τῇ ἐκλογῇ τῆς εἰς τὸν στόμαχον αὐτῶν παρεχο-
μένης; Ἐν τούτοις δὲν δυναίμεθα μόνον διὰ γεγο-
νότων νὰ τρέφομεν τὰ νεαρὰ πνεύματα. Καὶ
ἄλλως δὲ ἡ ὑπαρξίς τοῦ εὐρέος κύκλου τῆς τέ-
χνης καὶ τῆς φιλολογίας εἶνε καὶ αὐτὴ γεγονός,
καὶ γεγονός, ὅπερ οὐδεὶς ἀνθρώπος ὀφείλει ν' ἀγνοῇ,
διότι τὰ φιλολογικὰ καὶ τεχνικὰ ἔργα ἀποτε-
λοῦσι σπουδαῖον μέρος τοῦ περιστοιχίζοντος ἡμᾶς
κόσμου.

Ε

Εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ πλείστου μέρους τῶν
παιδῶν σημαντικῶς συμβάλλεται καὶ ἡ συμμε-
τοχὴ αὐτῶν εἰς τὰ καθημερινὰ ἔργα τῶν ἀγρῶν
ἢ τοῦ οἴκου. Σήμερον ὅμως ἐνεκα τῆς βαθμηδὸν
αὐξήσεως ἐπισωρεύσεως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις
καὶ τῆς μεγίστης κατανομῆς τῆς ἐργασίας, ἧτις
εἶνε ὁ κύριος χαρακτῆρ τῆς νεωτέρας βιομηχα-
νίας, ἡ λαμπρὰ αὐτῆ συμβολὴ εἰς τὴν δημοτι-
κὴν ἐκπαίδευσιν ἠλαττώθη ἱκανῶς.

Ἄλλ' ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα ἐν τοῖς χρό-
νοις, καθ' οὓς ἡ γεωργία περισσότερον ἐτιμᾶτο.
Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ σχολὴ ν' ἀναπληρῶι ἐν ταῖς
πόλεσιν ὑπὸ τε τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἔπο-
ψιν ὅ,τι λείπει εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, νὰ διδάσκῃ
αὐτὰ δι' ἄλλου τρόπου ὅ,τι ὄλιγος φυσικῶς ἐμάν-
θανον ἐν τῇ ἀγροτικῇ βίῳ διὰ τῆς συμμετοχῆς
εἰς τὰ ἔργα τῶν γονέων. Σπουδαιότατον κατὰ
ταῦτα καθῆκον ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀγωγήν ἐν
πάσῃ μεγάλῃ πόλει νὰ διδάσκῃ εἰς τοὺς παῖδας

τὰ χειροτεχνικὰ ἐκείνα ἔργα, δι' ὧν καλλιεργεῖται
ἡ ὑπομονή, τὸ προσωπικὸν καὶ ἡ ὑγιὴς κρίσις.

Σ

Ἄφαιρετε τέλος ἡ σχολὴ νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς διὰ
τῶν παραγγελημάτων, διὰ τοῦ παραδείγματος
καὶ διὰ τῶν μετὰ κρίσεως ἐκλεγομένων ἀναγνω-
σμάτων ὅτι ὁ σκοπός, εἰς ὃν πρὸ πάντων ἐκ-
στός ὀφείλει νὰ τείνῃ, εἶνε ἡ ἰσχὺς καὶ μετ' αὐ-
τῆς ἡ εὐμείνεια τοῦ χαρακτῆρος. Δραστηριότης,
ἐπιμονή, ἀφιλοκέρδεια, φιλαλήθεια ἐν ταῖς λέγοις
καὶ τοῖς ἔργοις εἶνε ἀρεταί, αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐκρυ-
τευθῶσι καὶ θάλωσιν ἐν τῇ παιδικῇ καρδίᾳ ἤδη
ἀπὸ τῆς σχολικῆς φαιτέσεως. Καὶ εἰς πολλοὺς
μὲν τῶν παιδῶν αὐτὰ ἐμβάλλονται ἀπὸ τῆς
πατρικῆς ἐπιτιμῆς, ἀλλ' εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ἕτ-
τον εὐτυχεῖς μόνη ἡ σχολὴ ἔχει καθῆκον νὰ
ἐνσπείρῃ καὶ καλλιεργῆσῃ αὐτάς.

Ἄξιον ὠσαύτως θὰ ἦτο νὰ διδασθῆ εἰς τοὺς
μαθητὰς ὅτι ἡ διὰ τὸν ἰδιώτην ἀρετὴ εἶνε ἐξ
ἴσου ἀρετὴ καὶ διὰ σύνολον ἀνθρώπων, εἴτε χω-
ρὶον εἶνε τὸ σύνολον τοῦτο, εἴτε πᾶσις, εἴτε λαὸς
ὀλόκληρος, ὅτι ἡ ἠθικὴ καθ' ἣν κυβερνᾶται τὸ
κράτος, ἡ αὐτὴ κυβερνᾶ καὶ ἕκαστον ἄτομον,
καὶ ὅτι ἡ φιλαυτία, ἡ φιλαργυρία, τὸ ψεῦδος
καὶ ἡ σκληρότης εἶνε τόσον ἀποτρόπαια εἰς
σύνολον ἀνθρώπων ἄπαντάσκι, ὅσον καὶ εἰς ἕνα
ἄνθρωπον.

Τοιαύτος τις νομίζω, ἔπρεπε νὰ εἶνε ὁ καθῆ-
λὸν χαρακτῆρ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς. Ἐν τοιαύτῃ
πνεύματι αὐτῆ δὲν ἐπιτελεῖται ἀκόμη ἐπιθὺ ὑπὸ
τῶν εὐρυστάτων διδασκάλων καὶ εἰς μέρη ἄτινα
εἰς ἰδίῳ ὄλιγος λόγων ἔχουσι κάλλιον κατηρι-
σμένας τὰς σχολὰς τῶν. Ἄλλ' ἐὰν τὸ ἰδιώδες τοῦτο
τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς ἀπέχῃ ἐτι πόρρω ἡμῶν, δὲν
πρέπει διὰ τοῦτο νὰ νομισθῶμεν ὅτι εἶνε καὶ
ἀπραγματοποιήτων.

Πρὸς τὸ ἰδιώδες τοῦτο ὀφείλει νὰ τείνῃ πᾶσα
πολιτεία φιλοδοξῶς ἄρα καὶ συνετῆ. Ἦνε ἀληθὲς
ὅτι ἀπαιτεῖ διδασκάλους ἀνωτέρους τῶν νῦν
υπαρχόντων καὶ ἐπιγερηγῆσαι διὰ τὰς δημοσίας
σχολὰς μείζονας τῶν πρὸ ἡμῶν σήμερον χορη-
γουμένων. Ἀλλὰ καὶ ἡ μείζων αὐτῆ δαπάνη
καὶ οἱ ἀνώτεροι διδάσκαλοι εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ
ἀνεῖ πρὸς εὐδοκίμιας τῆς πολιτείας καὶ πρὸς
τὴν ἀληθῆ του λαοῦ εὐημερίαν. Οὐδὲ πρέπει νὰ
περιορίζωμεν τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἡμῶν φιλοδοξίαν
εἰς τὰς μέγρι τοῦδε ἐπιτελεσθείσας προσόδους ἢ
τὰς μέλλούσας προσεχίστατα νὰ ἐπιτελεσθῶσιν.
Ἐν τῶν προνομίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως
εἶνε καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆ τοῦ νὰ τείνῃ διανε-
κῶς εἰς σκοπὸν εὐγενῆ καὶ μεμακρυσμένον.

Ζ

Ἡ ἀληθὲς πλήρης αὐτῆ διδασκαλία θὰ ἐνέ-
πνεεν εἰς τὸν παῖδα τὸν ζῆλον διὰ τὸ τερπνὸν

ἀναγνώσματα, ὅστις θὰ ἤσκει ἐπίδρασιν σημαν-
τικὴν ἐπὶ σύμπαντα τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ βίον.

Ὅσα ὀλίγον συστηματικῶς καὶ ὅσα μάλιστα
ἄλλόκοτος καὶ ἂν φαίνηται τρόπος τις διδασκα-
λίας, ἔστε βέβαιοι ὅτι ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου
σκοποῦ, τῆς μορφώσεως, ἐὰν κατώρθωσεν νὰ ἐμ-
πνεύσῃ εἰς τὸν μαθητὴν τὴν ἄρεξιν πρὸς τὰ
καλὰ ἀναγνώσματα, ἀπέτυχεν δὲ, ἐὰν ὁ μαθητὴς
κατέλιπε τὰ σχολικὰ βάρβαρα χωρὶς ν' ἀποκομίσῃ
τὴν φιλαναγνωστίαν.

Ὁ νέος ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀνάγνωσιν, ὁ ἀδια-
λείπτως ποθῶν νέας γνώσεις καὶ νέαν ἀσκησιν
τῆς φαντασίας του, θὰ ἐξακολουθήσῃ προάγων
τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μόρφωσιν καθ' ὅλον τὸν βίον.
Καὶ τὸν ὀπαλιν, ἐὰν στερῆται τοῦ ζήλου τού-
του, θὰ παύσῃ μετ' οὐ πολὺ προσοικειούμενος
τὴν σοφίαν, ἢν κατεργασμένην παρέδωκαν οἱ
δικαρεύσαντες αἰῶνες, καὶ ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῶν
πηγῶν, ὡς τὸ παρὸν δύναται νὰ τῷ προσφέρῃ
καὶ καθ' ὅσον τὰ ἔτη παρέρχονται, ἡ πνευμα-
τικὴ ἀτμὸσφαιρα, ἐν ἣ ἀναπνέει, θὰ καταστῆ
πενιχρότερα. Ἦς ἐξ ἡμῶν δὲν γνωρίζει πολλοὺς
ἀνθρώπους, αἵτινες ἐν τοιαύτῃ πνευματικῇ κενό-
τητι ζῶσι καὶ ὧν τοσοῦτον ἡ σωματικὴ ζωὴ
ἀπορροφᾷ σύμπασαν τὴν ὑπόστασιν, ὥστε δυσ-
καλεῖται τις ν' ἀπονεύμῃ εἰς αὐτοὺς ψυχὴν ἀθά-
νατον: Καὶ ὅμως ἀνάγνωσις ἐνὸς τετάρτου τῆς
ἡμέρας, ἀλλὰ καλῶς ἐκλεγομένη, θὰ ἤρκει, ὅπως
μεταβάλλῃ τὴν οὐκ ἐπιθυμητὴν ἀγέλην εἰς ὄντα
ζῶντα ἀληθῶς ἀνθρώπινον βίον. Ἡ ἀγωγή λοι-
πὸν τοῦ πλήθους ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πρὸς ἀνά-
γνωσιν ζήλου, ὃν ὀφείλει ἡ σχολὴ νὰ ἐμβάλλῃ.

Η

Ἐν ἐλευθέρῃ πολιτείᾳ ἡ δημοσία σχολὴ ἔχει
καὶ ἕτερον ἔργον οὐχ ἕττον σπουδαῖον, ν' ἀνα-
καλύψῃ δηλαδὴ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν δύναμιν, τὸ
δῶρον τὸ ἰδίον εἰς ἕκαστον παῖδα ἐκ φύσεως ἀπο-
νεμηθέν. Συμφέρει τὰ μέγιστα εἰς τὴν κοινωνίαν
νὰ ἀρεληθῆ ὡς πλείστον ἐκ τῶν προσόντων ἐκά-
στου τῶν μελῶν αὐτῆς: καὶ ἡ εὐκίνησις καὶ
ἐλαστικότης, αἱ συναφεῖς τῆ ἐλευθέρῃ κοινωνίᾳ,
ἐπιτρέπουσιν ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον νὰ χρησιμο-
ποιήσῃ κάλλιον τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ ιδιότητας.

Ἦνα τὸ εἰδικὸν δῶρον ἐκάστου παραγάγῃ ὡς
πλείστους καρπούς, πρέπει ν' ἀνακαλυφθῆ ἐνω-
ρίς, ἔπειτα δὲ νὰ καλλιεργηθῆ μετ' ἐπιμονῆς.
Δὲν φαντάζεται δὲ τις, πόσον καὶ μέτριοι ἰδιώ-
τητες δύναται νὰ ὠφελήσωσιν, ἐταν ἀνακαλυ-
πτόμεναι ἐγκαίρως καλλιεργῶνται καὶ χρησιμο-
ποιῶνται ὀρθῶς.

Ὁφθαλμὸς ἐπιτηδέιος εἰς διάκρισιν τῶν ἀπο-
χρώσεων καθιστᾷ ἱκανὸν τὸν σιδαιουργὸν νὰ
διπλασιάσῃ τὸν μισθὸν του ἀκονῶν τρύπανα διὰ
τοὺς λατόμους: ἀφ' ἑλαττῆ δύναται νὰ πλουτίσῃ
τὸν ἀγοράζοντα ἔργα, εὐκίνησις δὲ καὶ

της των δακτύλων, μάλιστα του δείκτου, να πορίση εις τον χειρουργόν υπεροχήν ἀδιαφιλονίκητον, και φωνή ωραία, φράσις ὀρθή και χρήσις των ῥητορικών σχημάτων να καταστήσῃ τινά, ἄλλως λίαν κοινόν ἄνθρωπον, δόκιμον πολιτικόν.

Ἐν τῇ ἰδεώδει σχολῇ ἕκαστος παῖς ἔπρεπε ν' ἀκολουθῇ ἰδίαν τινά σπουδὴν, εὐθύς ὡς πάντες ἤθελον κατέχη τὰ ἀπαραίτητα μέσα τῆς ἀγωγῆς, τὴν ἀνάγνωσιν δηλ., τὴν γραφὴν και ἀριθμησιν· διότι παῖδες διαφέροντες ἀλλήλων ἔχουσι και ἀνάγκας διαφόρους.

Ἐπρεπε δι' ἕκαστον κλάδον τῆς μαθήσεως νὰ ὀρίζεται τὸ κατώτατον ὄριον των ἐπικτητῶν γνώσεων, οὐχὶ δὲ τὸ ἀνώτατον. Ἡ ἀνακάλυψις των ἰδιαιτέρων ἑκάστου μαθητοῦ προσόντων ἔπρεπε νῆν ἰστίε μὲν νὰ γίνηται ἐν αὐτῇ τῇ στοιχειώδει σχολῇ, ἀλλὰ συνηθέστερον ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρῃ, και ἡ ἀνακάλυψις αὐτῇ ν' ἀποτελῇ σπουδαιότατον καθήκον τοῦ διδασκάλου.

Ἡ τυφλὴ και ἀνόητος ἐπιθυμία τῆς ἰσότητος ἢ τὸς πάντας κατέχουσα πολὺ ἔβλαψε τὴν λαϊκὴν σχολὴν. Οὐτε εἰς τοὺς παῖδας οὐτε εἰς τοὺς ἄνδρας ὑπάρχει ἰσότης δῶρων και δυνάμεων πνευματικῶν ἢ σωματικῶν, ἀλλὰ τούναντίον ποικιλία ἀπέραντος· ἡ ἀγωγή δέ, ὡς και ἡ πείρα τοῦ βίου ὀλοκλήρου, ἐπαυξάνει τὴν ποικιλίαν ταύτην. Ἐν πρώτοις ἡ σχολὴ, ἔπειτα δὲ ἡ ἀνάγκη τοῦ πορισμοῦ των ἀναγκαίων και τέλος ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἀτόμου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν συντείνουσιν εἰς ἐπαύξησην των ἐμφύτων διαφορῶν. Ἡ ἀκαμψία λοιπὸν και τὸ διὰ πάντας ὀμοίωμορφον τοῦ προγράμματος τῆς λαϊκῆς λεγομένης σχολῆς εἶνε εἰς ἀντίφασιν οὐ μόνον πρὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ και πρὸς τὰληθῆ συμφέροντα τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας. Ἐπρεπε νὰ ἀπ' αὐτῆς τῆς δημοτικῆς σχολῆς τὸ πρόγραμμα νὰ λαμβάνη παραλλαγὰς, πρὶν ἐτι ἀρχίσῃ ἡ ἀμέσως ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις. Καὶ οὕτως ἐν ἡλικίᾳ δέκα ἐτῶν θὰ ἠδύνατο ἡδὴ ὁ παῖς νὰ ἐκλέξῃ, εἰ και ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ, τινὰς των σπουδῶν, εἰς ἃς ἤθελεν ἰδιαιτέρως ἐπιδοθῆ· ἐν ἡλικίᾳ δὲ δεκαπέντε ἐτῶν ἡ διαφορὰ μεταξὺ δύο μαθητῶν θὰ ἦτο πολὺ σημαντικώτερα.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Τὰ ἐκδοτικὰ καταστήματα των ἀδελφῶν Βόκκα ἐξέδωκαν ἰσχύτως σύγγραμμα τοῦ κ. Μιχ. Ιεροσὸ ὑπὸ τὸν τίτλον κῆ Γυμναστικὴ ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν τέχνην», ὅπερ, ὡς σαφῶς δηλοῖ ὁ τίτλος αὐτοῦ, ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Γυμναστικῆς πρὸς τὴν τέχνην, ἥτις ἐν τοῖς γυμνασίοις και ταῖς

ρίεντα πρότυπα, καλλιτεχνικὰς στάσεις και κινήσεις, και μέλη εὐτορνα ἐν θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ ὄλον σῶμα δικτελοῦντα.

Ἐς ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ, τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀνωτέρου συγγράμματος εἶναι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος και δὴ δι' ἡμῶς τοὺς Ἕλληνας· διότι πρὸς τοὺς ἄλλοις ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς δὲν περιορίζεται ἐν τῷ κύκλῳ μόνον τῆς τέχνης και τῆς Γυμναστικῆς, οὐδ' ἀρκεῖται περιγράφειν ἀριστουργήματα τινὰ, ὡς τὸν ἀπαξνόμενον τοῦ Λουσιππου και εἰ τι ἄλλο· ἐξετάζει τὸν θεσμὸν των ἀρχαίων γυμνασίων ὑπὸ παιδαγωγικὴν και ἐθνικὴν ἐποψίν· διότι ἐν αὐτοῖς δὲν ἐμφοροῦτο μόνον κάλλος, εὐεξία και εὐκίνησις, σῶματα εὐμελῆ και ἄλκιμα, ἀλλὰ και χαρακτῆρ μάλιστα ἠθικὸς και ἐθνικὸς. Ἡ ῥώμη και ἡ πρὸς τοὺς πόνοους ἀδιαφορία, προσόντα κτούμενα ἐν τοῖς γυμναστίοις, δὲν προωρίζοντο διὰ τοὺς πανελληνίους μόνον ἀγῶνας, ἀλλὰ και διὰ τὰς ἀληθεῖς μάχας. Διότι, ὡς ὁ Γάϊου παρατηρεῖ, ὁ στρατηγὸς δὲν ἦτο τότε ὑπολογιστῆς ἰστάμενος ἐπὶ λόφου και φέρων χάρτην και τηλεσκοπίον, ἀλλ' ἐμάχετο φέρων δόρυ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ συστάδην ὡς στρατιώτης. (1) Μιλτιάδης, ὁ Ἀγησιλαὸς, ὁ Ἰππικμενώνδης, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Ἐξάρτος (ἵνα μὴ ἄλλους ἀναφέρωμεν) ἐποιούνο γρήσιν οὐ μόνον τῆς διανοίας, ἀλλὰ και τοῦ βραχίονος, ὃν εἶχον ἐπιρρῶσει αἱ γυμναστικὰ ἀσκήσεις. (2) Ὀλυμπιονίκαι ἦσαν στρατηγοὶ και μαχηταί. (3) Μίλων ἐδῆρει τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ εἰς τὴν μάχην. (4) Φάβλος ἦν ἀρχηγὸς των πρὸς βοάθειαν των Ἑλλήνων κατὰ ταν Μήδων ἐθόντων Κροτωνιατῶν (βλέπε Ἑλληνικὴ ἱστορίαν Κουρτίου. Βιβλ. Μαραθῆ τούχος 53 σελ. 1894. Περὶ τούτου ὁ Πλαύταρχος ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου γράφει· «ἐπιεψε δὲ και Κροτωνιατῆς εἰς Ἰταλίαν μέρος των λαρῶρων, τὸν Φάβλου τοῦ ἀθλητοῦ τμητῶν προθυμῶν και ἀρετῶν, ὃς περὶ τὰ Μηδικὰ των ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεγνωκῶτων τοὺς Ἕλληνας ἰδιόστολον ἔχον ναῦν ἐπλευσεν εἰς Σαλαμίνα του κινδύνου τι μεθέξων»).

Τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ιεροσὸ ὄντας ἐπαγωγῶ και πολὺ διδακτικῶ δὲν ἰθεῖρησα ἀπόλειαν χρόνου περιττὴν νὰ παράγω ἀνάλυσιν τινὰ αὐτοῦ ἐν ταῖς στήλαις τῆς «Ἑθν. Ἀγωγῆς», συμπληρῶν αὐτὴν διὰ σχετικῶν χωρίων ἀρχαίων συγγραφεῶν, ἅρ' οὐ μάλιστα και αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐλπίζει τὴν ἐπιρρῶσιν τῆς ἐκρυλιζομένης λατινικῆς φυλῆς διὰ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ θεσμοῦ των ἀρχαίων γυμνασίων, ἅρ' οὐ ταῦτα προτείνει ὡς ἐθνικὴν ἀγωγήν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος και ἐκ τούτων προσδοκᾷ τὴν δόξαν και τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς Γυμναστικῆς και ἡ σχέση αὐτῆς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν καλλιτεχνίαν δὲν εἶναι

νέα ἰδέα· ὁ Γάϊου ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι λέγει· «ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς ἐκδηλοῦνται ἰδίως ἡ σχέση τῆς τέχνης πρὸς τὴν ζωὴν. Ἴνα των ἄνθρωπων πλαστοουργήσων ἐκ μαρμῶρου ἢ γυλίου, ἐπύδασκον πρώτον των ζῶντων ἄνθρωπων και ἡ μετὰ γλυπτικὴ ἀναπτύσσεται παρ' Ἑλλήνας καθ' ὃν γρῶνον και ἡ θεσμοθεσία, δι' ἣς τὸ σῶμα σχηματίζεται τέλειον. Ἀμφότεραι συμβαδίζουσι ὡς Διόσκουροι και κατὰ θαυμαστὴν συγκορῖζον τὸ ἀμυδρὸν λακῶμας τῆς ἀπιοτάτης ἱστορικῆς ζωτικῆς ἀσχηματισμοῦ ὑπὸ των ἀιδῶμων αὐτῶν ἀκτίων».

Ὅμως κατὰ τὸν κ. Ιεροσὸ ὡδεῖς ἐσγολέθη ἰδικῶς περὶ τὸ θέμα τούτο, ἐν τῇ Ἑ Γυμναστικῇ και ἡ τέχνη εὐρίσκειται ἐν στενωπῇ ἀναλογίᾳ ἢ μὲν ὑπάρξεν ἰσαρκαῖσις τῆς δὲ ἀμφότεραι δ' ἰσοκακὴν ζωὴν εἰς ἐνδοῦον περίδον. Ἐς ἣς ἀναπέμπεται ἀνταρῶν φρεσῆς και θελήτηρον ὅσον οὐδ' ἀρκεῖται ἔλλοθεν.

Τὰ λαίψανα τῆς ἀρχαιότητος καταρχῶν δὲ ἀπλήτου φρεσῆς των κῆσων βίου, πλήρη ζωῆς ἡθῆρας και κινήσεως κατέχοντα, ἐκτελοῦσαν ἐν διαφόροις τρόποις πρὸς τὴν κερδίαν και τὴν φαντασίαν, διὰ χρῆσιν πειρῶων μετῶντων των νεῦν εἰς τοὺς παρεργῶντας κατὰ γουίμους γρῶνους. Μετ' ἔρωτος ἀλθῆσεῖς ἐρηνύονταν τοῦ ἀρχαίου μεγαλεῖου τὰ λαίψανα, ἀτινα ἰσοκαρῶτους εὐφρόντους εἶνε ἡτο ὁ βίος. Ἐς τὸ παρεργῶν αὐτῶν ὁ βίος των καλῶν. Τὸ πνευμῶ θαυμαζὸν τὰ ἀριστουργήματα ἀναζητεῖ τὰ παρεργῶν κίτινα, θέλει νὰ μάθη τὸ πόθεν και πῶς. Τὰ ἔργα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης δὲν εἶναι προῦτα φρεσῆς τῆς φαντασίας του καλλιτέχνη, ἀλλὰ, κατὰ των θεσμῶν του Γάϊου, τοῦ περιβάλλοντος τῆς ἐποχῆς. Ἴνα ἄρα κατανοηθῶσι, δέον νὰ λαρῶνται ὑπ' ὄψιν αἱ ἠθικαὶ συνθήκαι, τὸ πνευμῶ του, εἰς ὃν ἀνάκειται, γρῶνον και τόπον, νὰ ἐξετασθῶσιν οὐχὶ καθ' ἑαυτὰ μονομερῶς, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὄλον σύγχρονον.

Ἄν ἀλλοιωθῶσιν τὴν ἔρηνον του βίου των Ἑλλήνων διὰ μέσων των ποικίλων παραλλαγῶν του πολιτισμοῦ κίτιων, ἣς ἐρρημῶν ἐτι ἡ πλαστικὴ τέχνη συνδέεται ἰσοκαρῶτως πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἀνάπτυξιν των φυσικῶν αὐτῶν δυνάμεων πρὸς κτήσιν του καλοῦ. Ἐφ' ὅσον ἡ Γυμναστικὴ εἶνε φυσικὴ, των λευθέρων κινήσεων, οὐτε ἐπὶ ἄπλοτον οὐδ' ἡτο καθῆκον δυνατὸν νὰ διαμερῶνθῶσι σῶματα εὐμελῆ και τέλειον ἵνα χρησιμεύσων ὡς πρότυπα, modelle, τῇ τέχνῃ· διὰ τούτο και τὰ προῦτα ταῦτα εἶναι ἀτελῆ, ἀκατέργαστα, βαρῆ, βῆκωσιν και δυσκίνητα, ὡς των ἀρρημῶστων ἄνθρωπων αἱ κερμῶ. Οἱ Ἕλληνας ἔχοντες ἐμφροῦν τὸ ἀίσθημα του καλοῦ ἐπεξέτασκον των φυσιολογικῶν τελειό-

τητα, ἣς ἐπέτυχον διὰ του θεσμοῦ ἀσκήσεων ἀκριβῶς κανονιζομένων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Ἴθελον τὸ ἰδανικὸν του καλοῦ και τῆς ἀρετῆς ἀγχορῖστον ἀπὸ τὸ καλὸν ἄνθρωπῶ σῶματος· δι' ὃ ἐπλάττον αὐτὸ οὐχὶ ἀφρημῶνον και ἀόριστον, ἀλλὰ ζῶν και ὀρατόν. Ἴντεῦθεν προσκυφεν ἡ ἰδέα τῆς ἁρμονικῆς συμπρῶξεως και συναφείας του ὀργανικοῦ μετὰ του ψυχικοῦ βίου.

Οἱ Ἕλληνας συνεκέντρουν τὸ κάλλος εἰς πλάσμα ἰδανικόν, ἀλλ' ἀληθῆς και δυνατόν, ἐν μορφῇ οἶαν παρεῖχεν ἡ γυμναστικὴ ἐν τῷ γυμνασίῳ, καθωρισμένην και ἀκριβῆ. Οὕτω τὸ ὄψιστον καλὸν σῶματρον αἰρῶμενον και ἁρμονικὸν ἐν πλήρει ἰδανικότητι ἐστήριζετο ταυτοχρόνως ἐπὶ των στερεῶν θεμελίων τῆς πραγματικότητος. Ἄνευ τῆς ἰδικῆς σπουδῆς του ἀληθοῦς, των ζῶντων τύπων, οἱ Ἕλληνας καλλιτέχνη θὰ ἠδύνατο νὰ παραχῶνσι τσαῦτα ἀριστουργήματα· διὰ νὰ παράσχωσι τέλειον κανόνα τῇ τέχνῃ, ἐμῶρρωσαν διὰ τῆς γυμναστικῆς των ζῶντων ἄνθρωπον. Ὅσον αἱ φυσικαὶ δυνάμεις χρησιμεποῦνται και τείνουσι πρὸς ἰδανικὸν τύπον, τόσον προχωρεῖ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς και τελειοποιεῖται ἡ τέχνη. Ἡ παιδαγωγία και ἡ ἐπιστήμη διευθύνουσι πάσας τὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐνεργείας. Τὸ ἰδανικὸν ἰσαρκαοῦται ἐν μορφῆς ἀνθρωπίναις ἐκαί, ὑπὸ τὸ φῶς του ἡλίου, ὑπὸ των θαυμασῶν του λαοῦ, ἐκτείνεται τὸ λαμπρὸν θέαμα νεότητος σφριγῶσης και ὀραίας, ἡ μήτηρ Ἑλλὰς αἶρει ὑπερῆφανος των ὕμνον αὐτῆς εἰς τον πολιτισμὸν, ὁ κόσμος ἔχει διὰ τῆς γυμναστικῆς τὰ πρωτότυπα τῆς ὀραιότητος, ἡ δὲ τέχνη των τελειότερον κανόνα τῆς.

Ἀλλ' ἡ γυμναστικὴ των ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν ἀπηρῶτιζετο ἐξ ἐλευθέρων ἢ ἀσκόπων κινήσεων· ὁ παιδοτρεφῆς και ὁ γυμναστής διηθύβουν και τὰς ἐλαχίστας λεπτομερεῖας μεθοδικῶς. Ἴσαν ἐν πλήρει ἐπιγνώσει των φυσιολογικῶν ἐπακολουθημάτων ὄλων των ἀσκήσεων· ὁ Πλάτων ἰθεῖρη τὸν γυμναστὴν ὡς ἱατρὸν· ἕτερος δὲ συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ γυμναστῆς συνείθιζε νὰ κάμνη τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν και διάγνωσιν οἶαν ὁ ἱατρὸς. Εἰς των παρουσιαζόμενον παῖδα ἔλεγε· «δείξόν μοι τὸ στῆθος, τοὺς ὀμους, τοὺς νεφροὺς σου διὰ νὰ ἰδῶ ποῖας ἀσκήσεως ἔχεις ἀνάγκη».

Εἶναι γνωστὸν ὅτι μονομερῆς ἢ μεζῶων ἀσκήσις μέλους τινὸς τελειοῦσα ἐκείνο βλέπτει τὴν ἀνάπτυξιν των λοιπῶν. Ὅπου ἐπικρατεῖ τσαῦτη ἀσκήσις, δὲν δύναται νὰ προσδοκῆ τις ἁρμονίαν των μερῶν πρὸς τὸ ὄλον σῶμα. Τούτο οἱ Ἕλληνας εἶπερ τις ἄλλος ἐγνωρίζον· δι' ὃ ἀνέπτυσσον και ἐτελείων συγγρῶνως πάντα τὰ μέλη μεθοδικῶτα· ὁ Ξενοφῶν ἡδὴ εἶπεν ἐν τῇ Λακεδαιμονίῳ πολιτεῖᾳ (V 8) ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνας ἠσκησκον κατ' ἀναλογίαν πάντα τὰ μέλη

τοῦ σώματος, τὸν τράχηλον, τοὺς βραχίονας, τὸ στήθος, τοὺς ὤμους καὶ τοὺς πόδας καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ νεότητι, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ἡλικίᾳ καὶ πάσαις ταῖς ἡμέραις. Οἱ καρποὶ τῆς τοιαύτης παιδείσεως ἐγένοντο καταφανεῖς δὲν ἦσαν μόνον οἱ ὑγιεινότετοι, ἀλλὰ καὶ οἱ κάλλιστοι. Ἡ τέχνη ἀπεμιμήθη τὰ οὕτω διαμεμορφωμένα σώματα. Δὲν θαυμάζομεν μόνον τὴν κεφαλὴν τῶν σφίζομένων λειψάνων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ μέρη τὰ πάντα ἰσχυρὰ καὶ τέλεια· ἐπὶ πάντα διαχέεται νεότης καὶ δρόσος ἐαρινή. Ἐν τινι διαλόγῳ τοῦ Πλάτωνος ὁ Χαιρεφῶν λέγει πρὸς τὸν Σωκράτην· «Τί σοι φαίνεται ὁ νεανίσκος, ἔφη, ὡς Σώκρατες; οὐκ εὐπρόσωπος; Οὗτος μέντοι εἰ θέλοι ἀποδύναί, δόξει σοι ἀπρόσωπος εἶναι· οὕτω τὸ εἶδος πάγκαλός ἐστι».

«Ἡ μικρὰ αὐτῆ σκηνή, λέγει ὁ Τάινο, μεταφέρουσα ἡμᾶς εἰς προγενεστέρους χρόνους, τοὺς ὠραιότερους τοῦ γυμνοῦ σώματος, εἶναι λίαν ἐκφραστικὴ καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία, διότι δείκνυσι τὴν διαδοχικὴν μεταβίβασιν τοῦ αἵματος, τοὺς καρποὺς τῆς παιδείσεως, τὴν γενικὴν παντὸς τοῦ λαοῦ αἰσθησιν τοῦ καλοῦ, ἀπάσας τὰς πηγὰς τῆς τελείας γλυπτικῆς».

Ὁμολογουμένως καὶ ἡ φυλὴ ἦτο ὠραία, ἀλλὰ ἐτελειοποιήθη διὰ συστηματικῆς παιδείσεως. Παρ' Ἀριστοφάνει (Λυσ. 78) ἡ Σπαρτιατικὴ Λαμπιτιῶ καυχᾶται ὅτι τὴν ὠραιότητά αὐτῆς ὀφείλει τῇ γυμναστικῇ.

ΛΥΣ. Ὡ φιλέτη Λάκκινα, γαῖρε, Λαμπιτοί. Ὅσον τὸ κάλλος, γλυκυτάτη, σου φαίνεται. Ὡς δ' εὐχραεῖς, ὡς δὲ σφριγῆ τὸ σῶμά σου, κἄν ταῦρον ἄγχοις.
 ΛΑΜ. Μᾶλα γ' οἶδ' οὐ καὶ τὸ σῶμα γυμνάδδομαι γὰρ καὶ ποτὶ πυγᾶν ἄλλομαι.
 ΛΥΣ. Ὡς δὲ καλὸν τὸ γρῆμ' ἔχεις τῶν τιθίλων.
 ΛΑΜ. Ἄπερ ἱερεῖόν τοι μ' ὑποφάλασσετε.

Ἐν τῇ Ἀναρχαίᾳ τοῦ Λουκιανοῦ ὁ Σόλων περιγράφει θαυμασίως τὰς διαφόρους ἀσκήσεις καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἠθικὰ καὶ σωματικὰ κέρδη.
 «Σόλων. Τὰ δὲ σώματα, ὅπερ ἐπόθεις μάλιστα ἀκοῦσαι, ὧδε καταγυμνάζομεν. Ἀποδύσαντες αὐτὰ οὐκέτι ἀπαλὰ καὶ τέλειον ἀσυμπαγῆ ὄντα πρῶτον μὲν ἐθίζουσιν ἀξιοῦμεν πρὸς τὸν ἀέρα συνοικειοῦντες αὐτὰ ταῖς ὠραις ἐκάστοις, ὡς μήτε θάλπη δυσχεραίνειν μήτε πρὸς κρύος ἀπαγορεύειν, ἔπειτα δὲ χρίομεν ἔλαιον καὶ καταμαλάττομεν ἵνα εὐτονώτερα γίνωντο. . . . Καὶ τὸν μὲν πυκτεύειν, τὸν δὲ παγκρατιαζέειν διδάσκωμεν, ὡς τοὺς τε πόρους καρτερεῖν ἐθίζονται καὶ ὁμοίως χαρεῖν ταῖς πληγαῖς μηδὲν ἄποτρεπιοῦντο δέει τῶν τραυμάτων. Τοῦτο παρασκευάζει αὐτοὺς θυμοειδεῖς πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τῶν σωματῶν ἀφειδεῖς καὶ προσέτι ἱρρῶσθαι καὶ καρτεροὺς εἶναι· ὅσοι δ' αὐτῶν κάτω συννευκότες παλαιούσι, καταπίπτειν τε ἀσφαλῶς μανθάνουσι καὶ ἀνίστασθαι εὐμαρῶς καὶ ὠθισμοῦς

καὶ περιπλοκάς καὶ λυγισμοὺς καὶ ἄγχεσθαι δύνασθαι καὶ εἰς ὕψος ἀναβαττάσαι τὸν ἀντίπαλόν, οὐκ ἀγχεῖον καὶ οὗτοι μελετῶντες, ἐν πρῶτον καὶ μέγιστον ἀναμφιβόλως κτώμενοι· δυσπαθέστερα καὶ καρτερώτατα τὰ σώματα γίνονται αὐτοῖς διαπνούμενα· καὶ πολεμῆν δ' ἀνδρὶ ὁ τοιοῦτος συμπλακεῖς καταρρίψει τε θάπτον ὑποσκελίσας καὶ καταπείσων εἴσεται ὡς ῥάστα ἐξανίστασθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα, ὡς Ἀνάχαρσι, ἐπ' ἐκείνον τὸν ἄγωνα πορίζομεθα τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ἡγούμεθα πολὺ ἀμείνοσι χρήσασθαι τοῖς οὕτω ἀσκηθεῖσιν, ἐπειδὴν πρότερα τὰ σώματα αὐτῶν καταμαλάξαντες καὶ διαπνούσαντες ἱρρωμενέστερα καὶ ἀλκιμώτερα ἐξεργασώμεθα καὶ κοῦφα καὶ εὐτονα καὶ τὰ αὐτὰ βαρῆα τοῖς ἀνταγωνισταῖς! Ἐννοεῖς γάρ, οἶμαι, τὸ μετὰ τοῦτο, οἷους εἰκὸς σὺν ὅπλοις εἶσθαι τοὺς καὶ γυμνοὺς ἂν φόβον τοῖς δυσμενεῖσιν ἐμποιήσαντας, οὐ πολυσαρκίαν ἀργὸν καὶ λευκὴν ἢ ἀσπαρτίαν μετ' ἰσχυρότητος ἐπιδεικνυμένους, οἷα γυναικῶν σώματα ἰπὸ σκιά μεμαρασμένα, τρέμοντα, ἰδρῶτι τε πολλῷ εὐθὺ βέβημενα καὶ ἀσθμαίνοντα ὑπὸ τῷ κρᾶνει, καὶ μάλιστα ἦν καὶ ὁ ἥλιος ὡσπερ νῦν μεσημβρινὸν φλέγη· οἷς τί ἂν τις χρήσαιτο διψῶσι καὶ τὸν κοινωρτὸν οὐκ ἀνεχομένους καὶ, εἰ ἄλμα ἴδοιεν, εὐθὺς ταραττομένοις καὶ προκποθνήσκουσι πρὶν ἐντὸς βέλους γενέσθαι καὶ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις; οὗτοι δὲ ἡμῖν ὑπέρυθροι εἰς τὸ μελάντερον ὑπὸ τοῦ ἡλίου κερωπημένοι καὶ ἀρρενωποί, πολὺ τὸ ἐμφυγον καὶ θερμὸν καὶ ἀνδρῶδες ἐπιφαίνοντες, τῶσαύτης εὐεξίας ἀπολαύοντες οὔτε βίκοι καὶ κατεσιληκότες, οὔτε περιπληθῆεις εἰς βᾶρος, ἀλλ' εἰς τὸ σύμμετρον περιγεγραμμένοι. . . . Καὶ ὑγιαίνειν ἀνάγκη τοὺς τοιοῦτους καὶ ἐπὶ μήκιστον ἐν τοῖς καμάτοις διαρκεῖν.

«Καὶ μὴν καὶ δραμικοὺς εἶναι αὐτοὺς ἀσκούμεν ἐς τε μήκος διαρκεῖν ἐθίζοντες καὶ ἐς τὸ βραχὺ ὠκύτατον ἐπικουρίζοντες· καὶ ὁ ἥρως οὐ πρὸς τὸ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον, ἀλλ' ἐν ψάμμῳ βαθεῖα, ἐνθα οὔτε βεβαίως ἀπερείσαι τὴν βᾶσιν οὔτε ἐπιστηριζέει ῥῆδιον ὑποσυρομένου πρὸς τὸ ὑπεῖκον τοῦ ποδός. Καὶ ὑπεράλλεσθαι τάφρον, εἰ δέοι, ἢ εἰ τι ἄλλο ἐμπόδιον ἀσκούνται, ἐτι καὶ μολυβδίδας χειροπληθεῖς ἐν τοῖν χερσὶν ἔχοντες· εἶτα περὶ ἀκοντίου βολῆς ἐς μήκος ἀμιλλῶνται. Πίδες καὶ ἄλλο τι ἐν τῷ γυμνασίῳ χαλκοῦν περιφερὲς ἀπιδί μικρῆ ἰοικὸς ὄργανον οὐκ ἔχουσα οὐδὲ τελαμῶνας καὶ ἐπειράθης γε αὐτοῦ κειμένου ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐδόκει σοι βαρὺ καὶ δύσληπτον ὑπὸ λειότητος· ἐκεῖνο τοῖνον ἄνω τε ἀναρριπτοῦσιν εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὸ πόρρου φιλοτιμούμενοι ὅστις ἐπὶ μήκιστον ἐξέλθοι καὶ τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλοιτο καὶ ὁ πόνος οὗτος ὤμους τε αὐτῶν κρατύνει καὶ τόνον τοῖς ἄκροις ἐντίθησιν.

«Ὁ δὲ πηλὸς καὶ ἡ κόνις, ἄπερ σοι γελοῖότατα ἐξ ἀρχῆς εἶδοξεν, ἀκούσαν, ὡ θαυμάσιε, ὁ τοῦ ἔνεκα ὑποβέβηκται. Πρῶτον μὲν ἵνα ἀσφαλῶς πίπτοιεν· ἔπειτα καὶ τὸν ὀλισθόν ἀνάγκη πλείω γίνεσθαι, ἰδρῶντων ἐν τῷ πηλῷ καὶ ὁ σὺ ταῖς ἐγγύλασι εἰκάζεις, οὐκ ἀγχεῖον οὐδὲ γελῶν ὄν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐς ἰσχυρὸν καὶ τόνον οὐκ ὀλίγον συντελεῖ, ὅπταν οὕτως ἔχόντων ἀλλήλων ἀναγκάζονται ἐγκρατῶς ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ συνέχειν διολισθαίνοντας· αἰρεσθαι τε ἐν πηλῷ ἰδρωκότα μετ' ἔλαιου, ἐκπεσεῖν καὶ διαρρῆναι τῶν χειρῶν ἀποδύζοντα μὴ μικρὸν εἶναι νομίξει. Καὶ ταῦτα πάντα, ὡσπερ ἔφην ἑμπροσθεν, ἐς τοὺς πολέμους χρήσιμα, εἰ δέοι μίλον τριπλῆντα ῥᾶδιως ἀράμενον ὑπεξενεγκεῖν ἢ καὶ πολέμιον συναρπάσαντα ἔκειν μετώρον κομίζοντα. Καὶ διὰ τοῦτο ἐς ὑπερβολὴν ἀσκούμεν τὰ χαλεπώτερα προστιθέμεναι, οἷς τὰ μικρότερα μακρῶ ἐυκολώτερον φέρουσιν. Ἡ δὲ κόνις εἰς τὸ ἐναντίον χρησιμὴ καὶ τὸν ἰδρῶτα συνέχει ἡφθόνως ἐκχέομενον καὶ κάλυμα γίνεσθαι μὴ βλέπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἀραιεῖς καὶ ἀναεργεῖς τοῖς σώμασιν ἐμπιπτόντων καὶ τὸν ῥύπον ἄποσμη καὶ στιλπνότερον ποιεῖ τὸν ἀνδρα».

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀγῶνες τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως, τῆς ἀσκήσεως, τοῦ Κυνεσάρους. Ἡ γυμναστικὴ αὐτῆ ἀπέδωκε τῇ Ἑλλάδι τὸν ἰδανικὸν ἀνδραποῦ, οἷον θαυμάζομεν ἐν τοῖς περισυθῆσι μυθολογίαις τῆς γλυπτικῆς. Ἡ γυμναστικὴ αὐτῆ καθίστα ἰσχυροὺς ἄρχοντες, πολιτικούς ἐκδοκίμοις τῆ πατρίδι προσφέροντας καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀνάγκη ἱρρωμένως φυλάττοντας. Πῶς ἦτο δυνατὸν ἄλλοι λαοί, ἀνάγκη καὶ ἀπειθεῖται, νὰ ἀντιμετρηθῶσι πρὸς τοιοῦτους ἀνδρας; Ἡ Ἀθηναίων δὲ νὰ ἐμφυγῶσι τοὺς ἐκείνου στρατεύοντες ἀπὸ τῆς γυμναστικῆς ἀλχημῶνους τινὰς Πέρσης· ὡς τὰς λευκάς καὶ τρυφάλας σάρκας ἰδόντες οἱ Ἕλληνας ἀνεκάλυξαν καὶ ἐθάψαν κατὰ τῶν πολέμων περιφρονοῦντες αὐτούς.

«Ἡγούμενοι δὲ καὶ τὸ καταρρῆναι τῶν πολέμων βῆμα τινὰ ἐμβαλεῖν πρὸς τὸ μάχεσθαι προεῖπε τοῖς κέρουσι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν ἀλοσκομένους βαρβάρους γυμνοὺς παιδεῖν. Ἐρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μαδίποτε ἐκδύεσθαι, πῖονας δὲ καὶ ἀπόνοις διὰ τὸ αἰεὶ ἐπ' ὄχημάτων εἶναι ἐνόμισαν μηδὲν διείσιν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι» (Ξεν. Ἀγασ. C 1, 28).

Οἱ ἀγῶνες, ὑπὸ τὴν νεωτέρην σημασίαν, δὲν εἶναι βεβαίως ἐπικρατεῖς, ὡς ἔχουν θεωρηθῆ ταῦ νῦν, νὰ μαρτυρῶσιν τὴν φυσικὴν ἐκείνων τελειότητα, ἐκείνων τὴν ἠθικὴν ἰσχυρὴν, ἐκείνων τὴν ὑψηλὴν αἰσθητικὴν, τὰς κεφαλαῖα ἐκείνας ιδιότητες τοῦ ἠθικοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, αἷτινες κατέκτησαν τὸ μεγαλεῖον, τὴν δύναμιν,

καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι πολὺ πλέον εἰς τὴν ἠθικὴν ἢ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν συνεδύαζον οἱ Ἕλληνας τὸν σκοπὸν τῆς γυμναστικῆς. Ἐνωρῶμεν τὴν ὑψίστην τιμὴν καὶ σημασίαν, ἣν ἀπέδιδεν ὁ Ἕλληνας τῷ ἐκ κοτίνου στεφάνῳ. Ἡ ἠθικὴ λοιπὸν ἐπίδρασις ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σώματος καὶ ἐκείνη τοῦ νοῦ εὕρισκοντο ἐν τοιαύτῃ πραγματικῇ ἁρμονίᾳ, ὡστε φυσικὸν ἐπακολούθημα ἦτο ἡ παραγωγή ἐκατέρωθεν ἀριστουργημάτων. Ὁ Βασίλ de Fouerguierges λέγει· «Ὁ Ἕλληνας εἶχε τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ διαφυλάττει ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς κινήσεσι τὴν χάριν καὶ τὸ εὐγραμμὸν λαμπροῦ ἀγάλματος, ἂν καὶ ὁ ἰδρῶς, ὁ πηλός, ἡ κόνις, αὐτὸ τὸ αἷμα ἱρρῶταινον πρόσωπον καὶ σῶμα, καὶ ἡ ἀφοδότης τῶν ἀσκήσεων ἐπέφερε τὸ ἀσθμα». «Ὅ, τι σήμερον θεωροῦμεν ἴδιον σχεῖνοβατῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἦτο καλλιτεχνικὸν αἰσθημα φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ὠραιότητος. Οἱ νεαροὶ ἀγωνισταὶ λουσάμενοι καὶ καθάραντες τὸ σῶμα μετέβαινον, ἵνα καθίσωσι σοβαρῶς ὑπὸ τὰς στοάς ὅπως ἀκρασθῶσιν ὑψηλῶν μαθημάτων μεταφυσικῆς καὶ φιλοσοφίας».

Ὁ κ. Jomard ἀσχολεῖται μετ' ἰδιαιτέρου ζήλου καὶ ἐνδιαφέροντος περὶ τοὺς ἐκ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος Ὀλυμπιονίκας· τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως, διότι καὶ οὗτος εἶναι εὐγενὲς τέκνον τῆς Καλαβρίας ἦτοι τῆς Μεγάλης ποτὲ Ἑλλάδος μας· ἀναφέρει τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὸν Μίλωνα καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ παραδόσεις, τοὺς δύο Πυθαγόρας, τὸν φιλόσοφον καὶ τὸν γλύπτην καὶ ἄλλους πολλοὺς. Μετὰ ταῦτα ἐπιτετα τὸ καλλιτεχνικώτερον μέρος τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ· ἐξετάζει τοὺς μεγάλους Ἕλληνας καλλιτέχνους καὶ τὰ ἀπαράμιλλα ἔργα αὐτῶν, τὸν Φειδίαν, λέγω, τὸν Μύρωνα, τὸν Πολύκλειτον, τὸν Πραξιτέλην καὶ τοὺς ὁμοίους, αἷτινες διετύπωσαν θαυμασίως τὴν συνύπαρξιν τῆς φυσικῆς ὠραιότητος μετὰ τῆς ἠθικῆς καλλονῆς. Ὁ σύνδεσμος οὗτος δὲν διασπᾶται οὔτε διὰ τῆς πραγματικότητος, τοῦ ρεαλισμοῦ, τοῦ Μύρωνος, οὔτε διὰ τῆς σοφῆς καὶ θεωρητικῆς μεθόδου τοῦ Πολυκλείτου, οὔτε διὰ τῆς εὐρείας καὶ ὑψηλῆς ἰδανικότητος τοῦ Φειδίου. Διότι πάντες εἶχον ὡς πλουσίαν καὶ ἀκένωτον τὴν αὐτὴν πηγὴν τῆς τέχνης αὐτῶν, τὴν ἀλλόθειαν τοῦ περιβάλλοντος. Μόστην ἠέλε ζητήσαι τις τὸν δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου ἢ ἀποζητούμενον τοῦ Λυσίππου ἐκεῖ ὅπου λαίπει ἡ αἰθρῆ τοῦ ἀληθοῦς.

Ὁ Μύρων ἀντικαθίστα τὸν συνθηματικὸν τύπον διὰ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ζῶντος. Ὁ Πολύκλειτος παρουσιάζει τὴν πληρεστέρην ὠραιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, κατ' ἐξοχὴν μορφήν νεαρῆς καὶ σφραγίσσης δι' ὀξείας παρατηρήσεως καὶ ἀγγύλου ὑπολογισμοῦ τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἐκ

του αληθοῦς ωραιότητας. Περὶ τοῦ δορυφόρου του, ὅστις πρὸ τοῦ ἀποξυομένου τοῦ Λυσιππου, ὑπῆρξεν ὁ τελειότερος κανὼν τῆς ωραιότητος καὶ τῆς ἀρμονίας τῶν τύπων, ὡς ἐξῆς γράφει ὁ Γυγένιος Guillaume: «τὸ ὅλον ἐμπνέει τὴν ἰδέαν δυνάμει φοβεράς, ἀλλὰ γίνεται εὐθύς αἰσθητὸν ὅτι ἡ ἰσχύς αὐτῆ ἐκλονήθη ὑπὸ τῆς παιδεύσεως καὶ ἀσκήσεως· μὴ οὐσα ἐπιδεικτικὴ διαφαίνεται εἰς πάντα μῦν καὶ μετριάζεται ὑπὸ νεότητος ἐν ἀνεπιτηδεύτῳ καὶ ἀξιοπρεπεὶ μορφῇ. Οὐχ ἦττον αὐτῆ ἡ ἐξωτερικὴ δύναμις δὲν ἔχει μόνον τὸν χαρακτῆρα τῆς φυσικῆς ἰσχύος· διαλάμπει εὐγένεια, χάρις, πεποιοῦσις ἐφ' ἑαυτῆ, ἐκφρασις τέλος ἀξία ἀνδρός ἐλευθέρου».

Ὁ Φειδίας ἐξῆρε τὴν τέχνην εἰς ἰδανικότητα ἐκπληκτικὴν. Ὁ Σκόπας ἐν τῷ 4ῳ αἰῶνι δίδει εἰδικὸν τύπον βώμης, ὁ δὲ Πραξιτέλης εἶναι μέγιστος εἰς τὸ νὰ παρουσιάσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνθηρὰν ωραιότητα. Ὁ Λυσιππος αὐτὸ μαθητὴς τῆς φύσεως τελευταῖος ἐσπούδασε μετὰ πάθους τὰς καλλονας τοῦ ὑπὸ τῆς γυμναστικῆς ἀναπτυχθέντος ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἐνοῖ τὴν ἀκριβεστέραν ἀλήθειαν πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέτρον τῆς ωραιότητος· δίδει «τὴν ποίησιν τοῦ πραγματικοῦ». Ἡ ἰδιότης αὐτῆ ἐνσαρκοῦται εἰς τὸν ἀπαράμιλλον ἀποξυόμενον αὐτοῦ. Ἐὖ ἀριστουργημα τοῦτο δὲν εἶναι μόνον τύπος ἐκλεκτός οὐδ' εἰκὼν ἀπλῆ φυσικῆς ωραιότητος· ὁ καλλιτέχνης ἐξευγενίζει καὶ αἶρει τὸν τύπον καὶ εἰς πᾶν μέρος χαράσσει τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἔκφρασιν, ἣτις συγκινεῖται ἀπαύστως καὶ συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ ἔργου. Ἡ φυσικὴ ἀνάπτυξις συνδυάζεται μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς εἰς τελείαν ἰσορροπίαν.

Κατὰ τὸν Winckelmann τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης εἶναι εὐγενὴς ἀπλότης καὶ ἡρεμον μεγαλείον. Ὅταν θέλῃ δὲ νὰ παρουσιάσῃ κατάστασιν ὀδυνηρῆς πασχούσης ψυχῆς, περιβάλλει τὸ αἶσθημα διὰ μορφῆς μὴ ἐκφραζούσης τὴν ἐσωτερικὴν ταραχὴν, ἀλλὰ τὴν ἀγωνίαν αὐτὴν καταβαλλομένην ὑπὸ θελήσεως ἰσχυρᾶς ὀφειλομένης ἀναμφηρίστως εἰς ἀνδρικὴν ἀνατροφὴν, δι' ἧς κυριαρχεῖ τις παντὸς μυδὸς καὶ παντὸς ὀργάνου. Καὶ δὲν εἶναι βεβαίως ἀσχετος πρὸς τὴν γυμναστικὴν ἢ φυσιοφυρικὴν αὐτῆ ὄψιν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Ἡ γυμναστικὴ ἀσκήσις παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θελήσεως καὶ ἀναπτύσσει τὰς ἰδιότητας ἐκείνας, αἵτινες καθίσταν τὸν Ἕλληνα ἄνδρα τῶν μαχῶν τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Ὁ Λαοκόων, ἔργον Ἀγησάνδρου, Ἀθηνῶν καὶ Πολυδώρου, καὶ ἡ Νιόβη τοῦ Σκόπα ἢ ἴσως τοῦ Πραξιτέλους εἰσὶ τοιαῦτα ἔξοχα παραδείγματα· ὁ Λαοκόων ὑφίσταται τρομερὰς ἀλγηδόνας· ὁμοίως φαίνεται, λέγει ὁ Winckelmann, ἡ ἀγωγή μεγάλου ἀνδρός, ὅστις βασανιζόμενος καὶ βαρβαλῶν ἀγωνί-

ζεται νὰ καταπνίξῃ τὴν ταραχὴν καὶ πιέσῃ ἐντὸς ἑαυτοῦ. Δὲν ἐκρήγνυται εἰς ὀξείας κραυγὰς, ὡς περιγράφει αὐτὸν ὁ Βεργίλιος, ἀλλ' οἱ στεναγμοὶ του εἶναι κωφοί.

Τοιοῦτον περίπου τὸ βιβλίον, ὅπερ συνοδεύεται ὑπὸ 20 φωτοτυπιῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων καὶ ὑπὸ παραρτήματος περὶ τῆς θεωρίας τῶν νεωτέρων γυμνικῶν ἀγώνων ἢ τῶν ἐλευθέρων παιδιῶν τῶν παιδίων. Ἴσως δυνηθῶμεν ἐν προσεγγίσει φύλλῳ νὰ παραστήσωμεν τοῖς φίλοις ἀναγνωσταῖς πλήρες τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο παράρτημα. Βύχης ἔργον θὰ ἦτο ἐν ἀνελάμβανεν ἐκδότης τις τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκδοσὶν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μ. Jorano.

ΝΑΣΙΑΚΙΟΣ Α. ΜΕΛΟΥΜΗΝΟΥΤΑΚΟΣ
Σχολάρχης Γυμνασίου

**ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ
ΕΙΣ ΑΠΡΟΣΙΤΟΥΣ ΧΩΡΑΣ**

Ἰπαναλαβόντες τὴν πρὸς Ἀνκτολάς διεύθυνσιν ἀνακαλύπτουσι νῦν μετὰ φρίκης ὅτι τὰ τρόφιμα ἐξέλιπον. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Σάνδης, ἔπρεπε νὰ ὑπισθωρῶσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Θιβετινῶν; Ὁ Λάνδωρ ἐπέκρησε νὰ στείλῃ τέσσαρας ἐκ τῶν ἀκολουθῶν εἰς τὸ φρούριον Ἰακλάκωτ, ἵνα λάβωσιν ὀλίγας τροφάς. Πράγματι δὲ εὐτοὶ ἀνέλαβον τὸ τολμηρὸν ἐπιχειρημα. Τροφὴν δὲ ὀλίγων χόρτων ἢ μικρὰ συνεδία, κρυπτομένη ὀπίσθεν βράχου μάτην ἀναμένει ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὴν ἐπιστροφὴν των. Ἰστέροι δὲ στέλλονται εἰς τὸ Κορδάν, κώμην ὀλίγα μίλια ἀπέχουσαν. Οὗτοι ἐπιστρέφουσι τὴν ἐσπέρην χωρὶς οὐδὲν νὰ κερτορῶσωσιν, φέρουσι ὅμως τὴν ἀγγελίαν ὅτι πανταχόθεν εἰ στρατιῶται καταδιώκον τὸν σαχιβ. Φῆμαι παράδοξοι ἐκυκλοφόρουσιν περὶ αὐτοῦ· εἰσῆλθεν, ἔλεγον, εἰς τὸ Θιβῆτ μετὰ μεγάλου στρατοῦ, καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ βυθίσῃ ἐπὶ τῶν ὕδατων καὶ νὰ πετᾷ ὑπεράνω τῶν ἱρίων.

Τρεῖς ἡμέραι παρέρχονται ἀκόμη ἀνευ εἰδήσεων καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἀπελπιστικά, ὅτε τὴν νύκτα εἰ Σόκκι ἐπιστρέφουσι. Ἀλλ' εἰς ποίαν κατάστασιν ἰ Φυλακισθέντες, καταπονηθέντες ἐν Ἰακλάκωτ κατάρθωσαν νὰ δραπατεύσωσιν, ἀφοῦ ἐπέθυσαν τοὺς φύλακας, καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν ἐξηγητημένοι καὶ περίτρομοι. Ἀγγέλουσι δὲ εἰς αὐτὸν ὅτι χίλιοι στρατιῶται ἀνεζήτησαν τὸν ἱερευνητὴν καὶ ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπεκνήρυχθη ἀντὶ ἀμειβῆς 300 ρουπιῶν.

Μόλις δὲ ἀπειλῶν θανάτου ἤδυνήθη ὁ Λάνδωρ νὰ συγκατήσῃ τοὺς πεφοβημένους ἀκολου-

ἴδε σελ. 242.

θοὺς τοῦ θιλοῦτας νὰ φύγωσιν. Ἀλλ' ἡ ἀμειβὴ τῶν 300 ρουπιῶν ἐμβέλλει αὐτοὺς εἰς πειρασμόν. Ἀφοῦ ἀνεπιτυχῶς ἀπειραθήσαν νὰ φωνεύσωσι τὸν κύριόν των, διανοοῦνται νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν δι' ἀπάτης εἰς τοὺς Θιβετινοὺς. Ὁ Ἀγγλος μακταεὶ καὶ πάλιν τὴν προδοσίαν των, κερτορῶσι μάλιστα νὰ τοῦ βίωσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι μέχρι τῆς λίμνης. Ὅτε ἐφθασαν εἰς αὐτήν, τὸν ἱνακτέλιπον πλέον θρηστικῶς.

Εἰς τὸν θηρητῆν ἱερευνητὴν ἀπέμειναν μόνον τέσσαρες σύντροφοι. Καὶ ὅμοις ἐπαναλαμβάνει τὴν πορείαν ἀνευ διαταγῶν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τροφάς μόνις διὰ πέντε ἡμέρας. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀκόμη ὑπηρετεῖ τὸ ἱνακτέλιπον παρλαβόντες καὶ τὸ φρούριον των. Ὅτε δὲ τῶ ἔμεινε μόνον ἡ πιστὸς Σάνδης Σίγκ καὶ ἡ λαπρὸς Μάναιγγ. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ προχωροῦσιν εἰς ἔδαφος λασιώδες, καταθεμένους εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἀνεμον καὶ ἀπειροῦντες πάντα τῶν συγκαζήμενον. Ὅτε τροφὴν αὐτὰ κούσμενον ὕλην εἶχον πλέον.

Ἰσπέρην τινὰ διακρίνουσιν ἀπόσπασμα 150 στρατιωτῶν, εἰσὶναι ἐπὶ καλπυζόντων ἵππων ἱθίνον εἰς ἀνεζήτησιν των. Κρύπτονται καὶ αἰρῶνται ὅλην τὴν νύκτα εἰς ὕψος 5100 μέτρων, εἰταίρι νὰ φύγωσιν ἅμα τῇ προσεγγίσει αὐτῶν. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν εἰ στρατιῶται τοὺς ἀνευρίσκουσιν. Φθίνουσι ἔξωρησμένοι. Ὁ Λάνδωρ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Σάνδης Σίγκ προχωρεῖ εἰς ἀπαντησιν αὐτῶν ὀπισθήμενος διὰ τοῦ τουρκίου του. Οἱ Θιβετινοὶ ἐντρομοὶ ἀποθίτουσι τὰ ἔπλα καὶ τῶ προσπέρουσι τροφάς, τυρόν, κρηπ ὡς καὶ βάλανος βουτύρου. Ὁ Ἀγγλος δέχεται αὐτὰ, ἀλλ' ἰσπειρῆ ἤθελεν νὰ κωλύσωσι τὴν περαιτέρω πορείαν του, βίπτει εἰς ἕνα ἔξ αὐτῶν κατὰ τὸ πτόλις μίγαν βάλαν βουτύρου, εἰταίρι σακκούς ἀλιούρου καὶ κρηπῶν. Ὁ ἀπροσδόκητος εὐτοὺς βυθιζόμενος τρέπει αὐτοὺς εἰς ἀτακτὴν φυγὴν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συναντῶσιν ἄλλους Θιβετινοὺς.

«Ὁ Σάνδης Σίγκ, διηγεῖται ἡ ἱερευνητὴς, μὰς εἰδείξεν ἔξοχουσαν τινὰ κορυφὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν διακρίνουτε ὀπίσθεν τῶν βράχων ἔξοχουσαι ὀλίγα κρηπῶν. Παρήλθωμεν προσποιούμενοι ὅτι οὐδὲν εἶναι ἀντιλήθημεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βλέπωμεν αὐτοὺς ἔξωρημένους ἐκ τῆς κρύπτης των καὶ καταβαίνοντας τὴν κλιτὸν. Ὅτε δὲ κεντῆρασαν εἰς τὴν παιδιᾶν, ἵππευσαν καὶ δεηθῶσιν ἡμεῖς ὁρμητικῶς πρὸς ἡμᾶς.

«Οἱ Θιβετινοὶ ἀφίππευσαν εἰς ἀπάτησιν ἐκτοντάδων τινῶν μέτρων ἀφ' ἡμῶν, εἰς δὲ γέρον βίφας μετὰ θεατρικῶν κινήματων τὸ τουρκίου καὶ τὴν σπᾶθην του ἔλαθον πρὸς ἡμᾶς. Ἰὸν εἰσῆλθωμεν φιλικῶς καὶ πολὺ μὰς ἔταρψε διὰ τῆς ἀπλότητός του.

«Ἐἴμαι ἀγγελικφῶρος, μὰς λέγει, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θυμώσῃτε, ἐάν σας ἡμιλώ. Σὰς ἀνακοινῶ μόνον τοὺς λόγους τῶν ἀξιοματικῶν μου, εἰ ὁποῖα δὲν τολμαῦν νὰ ἔλθωσιν φεβούμενοι μὴ τοὺς δείρητε. Ἐμαθον εἰς τὴν Λάσσαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐρχόμεθα, ὅτι εἰς Πλέγκι (Ἀγγλος) εὐρίσκεται εἰς τὸ Θιβῆτ μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι προυθενᾶ δὲν ἠμπορέσαν νὰ τὸν εὔρου. Μὰς ἔστειλαν ἡλοῖπὸν νὰ τὸν συλλάβωμεν. Μήπως ἀνήκετε εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν του;»

— Ὅχι, ἀπεκρίθη μετὰ τόνου ξηροῦ. Πιστεύω, προσέθηκα, ὅτι θὰ σας ἐχρηάσθη πολὺς καιρὸς διὰ νὰ ἔλθετε ἀπὸ τὴν Λάσσαν.

«— Δώδεκα ἡμέραι, λέγει, μόνον δώδεκα ἡμέραι. Ἐγχευμεν δὲ διαταγὴν νὰ μὴ ἐπιστρέψωμεν, πρὶν συλλάβωμεν τὸν Πλέγκι. Καὶ ὑσεῖς, μὲ ἠρώτησε μὲ τόνον ἀνακριτικόν, εἰς πόσον καιρὸν ἤλθετε ἀπὸ τὸ Λαδά;»

«Ἐἶπεν ὅτι ἠδύνατο νὰ διακρίνη ἐκ τοῦ προσώπου μου ὅτι ἤμην Κασιμερινός. Καὶ μοὶ ἀπέτεινε πλείστας ἐρωτήσεις προσπαθῶν ν' ἀνακαλύψῃ, ἐάν ἤμην μιαιλίλ, ἀπεσταλμένος ὄηλ. τῆς Ἰνδικῆς κυβερνήσεως πρὸς εἰσπραξίν των φέρων.

«Ἐἴμαι προσκνητῆς, τῆ ἀπεκρίθη, καὶ πηγαινω νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ μοναστήρια. Ἐβήνησα πρὸς τὸν σκοπὸν μου, καὶ μοὶ ἐπρότεινεν εὐχάριστως νὰ μοὶ δείξῃ τὸν δρόμον τῆς λίμνης Ἰὸν Κῦο. Ἐδίδθη τὴν προσφοράν του.

«Ἐκινήσαμεν μετὰ δεκάδος στρατιωτῶν. Ἀφοῦ διήλθωμεν μίαν ὑψηλὴν κορυφὴν καὶ λορροσάρην τινὰ μετρίου ὕψους, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν χλοερὰν κοιλάδα τῆς λίμνης Ἰὸν Κῦο καὶ κεντηλισθημεν εἰς ὕψος 5018 μέτρων.

«Τὴν ἐπισύσαν ἀπὸ πρωῒας ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν πρὸς τὴν στενὴν διόδον τοῦ Μαγιούμ. Ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν ἀπέναντι στρατοπέδου περιστεριζομένου ὑπὸ τοίχων λίθινων καὶ κρηπῶν ἀναδίδοντας, εἰ φίλοι ἡμῶν Θιβετινοὶ μὰς ἐβίασαν νὰ σταματήσωμεν. Ἐγὼ ἠρνήθη νὰ ὑπακούσω.

«Οἱ στρατιῶται τοῦ στρατοπέδου ἠπειλήσαν ὅτι θὰ μὰς φωνεύσωσιν, ἐάν ἱπροχωροῦμεν.

«Ὅτι σας κόψωμεν τὴν κεφαλὴν, ἢ σεῖς θὰ κώψητε τὴν ἰδικὴν μας, ἀνέκραξαν ἡμοφῶνως ὁδοὺ ἢ τρεῖς ἔξ αὐτῶν».

«Οἱ Θιβετινοὶ δὲν ἤξιουρον τί νὰ κώμωσιν· ὅτε δὲ μὲ εἶδον ἱπαναλαμβάνοντα τὴν πρὸς τὸ Μαγιούμ πορείαν, ἀφῆρασαν τοὺς σκῦφοὺς των καὶ μὰς ἀπεχαίρεισαν ταπεινῶς ἐξάγοντες τὴν γλῶσσαν καὶ ὑψύοντας τὰς χεῖρας, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ εὐγένεια τοῦ τόπου ἐκείνου.

«Ἦμεθα ἀκόμη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Μαγιούμ, ὅτε βλέπωμεν σπειδοντας πρὸς ἡμᾶς ἐπίππευς ὀλίγους ἐκ των Θιβετινῶν στρατιωτῶν, οὗς εἰ-

χρμεν αφήση όπισω. Άνεμείναμεν αυτούς άτάραχοι. Ο άξιωματικός των πλησιάσας μας έδειξε τήν κοιλάδα τήν έκτεινεμένην όπισθεν τής κορυφής και άνεφώνησεν. « Έκεί είνε τό έδαφος τής Σάσσης, και σας άπχοροεύομεν νά εισέλθητε εις αυτόν ».

« Ούδεμίαν προσοχήν έδωκε εις τήν διαμνητύρησιν των και εισήλθον εις τήν ιερωτάτην πασών των Ιερών άπαρχιών, ατήν γήν του Θεού ». Κατήλθομεν ταχέως τήν άνατολικήν στροφήν τής διόδου. Οι στρατιώται μας παρετήρησαν μετά φρίκης, παρηκολούθησαν επί τινα χρόνον διά των όφθαλμών και έπειτα εξηφανίσθησαν ».

Ο Άγγλος και οι μετ' αυτού ήδυνήθησαν νά προχωρήσωσιν άνανόχλητοι. Ήσαν ήδη επί τής έτέρας πλευράς του ύψηλου Βραμαπούτρα και διεκρίνον τήν πηγήν του Ιερού ποταμού, έν παρηκολούθησαν επ' όλίγον, άφήκαν δέ έπειτα, διάτι έστρέφετο πάρα πολύ προς νότον. Προχωρούντες βρειότερον ήκολούθησαν δδόν φέρυσαν τά έχνη εκατοντάδων ίππέων και διερχομένην διά στενωπέας 5400 μέτρων ύψους. Αύτη ήτο προφανώς ή προς τήν Λάσσαν δδός. Τα τρόφιμα εξέλιπον και πάλιν έν δύο στρατοπέδων Θιβετιών, τά όποια συνήντησαν, ουδέν ήδυνήθησαν νά προμηθευθώσιν. Εύρίσκοντο λοιπόν εις τό κέντρον του Θιβέτ, περιστοιχιζόμενοι πανταχόθεν υπ' έχθρών, χωρίς τροφάς και χωρίς ένδύματα και υποδήματα άλλα ή εκείνα, τά όποια έξ άρχής έφόρουσαν και τά όποια έπιπτον νύν εις βράχη. Η φοβερή αυτή κατάσταση δέν ήτο ίκανή ν' άποθαρύνη και τον γενναϊότατον ένδρα ;

Έν τούτοις ή συνοδεία ήκολούθει τήν πορείαν της και έφθασε τέλος εις στρατόπεδον περικλειόν είκοσι τέσσαρας μαύρας σκηνάς. Οι έν αυτόν εύρισκόμενοι Θιβετινοί τον ύπεδέχθησαν καλώς και συνήνεσαν νά τήν παλήσωσιν ίππους, ένδύματα και τροφάς. Είς δέ όνομαζόμενος Άνδρσ, όστις ίσχυρίζετο μέν ότι είνε Γούρ Κά, άλλ' έφορει τό Θιβετικόν ένδυμα, ύπεσχέθη νά φέρη ίππους τήν πρωίαν τής επομένης.

Κατά τό υπόλοιπον τής ημέρας ο Λάνδωρ προσεπάθησε νά μάθη, χωρίς νά δώση ύπονοιās, ποίον δρόμον έπρεπε ν' ακολουθήση, ένα φάση εις τήν Λάσσαν. Προς βορράν ήνοιγετο δδός διά μέσου λοφοσειράς δι' αυτής δέ έπρεπε νά διέλθη, διάτι ή μεγάλη προς τήν Λάσσαν δδός καθίστατο καθ' ήμέραν μάλλον πολυφοιτητός. Ο έρευνητής προϋτίθετο νά προσελάση ένδεδυμένος εύρωπαϊκήν στολήν μέχρις άποστάσεως όλίγων χιλιομέτρων από τής Λάσσης, έπειτα δέ νά μεταμφιεσθί και νά εισδύση έν κκιρῶ νυκτός εις τήν Ιεράν πόλιν.

Οι Θιβετινοί έφάνιντο ήρεμοι και ούδεμίαν παρείχον ύποψίαν εις τον Λάνδωρ. Άλλά δέν έβράδυνε νά εξέλθη εκ τής άπάτης. Τήν ακό-

λουθον πρωίαν ο Άνδρσ και δύο ή τρεις άλλοι Θιβετινοί ήλθον, ως ύπεσχέθησαν, νά τήν παλήσωσιν τροφάς και δείξωσι τους ίππους των. Ο Σάνδεν Σίγκ και ο Μάνσιγγ τους εξέταζον, άφου δέ εξέλεξαν ένα ώραιον ίππον, εκάλισαν τον κύριόν των, ένα και αυτός τον ίδη.

« Ούδεμίαν προσοχήν ύποπτεύων, λέγει ο Λάνδωρ, ήλθον άσπλος εις τό ύποδειχθέν μέρος ακολουθούμενος υπό των άτοχθόνων. Παρετήρουν τό ζῆρον έχων τάς χείρας όπισθεν, και βλέπω έτι τήν έκφρασιν τής εύχαριστήσεως, ήτις έκπιδρυνε τό πρόσωπον του Σάνδεν Σίγκ, ότε έπεδοκίμασα τήν εκλογήν του. »

« Εκουψα διά νά εξετάσω τάς έμπροσθίας κνήμας του ίππου, ότε αίφνης άρπάζομαι εκ των όπισθεν υπό πολλών εκ του λαιμού, των χειρών και ποδών και ώθούμαι πρηνής κατά γῆς. Άγωνιζόμενος γενναίως κατορθώνω νά έλευθερωθῶ εκ των χειρών των έξ αυτών, αλλά νέοι έχθροι έπέπεσαν κκ' έμού και έν όλίγη εύρισκομαι περικυκλωμένος υπό τριάκοντα ανθρώπων, ότινες πανταχόθεν με προσβάλλουσιν. Τρεις φορές με ρίπτουν κατά γῆς και τρεις φορές άνεγειράμαι μαχόμενος διά των πυγμών, των ποδών, τής κεφαλής και των όδόντων, πλήττων δίξιά και άριστερά ή,τι εύρισκον. Πικρά τήν άριθμητικήν ύπεροχήν των άντιπαλίων μου, ή δειλία αυτών ήτο άπίστευτος και χάριν αυτής ήδυνήθη ν' άντισταθῶ περι τά είκοσι λεπτά. »

« Τα ένδύματά μου είχον καταρρακωθί. Πανταχόθεν έρριπτον προς έμέ βρόχοι, καταρρίθωσαν δέ τέλος νά διαπεράσωσιν ένα εις τον λαιμόν μου, και τούτο έκρινε τήν νίκην των. Άνέσταν τότε προς έαυτούς τον βρόχον, ως διά νά με πνίξωσιν. Άσφυξία με κατέλαθεν, οι όφθαλμοί μου έφάνιντο ότι θα εξέλιθωσιν εκ τής κόγχης, ή όρασίς μου έσκοτίσθη ήμην πλέον υποχείριος. Άφου με έσταν επί του έδάφους, με έπληξαν διά των βρέων ύποδημάτων των, άτινα ήσαν πλήρη ήλιων, έως ου άπίψασα τήν αίσθησιν. Τότε έθεσαν τους κερπούς των χειρών μου όπισθεν, τους βραχιόνιας κατά τους άγκυλούς, τον λαιμόν και τους πόδας μου. »

Ο Λάνδωρ ήτο αλγμάλωτος. Και ούτως οι υπεράνθρωποι αυτού προσπαθίαι άποτύγγανον. Άλλά οι φοβερή ταλαιπωρία και κίνδυνοι, όσους είχε μέχρι τούδε ύπεσθί, ήσαν μηδέν έν συγκρίσει προς τάς φρικτάς βλαβείρας, τάς όποιās έμελλε νύν νά ύπεσθί εις τάς χείρας των Θιβετιών προς τιμωρίαν τής τολμής του.

Περικυκλωθέντες υπό των Θιβετιών, εις βνήθειαν των όποιων έδραμον 400 στρατιώται ένοπλοι κρυπτόμενοι εις τό περίξ, ο Λάνδωρ και οι δύο ύπηρέται του έδίδθησαν ταχέως ως επικίνδυνοι έγκληματίαι εις τρόπον, ώστε δέν ήδύναυτο ουδέ τήν έλαχίστην κίνησιν νά κάμωσιν.

« Συλλογιζόμενος, γράφει ο έξερευνητής, ότι οι Θιβετινοί έχρειάσθησαν 500 ανθρώπους, ένα γίνωσι κύριοι ενός Άγγλου και δύο ύπηρετών του, ήμικνωών και των τριών εκ τής πείνης, ότι και τούτο καταρρίθωσαν διά τής άναυροτάτης προσοχής, ότι οι στρατιώται ούτοι ήσαν εκ των λογάδων του στρατού τής Λάσσης σταλέντες ειδικώς, όπως ματαιώσωσι τον έξ ήμων κίνδυνον, δέν ήδυνήθη νά κερτήσιν μειδίμα περιφρονησεως προς αυτούς ». »

Οι Θιβετινοί ουδέν πλέον έχουν νά φοβηθῶν εκ τής μικράς συνεδίας. Ίνα δέ εκδικηθῶσι διά τον τρόπον, εις έν ένέβαλον αυτούς, παρκακουάζονται διά παντός τρόπον νά βλαπώσιν τον Λάνδωρ και τους δύο συντρόφους του. Το μέσος αυτών κκτά των Ιύρωπαίων και πρό πάντων των Άγγλων έμπνεί εις τήν φαντασίαν των τάς παρδοξοτάτας βλαβείρας.

Και πρώτον ή εκδίκησις αυτών έστράφη προς τάς άποσκευάς και τά έπιστημονικά εργαλεία του έξερευνητού. Επράξουσι βρόχιατρα, πυξίδας, φωτογραφικός μηχανάς κ.λ., τουθ' όπερ άποτελει τήν σκληροτάτην ήθικήν βλάσανον διά λόγιον ένθρωπον. Ίπειτα άποχωρίσαντες τον Λάνδωρ των δύο πιστών ύπηρετών του φέρθησαν αυτόν εις τό Θιβετικόν στρατόπεδον. Ίκει έδηγείται εις εύρείαν σκηνήν, έν ή ήτο έδρυμένον τό δικαστήριον του Πόμπο, διοικητού τής άπαρχίας.

« Επί ύψηλής έδρας, διηγείται ο Λάνδωρ, έν τῷ μέσῳ τής σκηνής, εκάθητο ένθρωπος φορών πλατείαν άναξυρίδας λαμπρού πρασίνου χρώματος και βραχύ κίτρινον επανωρόριον με κυματιζούσας χειρίδας. Ίσπερ έν επί τής κεφαλής πύλον με τέσσαρας γωνίας επύχρυσον, επί του όποιου ήσαν έξωγραφημένοι τρεις μεγάλοι όφθαλμοί. Ήραίνετο νέος, είχε δέ τήν κεφαλήν έντελώς έξυρισμένην, διάτι ήτο Λάμπε πρώτου βαθμού έχων δικκίωματα ίσα προς τά του φουδαλικού άρχοντος. Ίπειδή Ιστικομένη όρθιος με τήν κεφαλήν άτεινῆ, δύο Ιερείς όρμησαν προς έμέ και με διέταξαν νά γονατίσω. Ίγώ ήρνήθη έν και έδοκίμασα νά τής βίαις νά με γονατίσουν, ήδυνήθην όμως νά μείνω όρθιος. »

« Ο Πόμπο μανιώδης με άπειθουσε λίξεις τινάς ύβριστικάς έν τῇ κλασική Θιβετική γλώσσῃ, εκ των όποιων έγώ γινωρίζων μένου όλίγον τι τήν ήμιλωμένην Θιβετικήν ούδεμίαν ένόησα. Έόν παρακάλεσα λοιπόν νά μή μεταχειρίζηται τόσοσν ώραιαν γλώσσαν, ήτις με ήτο άκατάληπτος. » « Το έπίσημον πρόσωπον εξαπλάγη διά τήν αίτησιν μου. Ίπειτα συσπών τάς όρρις με ένευσε νά παρκτηρήσω προς τό άριστερά. Οι στρατιώται και οι Ιερείς παρεμίρισαν, και είδον τον Σάνδεν Σίγκ έξηπλωμένον πρηνῆ κατά γῆς με τά κάτω του σώματος γυμνά. Δύο Ιερείς ήρχισαν νά μαστιγώνουν αυτόν από τής ζωής

μέχρι των ποδών δι' Ιμάντων δερματινών φερόντων κόμβους μολιβδίνους. Ο δυστυχής ήτο αίμοσταγής. Ήκάστη πληγή έσπαράττε τήν καρδίαν μου, άλλ' ένόουν ότι, έν έδαίνυον οίκτον τινα δι' αυτόν, θα έμκστιγούτο έτι άπανθρωπότερον. Παρετήρουν λοιπόν τήν βλάσανόν του ως κοινότατόν τι θέαμα. Οι έγγύτατα έμού Λάμαι έθεσαν τότε τάς πυγμάς των επί τής βινός μου λέγοντες ότι και ή σειρά μου έφθασεν. »

« Θα σε κτυπήσωμεν, έλεγον, έως ότου είπης ό,τι επιθυμούμεν νά μάθωμεν. » « — Nikutza, Nikutza. Πολύ καλά, πολύ καλά », άπεκρίθην μαιδιών.

« Ο Πόμπο και οι αξιωματικοί του προφανώς δέν ήξευρον, τί νά με κάμωσιν, ως έβλεπον εκ του προσώπου των. Και ότω μάλλον έθιβαίουμένην περί τής έπιτυχίας τής στασίως μου, τόσοσν περισσότερο έλάμβανον θάρρος, όπως εξακολουθήσω αυτήν. »

« Οι δύο λάμαι, άφου έβλαπώσαν τον Σάνδεν Σίγκ, άφήκαν αυτόν ήμιθανῆ, προσήγαγον τάς σημειώσεις και τους χάρτας μου και ήρχισαν νά με άνακρίνωσιν. Ίάν θα έλεγον τήν αλήθειαν, με προείπον, θα έσφζετο ή ζωή μου, άλλως θα έμκστιγούμην και ο' άπεκεφαλιζούμην. Άπεκρίθη έν ότι θα έλεγον τήν αλήθειαν, είτε με έτιμώρουν είτε μή. »

« Ίξίθεσα εις αυτούς τά κατ' έμέ, όσον ήδυνήθη σαφέστερον βεβαιών αυτούς ότι έγώ συνέλαθον τήν ιδίαν του ταξιδίου, ότι έγώ είχον εύρη μένος τον δρόμον μου και ότι ο δυστυχής ύπηρέτης μου ήτο άθής. »

« Πικρά τάς εξηγήσεις ταύτας εξηκολούθησαν νά μαστιγώνωσι τον Σάνδεν Σίγκ, όστις έν τῇ άγωνία του έδάγκανε τήν γήν καθ' έκαστην πληγήν. Η γενναϊότης του ήτο ήρωική ούδεμίαν λέξις παραπόνου, ούδεμίαν παρακλήσις εξέληθεν εκ των χειλέων του. Ίμολόγησεν ότι είπον τήν αλήθειαν και ότι ουδέν είχε νά προσέση. Ίγώ επαγρυπνούμενος εκ του πλησίον υπό των Ιερέων και των αξιωματικών παριστάμεν εις τήν σκληρόν ταύτην σκηνήν με προσποιητήν στωικήν άπάθειαν. Ίπί τέλος έξοργισθέντες εκ τής ψυχραιμίας μου διέταξαν τους στρατιώτας νά με έδηγήσουν εις τήν άπωτάτην σκηνήν του στρατοπέδου. »

« Ίρχζε τότε νά βρέχη, και τούτο ύπῆρξε δι' έμέ εύτυχής σύμπτωσης. Και εις τό Θιβέτ, όπως και εις τήν Κίνα, βροχή βραδεία έμποιεί μεγάλην έντύπωσιν εις τον λαόν, και διηγούνται ότι σφαγαί άνεστάλησαν, έως ότου ή βροχή παύση. Και εις τήν παρούσαν περίστασιν, ούθως ως ήρχισαν νά πίπτωσιν οι πρώτοι σταγόνες, οι στρατιώται και οι Ιερείς έσπευσαν νά εισέλθουν εις τάς σκηνάς των, έγώ δέ ώδηγήθην εις τήν άπωτάτην σκηνήν του στρατοπέδου. »

«Αί Θεβητικαὶ σκηναὶ οὐδαμῶς εἶνε πολὺ κκαθαρά, ἀλλὰ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον ἐμελλον νὰ διέλθω τὴν νύκτα, ἦτο ἀκαθαρτότατον. Καὶ εἰ δεσμοὶ μου δὲ ἦσαν τόσοσπιγμένοι καὶ ἐγκκολλημένοι εἰς τὰς σάρκας μου, ὥστε ἦτο ἀδύνακτον νὰ κοιμηθῶ. Ἀλλ' ὡσεὶ μὴ ἦσκειν ταῦτα, καὶ τὰ ἀκάθαρτα ζώδια ἦσαν τόσοσπι ἀρθονα ἐντὸς τῆς σκηνῆς, ὥστε εἰς ὀλίγας στιγμάς ἐπληρώθην ἐξ αὐτῶν. Ἰπέστην δὲ ἀνεκφράστους βρασμούς καθ' ὅλον τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν τούτων.»

Διήλθε λοιπὸν τὴν νύκτα ὁ Λάνδωρ εἰς τὸ ἀκάθαρτον τοῦτο μέρος. Δύναται δὲ τις νὰ φαντασθῆ, εἰς ὅποιας φοβερὰς σκέψεις ἐπλανᾶτο ὁ νοῦς του.

Ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον τὴν ἐπιούσαν ἐμεινεν ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ὕβρεις τοῦ ὄχλου, ὅστις περιστοιχίζων αὐτὸν ἔπτωε κατὰ πρόσωπον, ἐπροπηλάκιζε, μέχρις οὗ ἦλθον στράτιῳται, ἵνα τὸν ἀπαγάγωσιν, ὡς ἔλεγον, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Τακλακὸτ καὶ ἐκεῖθεν τὸν κατευθύνωσιν εἰς τὰ σύνορα.

Ἀλλὰ πρὶν ἀναχωρήσουν, εἶχον διαταγὴν, ἔλεγον, νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς φρουρᾶς. Ἐκεῖ πρὸς πρηγορίαν του εὔρε ζῶντας τοὺς ὑπηρέτας του, ἀλλ' εἰς ὅποιαν κατάστασιν. Ὁ Μάνσιγκ, καίτοι καὶ αὐτὸς ἐβρασνίσθη ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἐκακοποιήθη ὅμως ὀλιγώτερον τοῦ ἀτυχοῦς Σίγκ. Ἰδὼν τὸν κύριόν του ἡ γυναικίος ὑπηρέτης μόλις ἠδυνήθη νὰ τῆ εἴπη μὲ φωνὴν ἀγωνιώσαν· «Hazar, hazur, humi murghiasoga» «κύριε, κύριε, ἀποθνήσκω.»

Ἀπωθὼν τοὺς φύλακας, ἐν καὶ χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένος, ὁ Λάνδωρ ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ τὸν δυστυχῆ.

«Ἦμην πολὺ πλησίον αὐτοῦ, διηγείται, ὅτε οἱ στρατιῶται ὤρμησαν ἐπ' ἐμὲ, μὲ ἀνύψωσαν μετέωρον καὶ μὲ ἔρριψαν ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον.

«Μὲ πηγαίνουσι εἰς Τακλακὸτ, ἐπρόφρασα νὰ φωνάξω εἰς τὸν ὀδηγόν μου. Ἐκεῖ ὁ ἀ φέρουν καὶ σὲ αὐρίον.»

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἰμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν ἦτο, ὡς γνωστὸν, κάτοχος τῆς ἰταλικῆς γραμματολογίας, μάλιστα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ καθ' ἑαυτὸ γλώσσά του ἦτο ἡ ἰταλική. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν Ἑπτανήσῳ δὲν ἐθαυρεῖτο κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους ἀρνησάπατρις ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ἰταλικὴν γλώσσαν. Μάλιστα πολλοὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐθῆλαζον τὰ θέλητρα

τῆς ἰταλικῆς ἐξευγενίσσεως, ὅπως παιδαγωγηθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς ἰδίας ἀδελφῆς χώρας συμπληρώσωσι τὰς σπουδὰς των.

Παραθέτομεν κατωτέρω ὀλίγα δείγματα, ἀπὸ μαρτυροῦσι τὴν ἐπιτηδειότητα, μεθ' ἧς ὁ ποιητὴς νέαν ζωὴν ἐδίδεν εἰς γνωστὰς ἰδέας, ὅσας ἐν τῇ ἐμπνεύσει αὐτοῦ διετύπου τὴν ἰδέαν του, ὑπὸ τὸ κράτος εὐρισκόμενος τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἰταλικῶν συγγραμμάτων.

Δυστυχῆς! Παρηγορία
Μόνη σοῦ ἔμεινε νὰ λῆς
Περασμένα μεγαλεῖα
Καὶ διηγώντ' αὐτὰ νὰ κλαῖς.

Ἐνταῦθα ἐνθυμίζει τὸ γνωστὸν τοῦ Δάντε

Nessuno maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria . . . (Κόλασ. V.)

*

Δὲν εἶν' εὐκολία ἡ θύραις
Ἐάν ἡ χρεία ταῖς κουρταλῆς.

Ὁ Σολωμὸς εἶχε κατὰ νοῦν τὸ τοῦ Δάντε (Παραδ. XVII).

Tu proverai sì come sa di male
Lo rancore altrui; e com'è duro calle
Lo scendere e'l salir per l'altrui scale.

*

Ἐφρονέζανε ὡς στάστ' ἑρία
Τοῦ Ἰουίου καὶ τὰ νησιᾶ.

Ναὶ μὲν ὁ Ὀμηρὸς λέγει
Ἦχ' ἡ δ' ἀμφοτέρων ἴκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγὰς.

ἀλλ' ὁ Σολωμὸς ἐμελέτησε τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τοῦ Μόντε, ὅστις μεταφράζει

Misero anch'essi un alto grido; e d'ambi
Gli eserciti il clamor feria le stelle κ.λπ.

*

Τὸ θηρὸν πᾶνανογιέται,
Ἦὼς τοῦ λαίπουν τὰ μικρὰ.
Περιορίζεται, πετιέται,
Αἶμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε τοῦ λατίνου ποιητοῦ Στατίου, ὅστις ἐν τῇ Θηβαϊδί ἔδει:

Ut lea, quam saevo foctan pressore cubili
Venantes Numidae, natas erecta superstat
Monte sub incerta, forvum ac miserabile
frendens.

Pla quidem turbare globos, ut frangere morsu
Tela quent, sed prolix amor crudella, vincit
Pectora, et a media catulos circumspicit ira.

Ἡ ὥραία αὕτη ἰδέα τοῦ λατίνου ποιητοῦ εὔρε πολλοὺς μιμητὰς. Ὁ Πολιτιανὸς μεταβάλλει εἰς τέρψιν τὴν λέειναν καὶ ἔδει:

Qual tigre, a cui dalla petrosa tana
Ha tolto il cacciatore suoi cari figli;
Rabbiosa il segue per la selva tenebra,
Che tanto crede insanguinar gli artigli.

1 Stanza XXXIX.

Ὁ Ἀρίστος τὴν Λέειναν μεταβάλλει εἰς ἄρκρον καὶ ἔδει:

Come orna' che l'alpeste cacciatore
Nella petrosa tana assalita abbia.
Sta sopra i figli con incerto core,
E fremo in suono di pietà e di rabbia:
Ira la invita e natural furore
A spiegar l'ugne e a insanguinar le labbia;
Amor la 'ntenerisce e la ritira,
A riguardare ai figli in mezzo l'ira.

Τόσος μεγάλη εἶνε ὁμοίως τοῦ Ἀρίστου ἡ μίμησις, ὥστε ὁ Bontivoglio μεταφράζων τὴν Θηβαϊδα ἀντέγραψε τρεῖς στίχους τοῦ Ἀρίστου. Χάριν δὲ περιεργείας παραθέτομεν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς μεταφράσεως:

Qual leonessa in cavernoso monte
Qui cinse intorno il cacciatore numida,
Sta sopra i figli con incerto core,
E fremo in suono di pietà e di rabbia:
A saltar nello stuolo, a franger dardi
Furore la springe, amor l'assessia e sforza
A riguardare i figli in mezzo l'ira.

Τέλος καὶ ὁ Ρόουέλον ἐν τῷ Τηλεμάχῳ ἠθέλησε κάπως νὰ μιμηθῆ τὴν εὐτυχῆ τοῦ λατίνου ἰδέαν γράφων: «Alors je sentis comme une lionne à qui on vient d'arracher ses petits: elle remplit les forêts de ses mugissemens».

*

Τόσα πέφτουνε τὰ θέρι-
Μένα ἀπ' ἄγρια εἰς τοὺς ἄγρους·
Σχεδὸν ἐλα ἐκαὶ τὰ μέρη
Ἐσκαπάζοντο ἐπ' αὐτοῦς.

Ὁ Μαντζώνης ἐν τῷ Conte di Carmagnola ἔδει:

Come il grano lanciato dal pieno
Ventilabro nell'aria si sprande;
Tale intorno per l'ampia terreno
Si sparpagliano i vinti guerrier.

Ὁ Βύρων ἔδει:

Like the mower's grass at the close of the day;
When his work is done on the level'd plain;
Such was the fall of the foremost slain.

*

Ἐἰς τὸν ἄσυχον αἰθέρα
Τώρα ἀθῶα δὲν ἔστηγαι
Τὰ λαλήματα, ἡ φλογέρα,
Τὰ βελάσματα, τῆρνι.

Ὁ Μόντης ἐν τῷ ποιήματι In morte di Ugo Bassville ἔδει:

Odi frattanto risonar le rive
Non di giocondi pastorali accenti,
Non d'avene, di zuffoli e di rive.

*

Ὁ τρακόσιαι! σηκώθητε
Καὶ ἐκνήθητε τὰς ἰμάς·
Τὰ παιδιὰ σας βελά' ἔχ'ετε
Ἦὼς μοιάζουσι μὲ σας.

1 Orlando furioso XIX

Ἡ ἰδέα αὕτη ναὶ μὲν εὐρίσκεται εἰς ποιημάτων τοῦ διδασκάλου τοῦ Σολωμοῦ Ἀντωνίου Μαρτελάου, ἀλλ' ὁ Παρίνης ἐν τῷ Mattino ἔδει:

E voi dall'altra scuola forate,
Ed ispid'arvi i vostri almi nipoti
Venite oggi a mirar . . .

Φανερὰ ἡ μίμησις, ἀλλ' ὅποια διαφορὰ! Ὁ Ἰταλὸς εἰρωνεύεται τοὺς Ἰταλοὺς τῶν χρόνων του, ἐνῶ ὁ Σολωμὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Βύρων ἐν τῷ Don Juan εἰς τὸ στόμα τοῦ δούλου Ἑλλήνος θέτει, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τοὺς ἑξῆς στίχους:

Must we but blush?—Our fathers' blood
Earth! render back from out thy breast
A remnant of our Spartan dead!
Of the three hundred grant but three
To make a new Thermopylae!

Ἀλλὰ δὴ ἀναπολῶν ὁ ὑπὸ δουλείαν Ἑλλήνων τὸν ἠρωισμὸν τῶν προγόνων, ἀπεθυμᾷ ἐκ τῶν τριακοσίων μόνον τρεῖς διὰ νὰ ἐπιδείξωσι νεωτέρας Θερμοπύλας. Ὁ Σολωμὸς ἔχων πάντα κατὰ νοῦν διετύπωσε λαμπρὰ τὴν ἰδέαν του.

*

Καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
Μαύρα ἐλόχρυσα μαλλιά.

Ὁ Πετρόρτζης ἔδει:

Oh come d'oro si l'ha all'aura sciolto.

καὶ ὁ Βύρων:

Song floating auburn curls.

*

Σφαλερὰ τετραποδίχουν
Πλήθος ἄλογα κα' ἄρθα
Ἐρομασμένα γλημιτρίζουν
Καὶ παταῦν εἰς τὰ κορμιά.

Ὁ Φώσκολος ἔδει:

È un incalzar di cavalli accorrenti
Scalpitanti sugli ermi a'morbondi.

*

Ἦοῦ ἔσον αἶμα καὶ ἄν ρουφοῦσε
Τόσο ἐγύρευε νὰ πιθ.

Μὰς ἐνθυμίζει τὸν Δάντε εἰπόντα:

È dopo'l pasto la più fume che pria (Κολ. II.)

*

Ἦὼς ἔπου ἀπὸ ψηλὰ θέλει βουίσει
Ἡ ἀλλοπύργα ἡ στεργὴ νὰ σὲ ἐπυνήσῃ.

Ὁ Μόντης λέγει ἐν τῷ βῆθῆντι ποιήματι:

... intin che del gran die
L'orrido squillo a risvegliar li viene.

*

Καὶ τὰ κόρματα τότε μὰς πηδίζουν,
Καὶ στὰ νέφη σοῦ φαίνεται πῶς νάσαι
Καὶ τότε τόσο ἀνέλπιστα βυθίζουν,
Ἦοῦ μὲν ἀνοίξῃ ἡ κόλασι φοβέσαι.

1 Sepolcri.

Ο Αριστός ξδαι :

Muove crudelo e spaventoso assalto
Da tutti i lati il tempestoso verno.
Veggon talvolta il mar venir tant'alto.
Che par che arrivi insino al ciel superno.
Talor lan sopra l'onde in su tal salto,
Ch'a mirar giù par lo veder lo 'nforno.

*

Εδώ εκεί, μπρός όπισω άπάνω κάτω.
Βαρούν όμοια την πλάκα όχτώ ποδάρια,
Τρέχουν ίσια, και άκούονται τά ίδια κά του.

Ο πρώτος στίχος μάς ένθυμίζει τó του Δάντε
Di qua, di là, di sù, di giù gli mena (Κόλ. V).

Είς τούς άλλους δύο στίχους ό Σολωμός λαμ-
πρά παριστάνει ότι δύο μόνον πόδες ήσαν ζων-
τανού ανθρώπου. Και ό Δάντες θέλων να άκο-
νίση ότι αυτός μόνος ό επιβαίνων τής λέμβου
ήτο ζωντανός, οι δέ άλλοι σκιαί, ξδαι (Κόλ. VIII):

Lo duce mie disease nella barca
E poi mi fece entrare appresso lui,
E sol quand' i lui dentro, parve carca.

άλλά πρό του Δάντε ό Βεργίλιος είπεν έν τή
Aineiádi IV :

adipit alveo
Ingentem Aeneam. Gemuit sul pondere cymba
Suttilis et nullam adcipit rimosa phudam.

*

Ποίος είδε τó Πάσχα άμα να ιδρώνη
Ο Χριστός . . .

Ο Σολωμός ταύτα είπόν κατά νοϋν θά είχε
τόν Μόντην, όστις έγραφε έν τώ ρηθέντι ποιήματι:

sudar sanguis in me
Immagini dei templi.

*

Σας γνωρίζω τί θέλτε; Είπατε δικά μου,
Τού καθενός τó πρόσωπο μου μοιάζει.

Ο Δάντες είπε:

ed io scorse
Per quattro visi il mio aspetto stesso.
(Κόλασ. XXXIII)

Και ό Γάσος όπως παραστήση ότι τó πρό-
σωπον τής πενθούσης μητρός ήτο όμοιον τώ
προσώπω του νεκρού τέκνου, ένεκα τής λύπης
της, και ότι τó τέκνον όμοίαζε πρός τήν μη-
τέρα είπε :

Di morte un volto pien, l'altro di piante
De l' imagine sua dolente impresso.

*

Απόψε κάποιος, ποϋ ότι θέλει κάνει.

Και ό Δάντες θέλων να παραστήση τήν δύνα-
μιν τής θελήσεως του Θεού λέγει:
Vuolsi così colà (εις τόν Ούρανόν) dove si puote
Ciò che si vuole . . . (Κόλασ. III).

Και είς τās επιστολάς επίσης ό Δάντες γράφει:
Voluntas Dei omnipotentiae est eoquequalis.

Τά όλίγα ταύτα παραδείγματα άρκούσιν. Ο
ήμέτερος ποιητής, ως ό άναγνώστης βλέπει,
τόσον τεχνουργικώς διέπλεττεν έν τώ νϋ αυτού
τήν ξένην ιδέαν, ώστε δέν δυνατόμεθα να τόν άπο-
καλέσωμεν λογοκλόπον.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΣΙΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μεταξύ χιλίων νεογνών πόσα θά φθάσωσιν είς
ήλικίαν 90 ετών;

Εκτά μόνον κατά τούς νεωτάτους έν Γερμανία
όπολογισμούς, όπου ή μέση διάρκεια τής ζωής είνε
όση και έν Ιταλία.

Ούτω τó ήμισυ των ανθρώπων δέν φθάνει είς
ήλικίαν 50 ετών· 413 μόνον επί 1000. Είς τά
60 έτη φθάνουν 300, είς τά 70 έτη 130, είς τά
80 έτη 63 άνθρωποι.

Ο άριθμός των υπερβάντων τó 60στόν έτος επί
1000 κατοίκων είνε :

Table with 2 columns: Country and Number of survivors. Includes entries for Αγγλία, Σκωτία, Ιρλανδία, Γαλλία, Ολλανδία, Δανία, Σουηδία, Νορβηγία, Αυστρία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα, Ν. Αμερική, Ινδία.

Οι άριθμοι οι αναφερόμενοι είς τήν άνωρωμένη
μακροβιότητα κατά χώρας μεταβάλλονται προκει-
μένου οϋχι περί των υπερβάντων τó 60στόν έτος,
άλλά περί τής μέσης διάρκειας τής ζωής.

Κατά τās απογραφάς τής τελευταίας δεκαετη-
ρίδος ή διάρκεια τής ζωής είνε :

Table with 2 columns: Country and Average life expectancy. Includes entries for Σουηδία και Νορβηγία, Αγγλία, Βελγίω, Ελλάδα, Γαλλία, Αυστρία, Γερμανία και Ιταλία, Ισπανία.

Τών Αράβων και Εσκιμώων ή μέση διάρκεια τής
ζωής δέν υπερβαίνει τά 25 έτη. Παρ' αυτοίς ίδίως
των παιδων ή Ονησιμότης είνε μεγάλη.

Η ζωή είνε συντομωτέρα είς τās πόλεις ή ανά
τούς άγρούς.

Η μάλλον άνωγεινική πόλις είνε ή Βομβάη:
120 θάνατοι έτησίως επί 1000 κατοίκων.

Κατά σειράν δέ αί διάφοροι μεγάλοι πόλεις έρ-

χονται ως έξης ως πρός τόν άριθμόν των κατ' έτος
θανάτων επί 1000 κατοίκων :

Table with 2 columns: City and Number of deaths. Includes entries for Κάϊρον, Αλεξάνδρεια, Τερζέστη, Βενετία, Πετρούπολις, Ρώμη και Μόσχα, Τουρίνον, Βιέννη, Παρίσι, Στοκχόλμη, Βερολίνον, Βρυξέλλαι, Χάγη, Αμστελδάμον.

Η μέση διάρκεια τής ζωής είς χώραν τινά οϋδμίαν
έχει σχέσιν πρός τόν άριθμόν των κατοίκων αυτής,
όσοι τυχόν έφθασαν τó εκατοστόν έτος.

Ούτως ή Ελλάδα, ήτις έν Κύρικήν κατέχει τήν
κατωτάτην βαθμίδα ως πρός τόν άριθμόν των υπερ-
βάντων τó 60στόν έτος, φαίνεται ότι είνε ή χώρα
όπου δύναται τις να εύρη πλείστους προσεγγίζοντας
ή υπερβαίνοντας τó 100στόν.

Δέκα άνθρωποι επί 1000 έν Αθήναις φθάνουσιν
εις ήλικίαν 85 ετών· είς επί 1000 είς ήλικίαν 95·
εις επί 10,000 είς ήλικίαν 100 έτών· και είς επί
100,000 φθάνει τó 105τόν έτος.

Μεταξύ των άγροτικών πληθυσμών τής Ελλά-
δος και ίδίως είς τās νήσους ή μακροβιότης είνε
έτι μεγαλειότερα, οϋδ' είνε εκεί σπάνιοι οι εκατον-
τούταις. Οι μακροβιότατοι των Ελλήνων περιλαμ-
βάνονται συνήθως μεταξύ των Ισρέων και των
μοναχών.

Η Ιερατική τάξις εκεί όπως και άλλαχού είνε
μακροβιός· κατ' άντίθεσιν πρός τήν τάξιν των ιατρών,
ών ή μέση διάρκεια τής ζωής είνε ή έλαχίστη.

Έν Αγγλία κατά τήν τελευταίαν άπογραφήν
ήριθμοϋντο 146 εκατοντούταις επί 27 εκατομμυ-
ρίων κατοίκων.

Έν Ισπανία 401 επί 18 εκατομμυρίων.
Έν Γαλλία 25 επί 41,000,000.

Έν Ελλάδα 25 άνθρωποι (9 άνδρες και 16 γυναίκες) ήλι-
κίας 105—109 ετών.

Καθ' όλην τήν Κύρικήν όπολογίζεται ότι ζώσι
σήμερον 500 περίπου εκατοντούταις, ών 230 άν-
δρες και 270 γυναίκες.

[Journal de la Santé]

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ο Πελοπίδας και ή σύζυγός του.

Ότε ό Κλεόμβροτος ό βασιλεύς των Λακεδαι-
μονίων είσέβαλεν είς Πρωσίαν φέρων δεκακισχι-
λίους όπλίτας και χίλιους ίππίους και είς τούς 6 η-
δικούς έφαίνετο επικείμενος μέγας κίνδυνος, ό Πε-

λοπίδας πρός τήν γυναίκα του, ήτις τόν προέπεμπε
δακρύουσα και τόν παρεκάλει να σώξη εαυτόν, είπε:
— Ταύτα, ώ γυναί, πρέπει να συμβουλευής είς
ιδιότηας, είς δέ τούς άρχοντας πώς τούς άλλους
να σώξωσιν.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Η στυπτηρία δύναται να χρησιμεύση πρός κατά-
παυσιν αιμορραγίας;

— Μάλιστα, είνε τó άπλούστερον φάρμακον,
διά του όποιου περιορίζεται ή αιμορραγία τής ρι-
νός και των έλαφρών πληγών, προσερχομένων από
κοπήν μαχαίριου κλπ. Η χρῆσις αυτής γίνεται ως
έξης: εάν μὲν πρόκειται περί τής ρινός, λαμβάνει
τις έλίγην λειοτριμμένην στυπτηρίαν και εισπνέει
ταύτην, όπως τόν ταμβάκον· εάν δέ περί πληγής
έκ μαχαίριου, τότε επικάσσει τó πληγέν μέρος.

Η στυπτηρία είνε όλως άκίνδυνος, ώστε και άν
δέν ώφεληση, οϋδέποτε θά βλάψη.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο θάνατος του Τσαρβετις.

Ο άδελφός του αυτοκράτορος τής Ρωσίας και
έπίδοχος διάδοχος του θρόνου μέγας δούξ Γεώργιος
από μακρού χρόνου πάσχων εκ στηθικού νο-
σήματος απέθανεν έσχάτως παρά τόν Καύκασον,
όπου διέμενεν ένεκα τής ήμερότητος του κλίματος.

Ο θάνατος του άτυχούς ήγεμονίδου συνέδη
ως έξης:

Τήν 9ην ήραν τής πρωίας έξελίγησε μόνος επί
αυτοκινήτου άμάξης είς τόν πρωϊνόν περίπατόν
του. Ενώ δ' επανήρχετο, συνητήθη μετά τινος
χωρικής, ήτις παρατήρησεν ότι ό Τσαρβετις έστα-
μάτησεν έξαφνα και ήρχισε να αιμοπτή.

Η χωρική έτρεξε πρός αυτόν και τόν συνε-
κράτησε κλονούμενον.

— Τι έχετε; τόν ήρώτησε.

— Τίποτε, άπεκρίθη εκείνος.

Η χωρική επροθυμοποιήθη να φέρη ύδωρ είς
τόν μέγαν δούκα και τόν έβοήθησε να κατακλιθῆ
κατά γης και να πῆ έλίγην. Εξούς κατόπιν ό
Τσαρβετις απέθανεν ήρέμα και άνωδύνως.

Τό σήμα αυτός μετεφέρθη άμέσως είς τās ανά-
κτορα, τó δέ μέρος όπου έξέπνευσε περιελαβήθη
διά κυκλίθος.

Η χωρική ήτις παρέστη μόνη μάρτυς των τε-
λευταίων στιγμών του μεγάλου δούκος εκλήθη υπό
τής μητρός αυτού, τής χήρας Αυτοκρατειρας, είς
ιδιαιτέραν άκράσιν, όπως άφηγηθή τά κατά τόν
θάνατόν του.

— Άνθρωπος ή πίθηκος.

Τό ζήτημα τούτο πρόκειται να λύση τó Κακουρ-
γιοδικέον του Σικάγου ένεκα του έξης συμβάντος:

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ

Όσοι αποβλέπουν εις τὰ αποτελέσματα, τὰ ὅποια ἡ χρῆσις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπένησεν ἐν τῇ δυτικῇ καὶ βορείᾳ Εὐρώπῃ ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, καὶ εἰς τὰ δρακόντεια μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων αἱ κυβερνήσεις προσπαθοῦν νὰ ἀντιπεξέρχονται κατὰ τοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ τῆς ἐξαντλήσεως τῶν πληθυσμῶν ὑπὸ τοῦ δαινοῦ δηλητηρίου, τοῦ ἀλκοῦλ, τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν βῆσιν ἕλων τῶν λεγομένων πνευματωδῶν ποτῶν, μετ' ἀνησυχίας σφοδρᾶς περὶ τοῦ προσεχούς μέλλοντος ἀντιβῶν εἰς τὴν ἀπὸ ἐλαχίστου χρόνου ἐπιπεσοῦσαν μεταβολὴν εἰς τὰς παρ' ἡμῶν κοινωνικὰς ἐξέεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τῆς χρήσεως τῶν πνευματωδῶν ποτῶν.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἕως μὲν πρότερος σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μόνον γνωρίζων τὴν χρῆσιν τοῦ ὑγιεινοτέρου ἐκ τῶν λεγομένων ὑγιεινῶν ποτῶν (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πνευματωδῆ), τοῦ εἴνου, τοῦ ἀκάκου τῆς ἀμπέλου προϊόντος, τὸ ὅποιον ἀπλή ζύμωσις παράγει, κρῖθη ἀπὸ τινος ἀκτάσχετος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πνευματωδῶν ποτῶν.

Ἀρχαῖ ἡ μνήμη καὶ αὐτῶν τῶν νέων, ὅπως βιβλιώσῃ, ὡς ὑπὲρ πάντα ἀξιόπιστος μάρτυς, εἶπε πρὸς τινῶν ἐτῶν τοὺς ποιούμενους χρῆσιν τῶν πνευματωδῶν ποτῶν προσέβλεπεν ἢ πολὺς κόσμος μετὰ αἰσθημάτων ἡκίστα εὐμενῶς, τὸ ὅποιον ἦτο κραμα δέους, εἴκτου καὶ περιφρονήσεως. Καθολικὸν αἴσθημα ἀποστροφῆς πρὸς τὴν πνευματωποσίαν διέπει τὸν ἑλληνικὸν λαόν, λαὸν κατ' ἐξοχὴν νηφαλίον, καὶ μόνον τερπόμενον εἰς τῆς ποιητικῆς σταφυλῆς τὸ ἀγαπητὸν τῆ Διονύσου ποτόν.

Σήμερον ἡ εἰσβολὴ τῆς πνευματωποσίας εἶναι ὅσον ἀπότομος, τοσαύτον καὶ καθολικῆ.

Δέος καὶ ἀπόγνωσις περὶ τοῦ προσεχούς μέλλοντος ἤθελε καταλάβει πάντα, ὅστις ἤθελε κατορθώσει νὰ ἐξακριβώσει ποῖος ποταμὸς ἐξ ἀλκοῦλ διοχετεύεται σήμερον εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, φονεὺς τῶν νεύρων του, τοῦ πνεύματός του, τῆς ἀντοχῆς του εἰς τὴν ἐργασίαν, δημιουργὸς προσεχούς ἐκφυλοῦ καὶ ἐξηνητλημένης γενεᾶς καὶ τροφῆς τῶν φρενοκομείων, τὰ ὅποια πρέπει κατ' ἀνάγκην πολὺ ταχέως νὰ πολλαπλασιασθῶν.

Όσοι θεωρήσουν ὑπερβολικὰς τὰς ἀπαισιόδους ταύτας προφύεις, δὲν ἐμελέτησαν τὴν προ-

δευτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀλκοολισμοῦ εἰς ἄλλας χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἐν τούτοις τὸ κλίμα μετριάσει πως τοῦ δαινοῦ δηλητηρίου τὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα· οὐδὲ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν οἱ καρποὶ τῆς πνευματωποσίας ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὸ νοπεδὸν τῆς διαδόσεως τῆς μᾶστιγος ταύτης, δὲν εἶναι δυνατόν ἀπὸ τοῦδε νὰ προσπίσουν εἰς τὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀσφαλῆ κρίσιν των.

Μελετώντας τοὺς σημερινούς παράγοντας τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὅα ποριθῶσιν ἀσφαλῆς τὸ ἀπὸ τῶν παραγόντων ταύτων συμπεράσμα.

Ἰσχομεν δὲ τὸ θάρρος νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι οἱ παράγοντες οὗτοι εἶναι παρ' ἡμῶν κινδυνωδέστεροι ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ εὐρωπαϊκῇ χώρᾳ.

Διότι κοινὸν μὲν πρὸς ἄλλα μεσημβρινὰ ἔθνη σύμμαχον πρὸς μείζονα ἐκ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν καταστροφὴν ἔχομεν μόνον τὸ θερμότατον κλίμα τῆς ἡμετέρας χώρας. — Ἄλλ' ἀποκλειστικὸν ἀγωγὸν τοῦ ἀλκοολισμοῦ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χώραν ἔχομεν ἡμεῖς τὴν ἀρθονίαν καὶ τὴν εἰθνήϊαν τοῦ εἰνοπνεύματος, εἰνοπνεύματος, τὴν παραγωγὴν τοῦ ὁποίου πρὸς ἀποκλειστικὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν τροφοδοτεῖ ἡ πολιτεία, εἰσφέρουσα πρὸς ταύτην διὰ τῆς παρακρατήσεως χιλιάδας τόννων σταφυλῶς.

Καὶ ἕλον τοῦτο τὸ εἰνοπνεῦμα, εὐρίσκον ἐρμητικῶς κλειστάς πάσας τὰς ξείνας ἀγοράς, (πλὴν τῶν ἀγορῶν τῆς Ἀνατολῆς ὡς πρὸς τὸ κονιάκ), προορίζεται διὰ τὸν στόμαχον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Διὰ τοῦτο σήμερον ἡ τιμὴ τοῦ εἰνοπνεύματος κατῆλθε παρ' ἡμῶν μέχρι πρωτοφανοῦς ἐξευτελισμοῦ, ὑπὸ γενναῖον χορηγὸν τὴν σταφυδικὴν παρακράτησιν, ἀνεπτύχθη δὲ τερπασίως ἡ πνευματωποσία, ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματωπωλεῖα φυσικῶς ἀνὰ πᾶσαν πόλιν καὶ κώμην τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ἡ προχειροτέρα ἀριθμησις τῶν εἰδικῶν πνευματωπωλείων, τὰ ὅποια μόλις ἐντὸς τετραετίας πολλαπλασιασθέντα, κυριαρχοῦν σήμερον, τείνοντα νὰ ὑπερβῶν πολλαχού τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰνοπωλείων, εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καταλαμβάνοντα κατὰ γραμμὴν δλᾶκλῆρα τμήματα ὁδῶν, καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς ἐν αὐτοῖς ὑπὸ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων καταναλώσεως πνευματωδῶν ποτῶν θὰ πείσῃ πάντα ὅτι οἱ φῶβοι ἡμῶν εἶναι ἡκίστα χιμαιρικοί. Μέχρι δὲ αὐτῆς τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας τῶν ἐφήβων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπεκτείνεται ἡ χρῆσις τοῦ εἰνοπνεύματος κατὰ πρόσοδον γεωμετρικὴν.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ζῶων ἰδιωτικῶν ζῴολογικῶν κήπων τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε παράδοξόν τι ὄν, τὸ ὅποιον ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ ἐπεδεικνυεν εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἀνθρωποπίθηκον, δηλαδὴ πρόγονον τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν δαρβινικὴν θεωρίαν σημεῖοντα ἀκριβῶς τὴν μεταδρακτικὴν κατάστασιν ἀπὸ τοῦ πιθήκου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Δυστυχῶς τὸ ὄν τοῦτο διακρίνεται ἐπὶ κτηνιδίᾳ, παρώργισε δὲ ἡμέραν τινὰ τόσον τὸν κύριόν του, ὥστε εὖτος τὸ ἐκτύπησε βαρέως διὰ χονδρῶ ξύλου καὶ ὁ λεγόμενος ἀνθρωποπίθηκος ἀπέθανε.

Ὁ φονεὺς πρόκειται νὰ δώσῃ λόγον τῆς πράξεώς του ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ θῦμα ἀνήκεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, διότι τότε διέπραξεν ἀνθρωποκτονίαν. Ἐὰν ὅμως ἦτο ζῴον, δηλαδὴ πίθηκος, ἀλλάσει τὸ πρᾶγμα· ἦτο κτηνὴ καὶ εἶχε δικίωμα νὰ τὸ φονεύσῃ ἐὰν ἤθελε.

Προβάλλεται λοιπὸν εἰς τοὺς ἐνόρκους τοῦ Σικάγου τὸ δυσεπίλυτον τοῦτο ἐπιστημονικὸν πρόβλημα: εἶνε ἄνθρωπος ἢ πίθηκος ὁ φονευθεὶς;

Πῶς ν' ἀναβαίνῃ τις κλίμακα.

Τὰ «Χρονικά τῆς Ἵγεινῆς» ἐκδιδόμενα ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Ἀμερικῆς διδουσι τὰς ἐξῆς ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει τις ν' ἀναβαίνῃ κλίμακα.

Κατὰ τὸν ἀμερικανὸν ὑγιεινολόγον οἱ ἀναβαίνοντες κλίμακα κουράζονται ἰδίως, διότι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ ποδὸς ὅπως ἀνέλθωσι τὰς βαθμίδας, τοῦτο δὲ καταπονεῖ ὠρισμένους μῦς τῆς κνήμης καὶ τοῦ ποδός, ἐπὶ τῶν ὁποίων πίπτει ὅλον τὸ βᾶρος τοῦ σώματος.

Ὅπως ἀποφύγωμεν τοῦτο, ἀνάγκη νὰ προσέχωμεν ὅπως καταμερίζωμεν τὸ βᾶρος τοῦ σώματος ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ πέλματος στηρίζοντες ὀλοκλήρῳ τὸν πόδα ἐπὶ ἐκάστης βαθμίδος.

Ἡ κοιμισμένη.

Συνεπληρώθησαν δεκαπέντε ἔτη ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐκοιμήθη τὸν ληθαργικὸν ὕπνον τῆς ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην γνωστῆ γαλλίς κόρη ἡ γνωστῆ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ἡ Κοιμισμένη τῆς Γενέλλης».

Ἡ κόρη αὕτη ἐκοιμήθη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1883 κατόπιν ἰσχυροτάτης συγκινήσεως — καὶ δὲν ἐξυπνήσεν ἀκόμη!

Ἐίχε τότε ἡλικίαν 19 ἐτῶν καὶ εἶνε σήμερον 34.

Κατέστη ἰσχυροτάτη καὶ ἡ ἀγρότης τῆς ἐμποιεῖ φρίκην. Ἐν τούτοις ὁ σφυγμὸς τῆς ἔχει 80 πλῆμους. Ἐἶνε ἐξηπλωμένη μετὰ τὰς χεῖρας σταυρωμένας, ἀλλ' ἐὰν ἀνασηκώσῃ τις τὸν βραχίονά της μένει εἰς τὸν ἄερα. Εἶνε ἀπολύτως ἀναίσθητος καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. Τὴν διατρέφουσι δὲ διὰ θρεπτικῶν κλυσιμάτων.

Ὁ Ἄδαμ τοῦ 19ου αἰῶνος.

Γερμανὸς ἐπιστήμων ἔσχε τὴν εὐτυχὴ ἰδέαν νὰ λύσῃ τὸ ἐξῆς πρόβλημα:

Ἄν ὅλοι οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχοντες ἄνθρωποι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος συνεγωνεύοντο καὶ ἀπετέλουσαν ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ὅποῖός τις ἔξ ἦτο ὁ ὄγκος τοῦ φανταστικοῦ αὐτοῦ γίγαντος;

Ὁ Γερμανὸς ἐφθασεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπέρασμα: Ἵπολογισμὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς γῆς εἰς 1,450,000,000, ὁ ὄγκος ὅστις ὁ ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ συνόλου αὐτῶν ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνου σώματος ὅα εἶχεν ὕψος 18 χιλιομέτρων, κατ' ἀναλογίαν λοιπὸν ὁ πύργος "Λίφφελ" ὅα ἐφθάνεν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ γόνυτός του. Ἐκαστὸν τῶν ὧτων του ὅα εἶχε μήκος 45 μέτρων, ἐπὶ δὲ τῆς γλώσσης ὅα ἤδύναντο νὰ ἐκτελέσωσιν ἐλευθέρως γυμνάσια ὀκτὼ πεζικὰ συντάγματα.

Ἡ περίμετρος τοῦ στήθους του ὅα ἦτο 950 μέτρων καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρὸς ὅα εἶχε μήκος 88 μέτρων. Τὸ πέλμα τοῦ ποδός του ὅα ἐκάλυπτεν ἐπιφάνειαν 27,000 τετραγωνικῶν μέτρων.

Βαδίζων ἐπὶ τῆς γήινης σφαίρας ὅα ἤδύνατο ἐντὸς ἐξ ἡμερῶν τῆς ὥρας νὰ φθάσῃ ἀπὸ τῶν Παρισίων εἰς τὴν Νεάπολιν.

Ἐέλος τὸ βᾶρος τοῦ Ἄδαμ τούτου τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὸν ἀποκχλεῖ ὁ ἐφευρέτης του, ὅα ἦτο 70 δισεκατομμύρια χιλιογράμμων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Μηιοκτόνος χύμης.

Ἀναμίξετε πιπέρι μαύρον λεπτοτριμμένον μετὰ μέλιτος ἀν' ἑλελυμένου, διὰ τοῦ μίγματος ἀλείψατε στακτεράς χυμῶματες χάρτην καὶ ἀφήσατε αὐτὸν νὰ στεγνώσῃ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὅταν θέλετε νὰ τὸν μεταχειρισθῆτε, θέσατε ἐν τεμάχιον ἐντὸς κινναίου καὶ βρέξατέ το δι' ὕδατος σακχαρωμένου.

Τὸ βαρομέτρον.

Ἐπὶ τοῦ βαρομέτρου ὑπάρχουσι ἀναγεγραμμέναι αἱ λέξεις: εὐμετὰ βλητος, καλὸς καιρὸς, σταθερὰ καλοκαιρία, μεγάλη ξηρασία καὶ ἔπειτα: βροχὴ ἢ ἄνεμος, μεγάλη βροχὴ, θύελλα. Πλανῶνται ὅμως οἱ ἀξιούντες νὰ ἐπαληθεύσωνται ταῦτα κατὰ γράμμα.

Ἐν τούτοις αἱ ἐνδείξεις τοῦ βαρομέτρου στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ὅταν τὸ βαρομετρικὸν ὕψος ἀνέλθῃ τοῦ συνήθους κατὰ 5 ἢ 6 χιλιοστά τοῦ μέτρου, εἶνε τοῦτο προάγγελμα ἀτμοσφαιρικῆς ἀλλοιώσεως, ὅταν δὲ κατέλθῃ κατ' ἴσον ποσὸν τοῦ συνήθους, προμηνύεται κακοκαιρία.

Καὶ ὅμως ἡ βαρομετρικὴ πίσις δύναται νὰ ἐπέλθῃ χωρὶς νὰ συνεπαγάγῃ κακοκαιρίαν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἡ ζώνη τῶν κακοκαιριῶν εἶνε ἐγγύς. Σπανίως συμβαίνει νὰ βρέξῃ κατὰ τὴν βαρομετρικὴν ὕψωσιν, δύναται ὅμως νὰ πνεύσῃ ἄνεμος μὴ ἐνδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ βαρομέτρου· ἂν ποτε ἐπέλθῃ βροχὴ, εἶνε αὕτη παροδική.

Ὅτι δὴποτε πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω ἀπότομος μεταβολὴ τοῦ βαρομέτρου εἶνε μικρᾶς διαρκείας καὶ ἀγγέλλει ἐν γένει κακοκαιρίαν.

Τὸ βαρομετρον δικτελεῖ εἰς ὕψωσιν, πνεύοντος οἰουδήποτε ἀνέμου, ἀλλὰ τὰ ἀνώτερα μέσα ὕψη παρατηροῦνται κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ βορείου ἀνέμου, τὰ δὲ κατώτερα κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ νότου.

Υπάρχουσιν εν Αθήναις πνευματοπωλεία, των οποίων η ήμερησία εισπραξίς ανέρχεται εις εκατοντάδας δραχμών· αίσθητοτερον δὲ καθιστᾷ τὸ ποσὸν τοῦτο ἡ μνεία, ὅτι εκπροσωπεῖ τὴν κατανώλειον ποτῶν προσφερομένων ἀντὶ δεκαλέπτου καὶ πενταλέπτου.

Σήμερον ἐστὶ ἡ στατιστικὴ τοῦ μόνου ἡμῶν φρενοκομείου, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον οἱ προνομιούχοι μεταξὺ τῶν δυστυχῶν παραφρόνων ἔχουσι θέσιν, δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰρή τὰ πρωτόλεια τῆς ἀλκολικῆς παραφροσύνης.

Οἱ καρποὶ οἱ φεβροῖ, οἱ καρποὶ οἱ προξενούντες ἀπελπισμὸν ἀποτελοῦν ἀσφαλῆ ἀποδείαν τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος.

Ἐντείνει δὲ τὴν ἀνησυχίαν παντὸς μελετήσαντος τὴν κατάστασιν ταύτην τὸ γεγονός ὅτι παρ' ἡμῶν ἡ ἀντίληψις τοῦ κινδύνου καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν εἶναι καθολικὴ.

— Ἄλλως ἡ παρατηρουμένη πρὸς τοῦτον ἀδιαφορία ἤθελεν εἶναι ἀπολύτως ἀνεξήγητος.

Ἄλλαχού ἡ ἀντίληψις τοῦ κινδύνου τῶν κοινωνιῶν ἀπὸ τῆς μάστιγος ταύτης εἶναι πολὺ διάφορος. — Ἡ νομοθεσία, οἱ κυβερνητικαὶ καὶ ἀστυνομικοὶ κανονισμοί, ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία διὰ παντοειδῶν κατὰ τοῦ ἀλκολισμοῦ συλλόγων καὶ ἐνώσεων ἀντεπιξέρονται ἔρρωμένως κατὰ τοῦ δεινοῦ τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν δηλητηρίου.

Ἐν Γαλλίᾳ καὶ αὐτὰ τὰ ἄρκωτὰ δικαστήρια διαφόρων πόλεων ἐφθίοναν ἀπὸ τῆς καταπλήξεως, ἣν ἐμπνέει ὁ αὐξὼν ἀριθμὸς τῶν ἐξ αἰτίας τοῦ ἀλκολισμοῦ παντὸς εἶδους κακουργημάτων, νὰ συστήσωσιν, — ὑπερβαίνοντα βεβαίως τὴν δικαιοδοσίαν των, — μέτρα δραστικὰ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀλκολισμοῦ.

Καὶ δημοτικὰ συμβούλια πλείστον γαλλικῶν πόλεων δι' ἐπισήμων πράξεων αὐτῶν ζητοῦσι τὴν κατάργησιν τοῦ νόμου τοῦ 1880, ὃν χαρακτηρίζουν ἀκαίσιον (inutile), διότι κατατάσσει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πνευματοπώλου μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων, ἀξιοῦν δὲ τὴν δύναμει ἐιδικῆς ἀδείας λειτουργίαν ὠρισμένου μόνου ἀριθμοῦ, ἀναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐκάστης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χωρίου, καὶ τούτων δὲ ὑπὸ αὐστηροτάτους περιορισμούς, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν παρεχομένων εἰς τοὺς καταναλωτὰς πνευματωδῶν ποτῶν.

Καὶ ὑπάρχει βεβαίως λόγος πρὸς τόσην κοινωνικὴν ἀνησυχίαν, ὅταν ἀνεξαρτήτως τῶν μνησίων, αἱ ὁποῖαι σύρουν ἄχρηστον ἐξ ἀλκολισμοῦ καὶ ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν κοινωνίαν ὑπαρξίν, χωρὶς νὰ φθάσῃν μέχρι τοῦ σημείου τῆς δεδηλωμένης ἀλκολικῆς παραφροσύνης, τὰ 18^ο/₁₀ τῶν εισερχομένων εἰς τὰ φρενοκομεία ἀποτελοῦνται ἐκ πασχόντων ὑπὸ μανίας καὶ μελαγχολίας ἀλκολικῆς.

Διὰ τοῦτο δ' Ἰβουάρδος Παυῖν δὲν δισταζει νὰ ἀνομολογήσῃ ἐν τῇ «Γαλλῷ Οἰκονομολογίᾳ»,

ὅτι ἡ κοινωνικὴ τῆς πατρίδος του ἐν τῷ συνόλω εὐρίσκαται ἐν ἐκφυλιστικῇ παρακμῇ καὶ ὅτι ὁ ἀλκολισμὸς εἶναι μία τῶν κυριωτέρων τούτου αἰτιῶν.

Καὶ τὰ φαινόμενα ταῦτα παρατηροῦνται ἐν χώρᾳ, ἐν ἣ τὸ καθαρὸν οἶνοπνευμα φορολογεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ τῶν δήμων 351 φράγκα κατὰ μέσον ὄρον καθ' ἕκαστον ἑκατόλιτρον καθαροῦ οἶνοπνεύματος, ἐνῆ ἡ ἄλλη ἐν Ἑλλάδι ἀγοραία ἀξία τοῦ ἰσχυροτέρου καθαροῦ οἶνοπνεύματος ἐπὶ ἴσης ποσότητος δὲν ἀνέρχεται οὐδ' εἰς τὸ τέταρτον τοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον πληρώνει ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸ κράτος καὶ τοὺς δήμους.

Ἡ συγκριτικὴ αὕτη μνεία εἶναι ἱκανῆς ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν ὄψιν τῆς οἶνοπνευματοποιίας ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ ἡ πρώτη ὕλη παρέχεται εἰς τιμὴν μυθωδῶς εἰσληθῆ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κράτους διὰ τῆς σταφίδος τῆς παρακρατήσεως.

Ἀπὸ ἀπόψεως προστασίας τῆς σταφίδος, ἡ παρακρατήσεως ἐκλήθη μίξις οἰκονομικὴ ἀνάγκη τοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ἡ διάθεσις τοῦ παρακρατήματος, χωρὶς νὰ ἐπιβιώσῃ τούτο ὡς σκοπὸν, ἐπέτυχεν τὴν ἐπίκτασιν τῆς οἶνοπνευματοποιίας, καὶ κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην τῆς οἶνοπνευματοποιίας.

Ἀπὸ ἀπόψεως βιομηχανικῆς τούτο ἤθελε βεβαίως κριθῆ εὐχάριστον.

Ἄλλ' ὡς παρατήρησεν ἐν τῇ ἐν Παρισίαις ἐταιρεία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας κατὰ τινὰ τῶν συνεδριάσεων τοῦ προηγούμενου μηνός, ἣτις συνεκλήθη ὡς συζητήσῃ ἐπὶ τούτου ἀκριβῶς τοῦ δεινοτάτου τῶν ποινικῶν προβλημάτων, ὁ κ. Κόστ, τὸ συμφέρον τῆς σωτηρίας ἐνδὸς ἔθνους εἶναι ἀναμφισβητήτως ὑπέρτερον τοῦ συμφέροντος πάσης παραγωγῆς, ὅσον ὅποτε καὶ ἐν ἦναι διαδεδομένη καὶ εὐραία. Ἐὰ δὲ δὲ δισεκατομύρια, τὰ ὁποῖα περίπου εκπροσωπεῖ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἀξία τῆς ἐτησίως παραγωγῆς τῶν πνευματωδῶν ποτῶν, καίτοι καταναμύμενα εἰς εὐρύτατον κύκλον βιομηχανῶν, ἐμπορίων καὶ μικροεπιτηδευματιῶν, πρέπει νὰ θυσιασθῶσιν, ἔταν τίθεται τὸ πρόβλημα μεταξὺ τῆς θυσίας ταύτης καὶ τοῦ ἀλκολικοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ.

Καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὰ παρ' ἡμῶν μετ' ἀλγους ἰδιαιτέρου ἐπισκοποῦμεν τὴν μεταβολήν, ἣτις ἐπῆλθεν ἰδίᾳ εἰς τὰς συνηθείας τῶν ἐργατικῶν τάξεων, εἰς τὰς ὁποίας πρό τινος ὁ οἶνος καὶ μόνος ὁ οἶνος ἐν μετρίᾳ χρήσει ἔχρησιν μᾶλλον ὡς ἐπιρρωστικὸν τῶν δυνάμεων, οὐδαμῶς δὲ ὡς αἰτία καταστροφῆς τῆς υγείας. Σήμερον ἔστι αἱ σκευαίαι τοῦ ἀλκόλ, ἰδίᾳ ἡ μαστίχη, τὸ κονιάκ καὶ τὸ οὔζον, εἰσῆλθον βαθύτατα εἰς τὰς ἑξείς τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν, αἱ ὁποῖαι καθ' ἑκάστην βίβωσιν βελύττερον. Παρασκευάζεται

οὕτω κοινωνικὸν μέλλον, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των πολλῶν δὲν φαίνεται πολὺ προσεχές, δὲν εἶναι οὕτω ὀλιγώτερον βέβαιον, οὐτε ὀλιγώτερον τρομερόν.

Ἴσως καθ' ἣν στιγμὴν ἡ πολιτεία λόγῳ τῆς προστασίας τοῦ ὄντως ἰθνηκοῦ προϊόντος τοῦ ἀποτελοῦντος ἀναντιρρήτως τὴν βῆσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἡμετέρας χώρος εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διοχετεύσῃ εἰς τὴν κατανώλειον φλογερὸν ποταμὸν οἶνοπνεύματος, ἔδει συγχρόνως νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ ἡ ἰδέα τοῦ κυβερνητικοῦ μονοπωλίου τῶν πνευματωδῶν ποτῶν.

Τοῦτο δὲ ὄχι ἐκ λόγων ταμιευτικῶν, ἀλλ' ἐκ λόγων προστατευτικῶν τῆς δημοσίας υγείας.

Ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν γείνη, ἐφ' ὅσον καθ' εἰς δὴποτε τρόπον ἀπὸ τῶν ποικίλων συστημάτων, δι' ὧν ἄλλα κράτη πολεμοῦν τὴν δηλητηρίασιν τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ οἶνοπνεύματος, ἡ στίβρα χεῖρ τῆς πολιτείας δὲν παρεμβῆ ρυθμιστῆς κυρίαρχος τῆς καταναλώσεως, ἡ παιδαγωγία μόνη καὶ ὁ ἄμβων ὁ ἀπεθῶσι δυνάμεις ἀνεπαρεῖς πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖ νὰ μηδενίσῃ τὴν υγείαν, τὴν βίωσιν, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἠθικὴν ἠλοκλήρου λαοῦ.

Φιλῶλημος

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ Ο ΤΥΠΟΣ

ΕΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΙ

[Ἐκ τῆς Ἐγγέλιου Γουβερνάτη].

Ὁ ἐν Ρώμῃ καθηγητῆς τῆς πανκριτικῆς, κόμης Ἄγγελος αἱ (Cibermatis, ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ ἄλλοτε προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Πεκίῳ, Ἀλβανίᾳ καὶ ἀλλαχού τῆς Ἀνατολῆς Ἑλλάδος αἱ (Cibermatis, ἐδημοσίευσεν πρὸ μικροῦ γαλλιστὶ ἄξιαν λόγον συγγραφῆν ἐπιγραφομένην Ἡ Βουλγαρία καὶ αἱ ἀθλήσοι, ἐξ ἧς πολλὰ δυνάμει νὰ διδασθῶμεν περὶ τῶν προόδων τοῦ ἀντιπάλου ἔθνους. Ἰνταῦθα δημοσιεύομεν τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ἡ συνδιάλεξις μετὰ τοῦ κ. Στοιλῶφ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ μακρὸν εὐαρέστως. Ἰπιμένω καταδεικνύων τάγαθὰ, ἅτινα δύναται νὰ πορισθῆ ἡ Βουλγαρία ἀποστέλλουσα νέους εἰς τὸ ἑξωτερικόν. Οἱ νεαροὶ οὗτοι ἐπιστήμονες μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν, ἐξακολουθούντες νὰ διατηρῶσι τὸ ἰθνηκὸν βουλγαρικὸν πνεῦμα, θάνοῦσι νέους ἠρίζοντας εἰς τὴν πατριὸν χώραν, ἣτις ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς υπερβολικῆς αὐτῆς ἐπιφυλάξεως. Ἠρχίσασμεν, εἶπεν ὁ κ. Στοιλῶφ, ἐξ ἐκείνων ἅτινα ἦσαν ἀπαρκατῆτως ἀναγκαῖα, τοῦ πολέμου, τοῦ δικαίου, τῆς ἰατρικῆς ἔχομεν τώρα ἀξίωματικὸς πεπαιδευμένους, νομομαθεῖς διακεκριμένους, ἰατροὺς δεξιούς. Παρατηρῶ μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ ἰατρικὴ παιδείαις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς αὐτὰς τὰς γυναῖκας

ἐν Βουλγαρίᾳ· πράγματι δ' ἀνέγνων, ὅτι κυρία τις, ἡ Πατρόβνα Οὐζούνσκα, ἡ χήρα ἡρώδης τινος τοῦ Βιδδινίου, ἠξιώθη τοῦ διδακτορικοῦ πτυχίου ὡς ἰατρός ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τοῦ Λουδοβούνου· μανθάνω δὲ, ὅτι καὶ ἄλλαι γυναῖκες ἐξακουοῦσιν ἤδη ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἐν Βουλγαρίᾳ μετ' ἐπιτυχίας. Προς-Θέτω δὲ, ὅτι εἶνε καιρὸς ἀποστολῆς εἰς τὸ ἑξωτερικόν καὶ νεαρῶν φιλολόγων, ἀρχαιολόγων καὶ ἰθνογράφων. Ἄλλ' ὁ κ. Στοιλῶφ δὲν φαίνεται πολὺ ἐπειγόμενος πρὸς τοιαύτην ἀποστολήν. Ἠρχίσασμεν, λέγει, ἐξ ἐκείνων ἅτινα ἦσαν τὰ μᾶλλον καταπαίγοντα· ὡς πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ δύναμεθα νὰναμείνωμεν. Ἀντιπαρατηρῶ μετ' εὐλαθείας, ὅτι ἡ φιλολογία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ ἰθνογραφία δὲν εἶνε ἐπιστήμαι ἀγοναί, ὅτι συντελοῦσιν εἰς ἀνακίνησιν τῶν ἰδεῶν, ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἔχει ἰδίως ἀνάγκην ἰδεῶν ὀλίγον περισσώτερον ἰδεῶν ἀξίζανουσι τὰς συμπαθείας, καὶ διὰ τῶν συμπαθειῶν ὁ βουλγαρικὸς λαὸς θὰ δυνήθῃ νὰ ἐξέλθῃ εὐκολώτερον ἀπομωνώσεως ἣτις εἶνε βλαπτικὴ εἰς αὐτόν. Ὁ κ. Στοιλῶφ ἐφάνη συμφωνῶν πρὸς τὴν γνώμην μου· ἀλλὰ βεβαίως ὑπάρχουσι δι' αὐτόν ζητήματα πολὺ μᾶλλον καταπαίγοντα ἐκείνων, ἅτινα κινεῦσι τὸ ἰθνηκὸν αὐτοῦ κατ' ἰδίαν.

Καταλιπὼν τὸν κ. Στοιλῶφ, εὐ ἡ εὐγενῆς δεξιότητις μετὰ κατέλαξε, μετέβην εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἐπιθυμῶν νὰ προσφέρω τὰ σέβη μου εἰς τὸν ὑπουργόν, τὸν ἐπιστημότατον τῶν συγχρόνων συγγραφέων τῆς Βουλγαρίας, κ. Παζῶφ. Ἐκείνου δ' ἀπόντος, μετ' ὑποδέχεται ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Λυβτσίεφ. Ὁ διάδρομος εἶνε πλήρης ὑπὸ πενήκοντα περίπου, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, πάντες δὲ καὶ πάσαι ἀναμένουσιν ἀρόχασιν πρὸ τῆς ἐνάξεως τῶν μαθημάτων. Ὡς ξένος λαμβάνω τὴν ἀδειαν νὰ διέλθω πρὸ πάντων ἐκείνων. Ὁ νεαρὸς ἀειθροντῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐρχεται μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας εἰς συνάντησίν μου. Ἄλλὰ καθ' ἑκάστην στιγμὴν καλεῖται εἰς τὸ τηλέφωνον· καθ' ἕκαστα πέντε λεπτὰ φέρεται εἰς αὐτόν σαρὸς ἐγγράφων. Ἦνα παραζαλισμένος. Ἐν τῇ γραφείῳ του δὲ αὐτῷ ἀνέμενον ὁ κ. Ἰβάν Λιλιῶφ, βουλευτῆς Φιλιππουπόλεως, συγγραφεὺς λεξικοῦ γαλλοβουλγαρικοῦ, ὅστις ἐρχεται συνδιαλεγόμενος μετ' ἐμοῦ μετὰ πλείστης ἰθνητικῆς, ὅπερ δημοσιεύεται ὁσπανάις τοῦ ὑπουργεῖου τῆς Παιδείας. Παρατηρῶ, ὅτι οἱ Βουλγαροὶ ὑπάλληλοι, καθ' ἑ καὶ οἱ Ὀμοῖνοι καὶ οἱ Σέρβοι, ἔχουσι πολλὴν ἐργασίαν, ἡ θέσις αὐτῶν οὐδαμῶς εἶνε θέσις ἡμεραργίας, ὁ δὲ μικρὸς ἀριθμὸς ὑπάλληλων ἐπιβάλλει εἰς ἕκαστον αὐτῶν ὑπηρεσίαν πολυσύνθετον καὶ συνεχῆ. Πάντες

έπειγονται κατ' αὐτὰς ἐν Βουλγαρίᾳ· ἡ δὲ σχετικῶς μικρὸς ἀριθμὸς τῶν δυναμένων νὰ παρασχῶσιν ὑπηρεσίας εἰς τὴν χώραν ὑποχρεῖται τοὺς λογάδας νὰ διπλασιάζωσι καὶ τριπλασιάζωσι τὴν δραστηριότητά των ἐν παικιλωτάτοις ἔργοις καὶ νὰναλαμβάνωσι πολλακίς τὸ ἔργον τῶν ἄλλων. Ἐν χώρᾳ νέα εἶνε πλεονέκτημα τὸ κατέχειν συγχρόνως πολλὰς δεξιότητας. Τοῦτο κατεφάνη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ, ἐν αἷς χώραις ἕκαστος ἄφειλε νὰ παρασκευάζεται ὅπως παράσχη εἰς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας παντοίας. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον εἶνε τὸ προσέχειν εἰς τὰ ἄξια λόγου ἐν πάσῃ ἐνεργείᾳ, τοῦθ' ὕπερ εἶνε ἡ ἀρίστη καὶ ἀσφαλεστάτη τῶν ἀριστοκρατιῶν ἢν δυναταὶ τις νὰ εὐχηθῆ εἰς ἔθνος πεπολιτισμένον.

Συνοδεύομενος ὑπὸ τοῦ κ. Νεστορόφ ἐπισκέπτομαι τὸ Ἑθνικὸν τυπογραφεῖον, ἔδραμα ὕπερ ἡδύνατό νὰ τιμῆσθαι οὐδὲν ἄλλοτε μεγάλην χώραν. Οἱ ἐργάται τῆς Σοφίας ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τοὺς ἐργάτας τοῦ Πεδερμοντίου κατὰ τὴν μορφήν, τοὺς τρόπους, τὴν σοβαρότητα, τὴν πεθορχλίαν· προσέχοντες δ' εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν τηροῦσι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐργασίας τελειοτάτην σιγήν. Ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ ἐκτυποῦνται χαρτόσημα πεντήκοντα λεπτῶν. Οὐδεμίᾳ δὲ εἰδικῇ προφύλαξι φαίνεται ληφθεῖσα πρὸς ἀποφυγὴν παραχαράξεως ἢ κλοπῆς· ἡ τιμιότης τῶν ἐργατῶν παρέχει ἐγγύησιν ἐπαρκῆ κατὰ πάσης δυνατῆς καταχρήσεως. Τὸ τυπογραφεῖον εἶν' ἐκτισμένον κατὰ σχέδιον πρότυπον. Τὸ κτίριον εἶνε εὐρὺ, στερεόν, κομψὸν καὶ εὐάερον, τὰ δὲ μηχανήματα εἶνε ἀρίστα, εἰσηγμένα ἐκ τῆς βιομηχανικῆς πόλεως Würzburg τῆς Γερμανίας. Οἱ ἐργάται λαμβάνουσι καλὸν μισθὸν καὶ ἐργάζονται μόνον ὀκτῶ ὥρας καθ' ἑκάστην, τὰς δὲ Κυριακὰς ἀναπαύονται. Εἰς ἕκαστον δ' ἐργάτην παρέχεται καθ' ἑκάστον ἔτος ἄδεια ἑνὸς μηνός καὶ ἐν περιπτώσει ἀσθενείας χορηγοῦνται βοηθήματα εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἐργατῶν. Παρ' ἄλλην δὲ ταύτην τὴν πρὸς τοὺς ἐργάτας ἐπιεικνοσύμην ἐλλάθειαν καὶ ἀνασκοπὴν τὸ καθήκον τοῦτο, ὅπερ ἀνέρχεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἡγεμόνος Βάιτεμβεργ καὶ εἶνε προϊόν τῆς πρωτοβουλίας ὑπουργοῦ δημοκρατικοῦ καὶ κοινωνιστοῦ, τοῦ Καραβέλωφ, ἀφίνει εἰς τὸ κράτος καθαρὸν κέρδος 300 000 φράγκων.

Καθ' ὅδον ἴσταμαι πρὸ τῶν ἐρειπίων μεγάλης καὶ ὠραίας ἐκκλησίας τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἀφιερωμένης εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν καὶ ὅλως κρημνισμένης ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους ἐνεκασεισμοῦ, ἀλλ' ἥτις δεικνύει ἀκόμη διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς σηκῶν τὸ μέγεθος καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀνάγουσιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Κατέχουσιν δὲ τὸ κέντρον τῆς πόλεως, τὸ μέσον τῆς

πεδιάδος τῆς Σοφίας, οἱ Σλάβοι ὠνόμασαν αὐτὴν Srozdnek, τὸ αὐτὸ δὲ ταῦτο ὄνομα ἐδόθη παρὰ τῶν Σλάβων καὶ εἰς τὴν πόλιν ἢν οἱ Ἕλληνας ἐκάλουσαν Σοφίαν.

Οἱ Τούρκοι ἀπεγύμνωσαν τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀπὸ τῶν πολυτίμων αὐτῆς λίθων καὶ τῶν θησαυρῶν καὶ μετέβαλον αὐτὴν εἰς τζαμίον· ἀλλὰ καὶ τὸ τζαμίον τοῦτο ἐγκατελείφθη, καὶ σήμερον ἐν τῇ μέσῃ τῶν γηραιῶν αὐτοῦ ἐρείπειον ὑψοῦται καὶ πάλιν ἐλευνὴ ἄγία τράπεζα, ἐρ' ἥς οἱ ἁρθόδοξοι τελοῦσι καθ' ἑκάστην τὴν λειτουργίαν· χονδροειδεῖς βυζαντιναὶ εἰκόνες ἐπὶ χαρτου κοσμοῦσι τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ πτωχὸς φύλαξ ἐν τινι γωνίᾳ, ἐν ἣ ἔχει στρώσει τὴν κλίνην του, δέχεται τὰ ἐλεῖν δι' ἧν ἄφειλε νὰ συντηρηθῆ. Ἢ παραμέλησις δὲ αὐτῆ δὲν θὰ ἐνεδείκνυε μέγαν σεβασμὸν πρὸς τὴν χριστιανικὴν Ὁρθοδοξίαν· ἀλλ' ἐπιφυλάσσονται νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐκκλησίαν παμμεγίστην, ἥτις μέλλει κατὰ τὰ σκοπούμενα νὰ ὑπερβῆ εἰς πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν πάσας τὰς ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου Ὁρθοδοξικὰς οἰκοδομὰς, ἀνεψύχθη δὲ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου κατὰλογος Ἑθνικῶν εἰσφορῶν. Ἢ ὀψινὴ αὕτη μητρόπολις, ἥτις θὰ κτισθῆ ἀπέναντι τῆς Σαβράνι, τῆς βουλῆς, ὁκτιρωθῆ εἰς τὸν Ἅγιον Ἀλέξανδρον τὸν Νέφσκ.

Ἰπισκίεπτομαι τὴν αἰθούσαν τῆς Σαβράνι, ἥτις περιλαμβάνει 270 ἔδρας διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς γενικῆς συναλεύσεως, τῆς μεγάλης βουλῆς, ἥτις συνέρχεται κατ' ἐκτάκτους περιστάσεις. Διὰ δὲ τὴν κεινὴν σύνεδον, ἥτις συνέρχεται δύο μῆνας ἑκάστου ἔτους, ἀρκοῦσιν 150 ἔδρα. Ἢ αἰθούσα αὕτη εἶνε εὐάερος καὶ λίαν φωτεινὴ καὶ ὅα ἦτο ἀνταξίᾳ τῆς βουλῆς μεγάλου ἔθνους. Ἦχει δὲ ἡ Σαβράνι καὶ ὠραίαν βιβλιοθήκην πρὸς χρῆσιν τῶν ἀντιπροσώπων, πλουσίαν εἰς βιβλία νομικὰ καὶ ἱστορικὰ.

Διερχόμενος ῥίπτω ἐν βλέμμα εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ σλαβικοῦ συλλόγου (Slavianska Biblioteka), εἰς ἣν φοιτῶσι μόνον οἱ Σλάβοι. Ἰδύρισκεται δ' ἐν αὐτῇ ἰδίως πλήθος περιοδικῶν καὶ ἡμερησίων ἀπασιῶν τῶν σλαβικῶν χωρῶν.

Ἀλλ' ἡ πρώτη τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς πόλεως Σοφίας εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ τοῦ Πανεπιστημίου, ἥτις ἀριθμεῖ νῦν πλείονας τῶν 20000 τόμων. Τὸ δὲ αὐτὴν προσωρισμένον ἐτήσιον χορηγία ὑπερβαίνει τὰς τριάκοντα χιλιάδας φράγκων. Λαμβάνει δὲ τακτικῶς πολλὰ περιοδικὰ, ἐν εἰς παρατηρῶ μετ' εὐχαριστήσεως ἐκ τῶν ἰταλικῶν περιοδικῶν τὴν Νέαυ Ἀυθολογίαν (Nuova Antologia) καὶ τὸ δικαστικὸν ἀρχεῖον (Archivio giuridico). Πλὴν δὲ τῶν σλαβικῶν βιβλίων κέντηται ἡ βιβλιοθήκη αὕτη πλοῦτον δημοσιεύσεων γερμανικῶν, ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν· μοὶ ἐπιδεικνύονται δὲ καὶ τρεῖς τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων. Ἰταλικοὶ τόμοι εὐρίσκονται ἐν συνόλῳ

μόνον 67, ἰσπανικὰ δὲ βιβλία μόνον πέντε. Ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἐτήσιον χορηγία ἤθελεν ἐπαρκέσει, ἐν διὰ κεφαλίου ἕκατον χιλιάδων φράγκων, ἐρ' ἀπαξ χορηγοῦμένου, ἡγεράζοντο βιβλία τῶν κυριωτάτων, ὧν στερεῖται ἡ βιβλιοθήκη· ἐλπίζεται δὲ, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο θέλει ληφθῆ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος ἐξ ἑκατομμυρίων φράγκων, ἅτινα ἡ πλοῦσιος πατριώτης Ἰθλόγιος Γεωργιέρ, ἡ θεῖος τοῦ κ. Γκέσωφ, τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ κληρονόμου, ἀποθανόν ἐν Βουκουρεστίᾳ, ἐκληροδότησε πρὸ βραχέος χρόνου εἰς τὸ βουλγαρικὸν Πανεπιστήμιον, ἐν τὸ προσωρινὸν κατὰστημα θέλει ἀντικατασταθῆ διὰ νέου μεγαλοπρεποῦς κτιρίου.

Πρῶτανις δὲ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σοφίας εἶνε νῦν ὁ κ. Γ. Σλατάρσκις, καθηγητῆς τῆς γεωλογίας. Ἢ δὲ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος σύγκαιται ἐκ τῶν κ. κ. Βατσαβάριωφ, Γ. Γ. Σγούρεφ, Ἰσονέφ, Θεοδόριωφ, Σισμάνωφ, Δεβρέφ καὶ Ἄλ. Βαλαβάνωφ.

Ἢ Πανεπιστήμιον κέντηται τρεῖς φροντιστήρια ἢ ἀνώτερα διδασκαλεῖα, ἐν μὲν διὰ τὰς σλαβικὰς γλώσσας καὶ φιλολογίας, διευθυνοῦμενον ὑπὸ τοῦ Α. Μίλετιτς, τὸ δεύτερον διὰ τὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὴν διευθύνειν τοῦ Δ. Ἀγκούρ καὶ τὸ τρίτον φιλοσοφικόν, ἐν προῖστα ἡ καθηγητῆς Ἰ. Γεώργωφ. Πρὸς δὲ τούτοις εἶναι ἰσχυροῦτα ἢ ἐργαστήρια, ἐν μὲν διὰ τὴν γεωλογίαν καὶ ὄρυκτολογίαν, ἐν δὲ διευθυντῆς εἶνε ὁ κ. Γ. Μπούτσεφ, τὸ δεύτερον διὰ τὴν βετανικὴν με διευθυντῆν τὸν Κ. Γεώργωφ, τὸ τρίτον διὰ τὴν ζωολογίαν με διευθυντῆν τὸν Σ. Γεωργιέρ, τὸ τέταρτον διὰ τὴν χημείαν με διευθυντῆν τὸν Ν. Δεβρέφ, τὸ πέμπτον διὰ τὰ μαθηματικὰ με διευθυντῆν τὸν Α. Σκουρέκ, καὶ τὸ ἕκτον διὰ τὴν φυσικὴν με διευθυντῆν τὸν κ. Βατσαβάριωφ.

Τὸ πρόγραμμα τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων εἶνε συντεταγμένον βουλγαριστὶ καὶ γαλλιστὶ· εἶνε δὲ βεβλίκως μέγξ τὸ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν παρεχόμενον προνόμιον τοῦτο ἐν χώρᾳ σλαβικῇ, οὗδ' ἔννοιά τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐν πανεπιστημίῳ εἰς ὃ φοιτῶσι μόνον Βουλγαροὶ φοιτηταί. Καὶ ἐκπλήσσομαι μὲν πως, ἀλλὰ μὴ ἐπικρίνω τὸ ἔθιμον τοῦτο τὸ ἐπιδοκιμαζῶ καὶ τὸ ἐπικινῶ εἰς δαγμα πολιτισμοῦ εὐρυτέρου καὶ καθολικωτέρου καὶ εὐκρινούς συμπαιδείας πρὸς χώραν λατινικὴν, ἥτις με πληροῖ εὐφροσύνης.

Ἐπειδὴ δ' ἐν Ἑυρώπῃ ἥμισυ γενώσκονται, οἱ εἰκός, τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ βουλγαρικῷ πανεπιστημίῳ, πιστεύω, ὅτι δὲν θὰ κριθῶσιν ἀνάξια λόγου αἱ σημεῖώσεις αἱ ἐλάβον ἐκ τοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων τοῦ τελευταίου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους.

Ἦν τῇ ἱστορικῇ καὶ φιλοσοφικῇ σχολῇ κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον ὁ καθηγητῆς Ἀγκούρ ἐδί-

δάσκει μόνος αὐτὸς τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ἡ δὲ καθηγητῆς Η. Μιλούκωφ τὴν ἱστορίαν τῶν μέσων αἰώνων καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Τσέχων· ἡ δὲ καθηγητῆς Β. Δοβρούσκις τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν μετ' ἀσκήσεων περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων, τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν νομισμάτων τῆς Βουλγαρίας· ὁ καθηγητῆς Β. Σλατάρσκις τὴν βουλγαρικὴν ἱστορίαν· ὁ καθηγητῆς Μίλετιτς τὴν σλαβικὴν ἔθνογραφίαν· ὁ καθηγητῆς Η. Ἰσονέφ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ φωνητικὴν τῆς νέας βουλγαρικῆς· ὁ καθηγητῆς Α. Θεοδόριωφ ἀρχαῖς τῆς γλώσσης καὶ ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας βουλγαρικῆς φιλολογίας· ὁ καθηγητῆς Γ. Σισμάνωφ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν γραμματολογίαν, ἱστορίαν τῆς ἰνδικῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίαν τῶν γραμμάτων τῶν μέσων αἰώνων ἐν τῇ δυτικῇ Ἑυρώπῃ, παρέχων πρὸς τούτοις γενικὴν ἀποψὴν τῆς ἀνθρωπιστικῆς φιλολογίας ἐκτός τῆς Ἰταλίας· ὁ καθηγητῆς Γ. Γεώργωφ ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ψυχολογίαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς θελήσεως, καὶ οἱ ἕκτατοι καθηγηταί Κοβάτσεφ, Γοράνωφ, Βαλαβάνωφ, Μιχαηλόφσκι καὶ Μίντσεσ ἱστορίαν τῆς παιδαγωγίας μετὰ καὶ τῆς παιδαγωγικῆς ψυχολογίας, λατινικὰ, ἑλληνικὰ, γαλλικὰ καὶ γερμανικὰ. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον παρετήρησα πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι ὁ ἕκτατος καθηγητῆς Ἰαίρκωφ εἶχεν ἀναλάβει τὸ μάθημα τῆς ἀνθρωπογεωγραφίας.

Ἦν τῶν ἀπλῶν τούτων σημειωμάτων δύναται τις νὰ ἴδῃ, ὅτι ἐν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων εἶνε ἰκανῶς εὐρὺ καὶ ποιεῖον, μόνον δ' αἱ κλασσικὴ γλῶσσαι εἶνε λίαν ἡμελημένα καὶ ἀνκατεβιμένα μόνον εἰς ἐκτάκτους καθηγητάς. Ἰσως δὲ περισταταὶ ἀνάγκη νὰ φροντισοῖ ταχέως περὶ ἀναπτύξεως τῆς κλασσικῆς παιδείας ἐν χώρᾳ, ἥτις διετήρησε πλείστας ἡσας ἀναμνήσεις τῆς βυζαντινῆς κατακτῆσεως. Ἀλλως δὲ τὸ Πανεπιστήμιον, ἢ ἡ Σχολὴ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἰδρύθη μόνον τῷ 1888 καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ πρὸ τετραετίας. Πρέπει δὲ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι διὰ τῶν ἑκατομμυρίων τοῦ εἰρηγέτου αὐτοῦ θὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ εὐρυσις τοῦ προγράμματος τῶν μελετῶν, ἢ ἐλάττωσις τῆς ὑπηρεσίας τῶν σήμερον διδασκόντων, ἅτινες εἶνε ὕπερ τὸ ἴσον βεβλημένοι, ἢ ἀξήσεις τῶν τε διδασκόμενων μαθημάτων καὶ τῶν καθηγητῶν, ἢ προσθήκη καὶ ἄλλων σχολῶν εἰς τὰς σήμερον ὑπαρχούσας τρεῖς, ἥτοι τὴν ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν, τὴν τῶν

φυσικών και μαθηματικών επιστημών και την νομικήν. Τὰ πάντα δὲ εἶνε ἤδη ἔτοιμα πρὸς ἵδρυσιν σχολῆς ἱατρικῆς.

Ἡμέραν τινὰ, ὅταν τὸ πανεπιστήμιον θὰ ἔχη τὸ ἴδιον ἐαυτοῦ κτίριον, θὰ καταστή ἴσως δυνατὴ ἡ περὶ αὐτὸ συνάθροισις ἀπάντων αὐτοῦ τῶν μουσείων, ταμείων καὶ ἐργαστηρίων, ἅτινα τὴν σήμερον ἐνεκεν ἁλλείψεως καλλιτέρων οἰκημάτων εὐρίσκονται διεσκορπισμένα ἀνά τὴν πόλιν. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἰσονέφ ἔσχε τὴν εὐγένειαν νὰ με συνοδεύσῃ πρὸς ἐπίσκεψιν ἀπάντων τούτων τῶν παραρτημάτων τοῦ πανεπιστημίου καὶ συμπληρωτικῶν αὐτοῦ καθιδρυμάτων. Ἄλλ' οὐδὲν εὖρον ἐν αὐτοῖς τὸ ἀξίον λόγου, ἢ δὲ διάταξις καὶ ταξινόμησις τῶν ἀντικειμένων δεικνύουσιν, ὅτι τὰ πάντα ἐν αὐτοῖς εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν καταστάσει πρωτογόνῳ καὶ πρωτογενῶ. Μόνον δ' ἐν τῇ παλαιοντολογικῇ συλλογῇ καὶ τῇ ὄρυκτολογικῇ παρατηρῶ λείψανα ζώων καὶ ὄρυκτὰ σκάνια καὶ ἐνδιαφέροντα, ἅτινα θὰ ἐκί- νουν μεγάλως τὴν ζηλοτυπίαν τινῶν δευθοντιῶν τῶν παρ' ἡμῖν μουσείων τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

[Ἰσπεταὶ τὸ τέλος]

ΕΞΟΧΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΦΕΛΛΕΜΠΕΡΓ

Ὁ ἐκ Βέρνης παιδαγωγός, οὐτινος, ἁλλείψει ἀνδριάντος μαρμαρίνου ἢ χαλκοῦ, ὁ γραφικὸς βουνός τοῦ Χόφβιλ θὰ παραδίδῃ τὴν φήμην εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀποτελεῖ διὰ τὴν ἐποχὴν του ἀντίθεσιν. Ἀνήκων εἰς οἰκογένειαν εὐπατριδῶν τῆς ἀρχαίας ὀλιγαρχικῆς δημοκρατίας τῆς Βέρνης διεκρίθη ἐκ νεότητός του μεταξὺ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ συνομοταξιστῶν. Οἱ πλούσιοι νέοι, φιλήδονοι καὶ ἀκόλαστοι, ἐπιζητοῦσι τὰς χυδαίας ἀπολαύσεις, αἰτινες χάρις εἰς τὴν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ τὴν ὀκνηρίαν μετεφυτεύθησαν εἰς τὰ ἴθνη τὰ ἰδεώδη εἶνε ξένα πρὸς αὐτούς· αἱ σπουδαὶ δὲν τοὺς προσελκύουσιν. Ἦνε στεῖρα αἰσθημάτων, διότι εἶνε τάξις προνομιοῦχος, τετυφλωμένη ἐκ τῆς ἰδέας τῆς δῆθεν κοινωνικῆς αὐτῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ὑποδεεστερίας τοῦ λαοῦ θέσεως. Ἐν τῇ πολιτικῇ ἡ ἀριστοκρατία ἐφαρμόζει τὴν ἀρχὴν τῆς πατρικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εὐημερία τοῦ λαοῦ πρέπει νὰ εἶνε τοιαύτη, ὅταν ἰννοοῦσιν αὐτὴν αἱ ἀρχαὶ τοῦ Κράτους καὶ οὐχὶ ἄλλοῖα. Περὶ τῆς ἐκπαίδευσως τῶν ὑψηλῶν, περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου ἐλάχιστα φροντίζει.

Ἄλλ' ὁ Φέλλεμπεργ ἀλλοίαν ἔχει γνώμην περὶ τῶν καθηκόντων τῶν προεξεχουσῶν οἰκογενειῶν. Ἡ μήτηρ του, ἀπόγονος τοῦ Ὀλλανδοῦ

ναυάρχου Βάν Ἰρόμπ, ἐκαλλιέργησε παρὰ τῷ παιδίῳ τὸ αἴσθημα τοῦ αἴκτου πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, ὁ δὲ πατήρ του, φιλελεύθερος τὰ φρονήματα, διδάσκει τὴν ψυχὴν τοῦ τέκνου του τοὺς ἀναλλοιώτους κανόνας τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας. Ὅθεν ὁ νέος ἐξόχως εὐγενῆ χαρακτῆρα κερτημένος, περιφρονῶν τὰς διαφθειρούσας τὴν ψυχὴν ἡδονὰς καὶ τὴν ἀργίαν τὴν ἐκμηδενίζουσαν τὸν ἄνθρωπον, ἐπιδίδεται μετὰ ζήλου εἰς τὴν μελέτην τῶν νομικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἠμοσεν εἰς τὴν εὐγενῆ του μητέρα ν' ἀφιερῶσθαι πάντα αὐτοῦ τὸν βίον πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν, ἐπιβάλλει ἐαυτῷ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ δαιτᾶσθαι τὸν νόμον τῆς ἀπλότητος, καὶ ἐπιχειρεῖ συχνὰ ταξείδια διὰ νὰ σπουδᾶσθαι καὶ γνωρίσθαι τὰς στερήσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ γράψωμεν τὴν βιογραφίαν τοῦ Φιλίππου Ἰμμανουήλ Φέλλεμπεργ. Ἄς ὀρίσωμεν ἐν τούτοις τὴν ἐναρξίν καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐξικρίτους γονίμου καὶ ἀγαθοεργοῦ αὐτοῦ βίου.

Ὁ Φέλλεμπεργ ἐγεννήθη ἐν Βέρνη τὴν 15 Ἰουνίου 1771, ἀπέβησε δὲ αὐτόθι τὴν 21 Νοεμβρίου 1844. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Γαλλικῆς Ἰσπαναστάσεως εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς του, μετ' ὀλίγον δὲ ἐπεχείρησε τὰς μικρὰς αὐτοῦ ἀνά πολλὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν περιηγήσεις. Ἦν τοῦ φλογεροῦ κόθου τῆς σπουδῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἑλαυνόμενος, μετέβη καὶ εἰς Παρίσιον περὶ τὰ τέλη τῆς Τριτοκρατίας. Ἀρὰ γὰρ τῶν λαῶν ἡ ἐξέγερσις ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ὀριμάνσεως τῶν σχεδίων, ἅτινα ἐν τῇ ψυχῇ ἔτρεφε περὶ ἀναμορφώσεως τῶν γεγηρακότων θεσμῶν τῆς πατρίδος του; Πιθανόν εἶνε ὅτι αἱ νέαι ἰδέαι πρέσχον ὤθησιν νέαν εἰς τὰς ἐνδομύχους αὐτοῦ τάσεις, καίτοι ἀληθῶς εἰπεῖν ὁ Φέλλεμπεργ δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς πρόδρομος μᾶλλον ἢ ὡς μιμητής.

Ἐπειδὴ χάριν τοῦ γένους του ἐδικαιώτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἤρξατο αὐτοῦ δι' ἀποπειράς, ὅπως πείσῃ τὴν ἐν Βέρνην Κυβέρνησιν νὰ χορηγήσῃ ἐλευθερίαν εἰς τὸν λαόν καὶ ἰδίως εἰς τοὺς κατοίκους Βανδῆς καὶ Ἀργεβίας. Πλὴν αἱ συμβουλαὶ του δὲν εἰσηκούσθησαν. Ἀφοῦ τὰ γεγονότα λαμπρῶς τὸν ἐδικαιώσαν, τὸ ἀρχαῖον καθαστῶς ἀνατρέπη, νῆα δὲ τάξις πραγμάτων καθιερώθῃ, ἡδυνήθη τέλος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στάδιον, εἰς ὃ καὶ αἱ ὑρέξεις του καὶ ὁ κόπος του καὶ τὰ περὶ μέλλοντος σχέδιά του τὸν ἐλκύον. Ἐγένετο μέλος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, τοῦ προϊσταμένου πάσης τῆς ἐκπαίδευσως. Ἄλλ' ἡμῶς ὁ μέγας παιδαγωγός δὲν εὖρον ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ οὔτε τὴν ἰκανοποίησιν τῶν εἰλικρινῶς προσθευτικῶν κλίσεων του οὔτε ἄνδρα ἰκανόν, ὅπως τὸν ἔνοησασιν. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς Ἰσπανικῆς Δημοκρατίας.

Ἐφόδρα κατεκρίθη ἡ περίοδος αὕτη τῆς Ἰσπανικῆς ἱστορίας καὶ ἀκόμη κατακρίνεται· ἀλλ' ἀδί- κως, καὶ ἡμῶς. Ὑπῆρξεν αὕτη ἡ ἐκρηξίς τῆς ἰδεολογίας. Ἰνναῖα αἰσθήματα ἀφυπνίζοντο εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διεύθυνσις τῶν τυχῶν τῆς χώρας. Οἱ Στάπ- περ, οἱ Ρέγγερ, οἱ Οὐστέρι ὀνειροπόλουν λαόν πεπαιδευμένον, τὴν Ἰσπανίαν δὲ περῶτισμένην, κοιτῶν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἄλλὰ φῶ! ὀνειροπόλουν μόνον. Διότι ἡ ἀντίδρασις ὑπῆρξεν ἰσχυροτέρα αὐτῶν, ὁ δὲ Φέλλεμπεργ, ὅστις ἦτο χαρακτῆρ ἐπίσης ἰσχυρὸς καὶ δεδοκιμα- σμένος εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς χειραφετήσεως τῶν λαϊκῶν τάξεων, ἀπεχώρησε τοῦ κλάδου τῆς ἐκπαίδευσως, ἐνθ' ὑπερίσχυε τὸ ἀντιδραστικὸν πνεῦμα.

Ἐὐτυχῶς ἡμῶς δὲν παρητήθη καὶ τῶν σχε- δίων, ἅτινα ἐπεθύμει νὰ πραγματοποιήσῃ τῇ συνδρομῇ τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Κράτους. Ὅ,τι αὐ- τῷ δὲν ἐπέτρεπον αὐτῷ νὰ πράξῃ ὡς ἀρχὸν, ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ὡς ἀπλοῦς πολίτης. Καὶ ἰσάθη τότε ὁ ἀνὴρ, οὐτινος ἡ περιουσία δὲν ἦτο μεγάλη, ν' ἀφιερῶι αὐτὴν ἐλόκληρον εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ ἐπαγ- γελματικῆς διδασκαλίας, νὰ ρυθμίξῃ συστημα- τικῶς τὴν διοργάνωσιν τῶν διττῶν αὐτῶν σχολείων, νὰ παραδίδῃ ἐν αὐτοῖς τὰς διδασκα- λίας καὶ νὰ διεύθυνῃ αὐτοπροσώπως ἐπὶ ἡμῶν περίου αἰῶνα τὸν μικρὸν ἐκείνου νέον κόσμον συμ- φωνῶς πρὸς τὰς παρ' αὐτοῦ ἐπινοηθείσας φιλοσο- φικὰς, οικονομικὰς καὶ φιλανθρωπικὰς ἀρχὰς καὶ μεθόδους. Ἦν ἡμῶς σπάνιον καὶ μοναδικὸν ἴσως! Διότι ναὶ μὲν ὁ Πισταλότζης ἐπραγματοποίησε καὶ αὐτὸς σχέδιον ἀνάλογον, ἀλλ' ἐν μέτρῳ πολὺ μᾶλλον περιορισμένῳ. Ἦνε ἡμῶς ἀληθῆς ὅτι οὗτος δὲν διέθετε πόρους τῶσον σημαντικούς ὅσον ὁ Φέλλεμπεργ.

Ὁ Φέλλεμπεργ ἠγόρασε μέγα κτήμα, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Χόφβιλ καὶ κτίσθησε κέντρον ἐκπαίδευσως καὶ ἐφημεριῶν διδασκαλίας. Τὸ κτήμα τοῦτο ἦτο ἡκίστα εὐφορον, ἐλάδες ἐν μέρει, περιέχον δύο ἐλευνοὺς πιτεβολῶνας καὶ μίαν ἑσπαυλιν κτηραιπωμένην. Ὁ Φέλλεμπεργ ἵδρυσεν αὐτόθι πρότυπον γεωπονικῶν σταθμῶν, πλείστα ἐργαστήρια τεχνιτῶν καὶ τὰ ἐκπαιδευ- τικὰ καταστήματα, περὶ ὧν ἀποκλειστικῶς ὁ ἀσχοληθῶμεν, πλὴν ἄλλων ἐργαστηρίων ἀπο- βλεπόντων εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν καὶ τὴν τροφοδότη- σιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου κόσμου. Ἐποιήσατο ἐναρξίν διὰ τοῦ προτύπου πρακτικῶν γεωργικῶν σχολείων ἀκολουθῶν τὴν ἀνωτέραν ἀγρονομικὴν σχολὴν, τὰ πρότυπα τῶν δημοδιδασκαλίων, τὸ σχολεῖον διὰ τοὺς ἀπόρους, τὴν ἀνωτέραν σχε- δὴν, τὸ πρακτικὸν λύκειον, τὸ σχολεῖον τῶν θηλέων καὶ τὸ νηπιαγωγεῖον. Ἦν ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἵδρυσεν ἐν Ρούττι, ἐνθ' ἑαυτὸν εὐρί-

σκαται ἡ γεωργικὴ σχολὴ τοῦ καντονίου, ἐπαγ- γελματικὴν γεωργικὴν σχολὴν.

Ὁ Φέλλεμπεργ ἦτο ἀνὴρ ἰκανὸς νὰ διεύθυνῃ τὰς δυσκόλους ἐπιχειρήσεις. Παιρροικισμένος δι' ἀξιοσημειώτου δραστηριότητος καὶ διὰ ταραστίας περὶ τὴν ἐργασίαν ἀντοχῆς, ἐπέδωκε τὸν σκο- πὸν του μετὰ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τοῦ δογμα- τολόγου, ἦτο δὲ καὶ αὐταρχικὸς καὶ κάτοχος ὅλων τῶν προταρημάτων τῶν ἀρμοζόντων εἰς θαρραλίον νεωτεριστήν. Καὶ δὲν ἀπέσπεργε μὲν τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν, διότι ἐν ἀνάγκῃ ἐχειρίζετο τὴν ἀξίνην καὶ ἠδύνηγε τὸ ἄροτρον, ἀλλ' ἰδιαζόντως προὔτιμα τὸ διοικεῖν. Διηγού- νται ὅτι ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος του εἶχεν ἐντολὴν πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς ἡμερησίας ἐργασίας νὰ ἐμφανίζηται πρὸ τοῦ κυρίου, ἢν συνήθως εὐρι- σκεν ἀκόμη κατακεκλιμένον, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰς διαταγὰς του. Ὁ Φέλλεμπεργ ἐξέθετε τότε τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ὑπηρετήν τὸ πρῶτα τῆς ἡμέρας, προνοῶν περὶ πάντων, μὴ λησμονίῶν τὴν ἐλαχίστην λεπτομέρειαν τῆς παρ' αὐτοῦ ἐν Χόφβιλ διοργανωθείσης γεωργι- κῆς ἐπιχειρήσεως, μηδὲ παραμελῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀποστολὴν ὡς διεύθυντοῦ τῶν πολυπλήθων αὐτοῦ ἐκπαιδευτηρίων καὶ τῆς προσωπικῆς αὐ- τοῦ διδασκαλίας. Ἦτο ἰκανὸς νὰ διακόψῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ ἐργασίαν, ἢν αὐτὸς δὲν εἶχε δια- τάξῃ, ὅσον ὀφέλιμος καὶ ἐν ἦτο αὕτη.

Ἰσχυρότερον, ὅτε τὰ ἔτη ἐπεσφραῖθησαν ἐπὶ τῆς σεβασμίας κεφαλῆς του, κατελήθη δὲ ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας περὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἔργου του, ἐμελλε μάτην ν' ἀναζητήσῃ διά- ὄχον. Οἱ υἱοὶ του δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν τά- σιν. Ἐς καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κυβέρνησις τῆς Βέρνης, εἰς ἣν προσέβαρεν ἐν ἔτει 1831 καὶ ἐν ἔτει 1834) κατόπιν πάντα αὐτοῦ τὰ ἱδρύματα καὶ εἰς ἣν καθυπέβαλε πρόγραμμα πλῆρες περὶ τῆς λαϊ- κῆς ἐκπαίδευσως, ἠρνήθη τὴν ἐπικίνδυνον τιμὴν τοῦ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ Φέλλεμπεργ.

Ἦρξεν τῶσον μέγα δέον νὰ κριθῆ ἐκ τῆς ἀπό- ψεως τοῦ ἐργάτου του ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τούτον πρέπει νὰ κρίνωμεν ἐξ ἐκείνου. Ἦν τῷ Φέλλεμ- περγ δέον νὰ διακρίνωμεν δύο χωριστὰς ὑποστά- σεις, τὴν τοῦ φιλανθρώπου καὶ τὴν τοῦ παιδαγω- γοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν ἀνήκει ἐγεννήθησαν κατὰ χιλιάδας οἱ φίλοι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οἱ φύσει εὐαίσθητοι, ἐξ αἰσθήματος, οἱ νεήμο- νες ἐκ θεωρητικῆς προαισθήσεως περὶ τοῦ μέρους, ἔπαρ τὰ πλήθη ἐκέκλιντο νὰ διαδραματίσωσιν εἰς τὸ μέλλον, κατεγίνοντο εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, οἱ μὲν ἀσχολούμενοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὕλικὴν εὐη- μερίαν, οἱ δὲ ἄλλοι ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὴν μὲν ἠθικὴν χαρακτῆρων. Οἱ διάφοροι οὗτοι πόθοι εὐρίσκοντο ἠνωμένοι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Φέλλεμπεργ, παρ' ἧ ὁ ἄρθρος λόγος ἐπεκράτει

του αισθήματος, χωρίς όμως να το καταπνίγει. Ο αγροτικός πληθυσμός του καντονίου της Βέρνης, δ' αποτελών την κυριωτέραν μάζαν του λαού, είχε παραμεληθῆ ἀσυγγνώστως πρὸς τῆς ἀριστοκρατικῆς κυβερνήσεως. Οἱ χωρικοὶ τῆς Βέρνης κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἦσαν ἀμαθείς, ἐπιδιδόμενοι εἰς βαναύσους ἡδονάς, ἐγώσται, πτήσσοντες πρὸ τῶν ἀνωτέρων καὶ σκαιοὶ πρὸς τοὺς ὑπηρετάς καὶ πρὸς τοὺς ἐργάτας, διὰ τὴν θλιβεράν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν κατάστασιν τῶν ὁποίων ἐδείκνυτο σχεδὸν ἀναίσθητοι. Ὁ Φέλλεμπεργ ἀνέλαβε τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τῶν χαρακτήρων, διὰ τὴν σταματήσῃ τὴν παρακμὴν, ὑφ' ἧς ἔφρονει ὅτι κατεῖχετο ἡ χώρα. Σκοπὸς του ὅμως ἦτο τὸ ἐγκαινιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἔργον νὰ μὴ εὐεργετήσῃ διὰ τῶν εὐεργειημάτων του μόνον τὸ καντόνιον τῆς Βέρνης. Ὅτε ἔδραυν ἐν Χόφβιλ τὰ πρῶτα αὐτοῦ σχολεῖα, διεννοεῖτο ἤδη νὰ καταστήσῃ τὸ χωριδίον ἐκεῖνο ἐστὶαν ἠθικῆς μεταρρυθμίσεως μέλλουσαν νὰ ἐξακοντίσῃ μακρὰν τὰς ἀκτῖνας τῆς. Τὸ πρόγραμμά του ἦτο ἐκτοτε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθυπέβλεπεν εἰς τὴν ἐν Βέρνην κυβερνήσιν κατὰ τὸ ἔτος 1837.

«Σκοπὸς μου εἶνε, ἔλεγε, νὰ καταπολεμήσω τὰς ὑλιστικὰς καὶ ἐγώστικὰς κλίσεις τοῦ λαοῦ τῆς Βέρνης, διὰ τῆς ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἡμετέρας ἐκπαιδεύσεως, καὶ νὰ παγιώσω τὴν εὐήμεριαν αὐτοῦ διὰ τῆς σωματικῆς, πνευματικῆς, ἠθικῆς, ὀρθόσκευτικῆς καὶ βιομηχανικῆς προόδου. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ λαοῦ τῆς Βέρνης ἐστὶν παράδειγμα διὰ τὴν Ἑλβετικὴν Ὀμοσπονδίαν, καθὼς καὶ διὰ πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέσων τῶν ἰκανῶν νὰ καταβάλλωσι τὴν παρακμὴν πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει καὶ πηγάζει ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἀφορισμῶν. Ὄψτω δ' ἡ ἡμετέρα πατρίς θ' ἀπολαύῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τῆς προστασίας, ἣν παρέχει ὁ σιβακὸς τῶν παπολιτισμένων λαῶν καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος.»

Ὁ Φέλλεμπεργ ἐπεχειρεῖ τὴν ἀναγέννησιν λαοῦ γεωργικοῦ· ὅθεν διὰ τῆς γεωργίας προσελάμβανε τὴν δδόν. Ἐπρόκειτο νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς ἐρριζωμένης στερεοτύπου μεθόδου, περιοριζόμενος δὲ πάντοτε ἐντὸς τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ, νὰ διαδώσῃ τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ εἰς τὸ ἐν Χόφβιλ κτῆμα του, ὅπερ ὑπὸ τὴν νοήμονα αὐτοῦ διεύθυνσιν κατήντησε μετὰ τινὰ χρόνον τόσον καλῶς τακτοποιημένον καὶ καλλιεργημένον, ὥστε κατέστη ἀγνώριστον. Ἔβλεπε συναργάτως τοὺς ὑπηρετάς του καὶ τοὺς ἐργάτας του, οὗς ἐξήσκει καὶ διηθούνε ὁμομασίως, πλὴν δ' αὐτῶν ἀρκετὰ παιδιὰ, εἰς ἃ παρεῖχεν ἐργασίαν εἰς τὸ κτῆμα

του καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ταυτοχρόνως παρέδιδε τινὰ μαθήματα.

Τὰ παιδιὰ ταῦτα ἀπετέλουν τὸ ἐκπαιδευόμενον ὑλικόν, ἐφ' οὗ ἐμελλε νὰ περικρατισθῇ δεικνύων τὰς μεθόδους του. Διότι, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Φέλλεμπεργ ἡ γεωργία δὲν ἦτο μόνον σκοπός, ἀλλὰ κυρίως μέσον καὶ μέσον ἰσχυρὸν ἐκπαιδεύσεως. Ἡ γεωργία, ἔλεγεν, ἀναγεννωμένη, ἀνυψωμένη εἰς τὴν περιωπὴν ἐπαγγέλματος χρήζοντος νοημοσύνης, ἡ γεωργία ἡ ἀνεγνωρισμένη καὶ τετιμημένη, ὡς ἡ ἀρχέγονος τοῦ ἀνθρώπου κλίσις, εἶνε μέθοδος φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐξασθενήσαντος ἐκ τοῦ βαναύσου ὑλισμοῦ καὶ ἀποκτηνομένου ἐκ τῆς ἀδικόπου τραχέας ἐργασίας, τῆς ἐστηρημένης πάσης νοήμονος ἰδέας. Ἡ γεωργία δὲν ν' ἀνυψώσῃ τὸν πένθητα ἐκ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ὑποδουλώσεως, ἐν αἷς ἡ ἔνδεια αὐτοῦ τὸν κρατεῖ ὀσμώτην, νὰ τῇ ἀποδώσῃ τὸ αἶσθημα τῆς ἀτομικότητός του, νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ, νὰ τῇ δώσῃ νέας δυνάμεις. Ἐἶτος ἀποτελοῦσα τὴν βάση τοῦ οἴκου ὅπως καὶ τῆς Πολιτείας ἡ γεωργία, ἡ θεραπεύουσα τὰς μάλλον κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, εἶνε τὸ μέγα ἐπίπεδον, τὸ πληρῶν καὶ ἐξαλείφου τὰς κοινωνικὰς ἀντιθέσεις. Ὁ Φέλλεμπεργ διεύθυνεν εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐποχὴν, ἣν ἡ γεωργία μέλλει νὰ καταστήσῃ τὸ ἐπάγγελμα πάντων σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων, ὁνειροπολῶν δ' ἐγκυτάζετε τὰς νέας γενεὰς ἀπλὰς ἐχούσας τὰς ἐξέεις καὶ τὰς ἀνάγκαι, ὅπως ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς ἀπλῶς καθ' ἕπαντα τὸν βίον, χωρὶς ποτε νὰ ζημιωθῇ ἡ ἀξιοπρέπειά του. Τὸ τέρμα τοῦ πρῶτος αἰῶνος φαίνεται ὅτι μᾶς ἀπομακρύνει ἡμεῖς περισσότερον ἀπὸ τοῦ ἰδεώδους τούτου. Ἦς εἶδεν ὅμως μήπως εἰ κοινωνικοὶ κλονισμοί, τῶν ὁποίων ἡ παρούσα γενεὰ δοκιμάζει ἤδη τοὺς πρῶτους φόβους, δὲν προσεγγίσωσιν εἰς αὐτὸ περισσότερον τὴν ἀνθρωπότητα;

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Φέλλεμπεργ ὑπῆρξε μεγίστη. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς γεωργίας ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ κατέστη ὄψμα, ἐξ οὗ ἀνεφύησεν εἰς πλείστας χώρας πολυάριθμα ἰδρύματα. Τὸ Χόφβιλ, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τῶν καὶ ὅπου ὁμοργανούντο λαϊκὰ γεωργικὰ ἑορταί, ἰδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν πολλῶν ἀνδρῶν ὑψηλῆς ἐν Βῆρῶπῃ περιωπῆς καὶ δὴ καὶ μᾶς κραταιὰς αὐτοκρατείας.

Ἡ πρότυπος ἐν Χόφβιλ ἀγροτικὴ ἐπιχειρήσις ἦτο ἀπλῆ ἐνταξίς τοῦ συστήματος τῆς ἐφαρμογῆς τῆς γεωργίας ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ ἡ ἀνωτέρα ἀγρονομικὴ σχολὴ καὶ ἡ τῶν ἀπόρων. Ἡ πρώτη ἦτο προσωρισμένη διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν, ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν ἐκείνων, οἵτινες χάρις εἰς τὰς κλίσεις των ἢ εἰς τὴν κοινωνικὴν των θέσιν ἐμελλον ν' ἀναλαβῶσι τὴν διου-

ουσιν ἀγροτικῶν κτημάτων. Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Φέλλεμπεργ ὁ κλάδος οὗτος τῆς ἐκπαιδεύσεως διετέλει σφοδρὰ παρημελημένος. Ἐπεκράτει ἡ ἰδέα ὅτι ὁ πρῶτος τυχὸν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἰκανὸς γεωπόνος, ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μετ' ἧς γῆς τὴν καλλιέργειαν καὶ ὅτι ἡ πείρα ἀντικαθιστᾷ τὴν μάθησιν. Ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Χόφβιλ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι κατάρθωσα νὰ σχηματισθῇ τάξιν ἐκλεκτὴν μεταξὺ τῶν γεωπόνων, ἐγκαταλείπων ἐντελῶς τὰς ἀτραπούς τῆς στερεοτύπου μεθόδου, διδάσκων ἐπιστημονικῶς τοὺς ἐν τῇ γεωργίᾳ μαθητάς του, οὗ ἕνεκα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεκλείοντο ἐκ τοῦ σχολείου οἱ νέοι, οἱ στερομένοι τῆς ἀναγκαίως μορφώσεως ὅπως παρακολουθήσωσι τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν. Ὅντως δὲ ὁ Φέλλεμπεργ ἀδήγει πρὸς τὸν κύκλον τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ ἐπιζητήσωσι ἀνάπτυξιν ἀνωτέραν τὴν τάξιν ἐκείνην τὴν τόσῃ παρ' ἡμῖν πολυάριθμον, ἣτις ἐθαύρει τὴν ἀγνοίαν ὡς προνόμιον αὐτῆς, ἀφίνουσα μετὰ τινος περιφρονήσεως τὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τοὺς ἀβροδικαίτους τῶν πόλεων, θεωροῦσα δὲ ὅτι ἀρκετὴ γνώσις δι' ἕνα χωρικὸν εἶνε νὰ διακρίνη τὴν σκαπάνην ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀρότρου.

Ἄλλ' ἄρα γε μόνον τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τοῦ Φέλλεμπεργ παρήγαγε τριακτὰ ἐν Χόφβιλ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα; Ἐν συντελείσει τάχα ἐπαρκῶς καὶ ἡ ἐξοχος αὐτοῦ περὶ τὸ διοικεῖν ἰδιοφυία; Ἡ εὐδοκίμησις δὲν ἐξηρτάτο τάχα ὀλόκληρος ἐκ τῆς ἀτομικότητός του; Ὁ Φέλλεμπεργ ἐπεχειρήσῃ πείραμα σιβακόν. Ἐκείνητο οὐ μακρὰν τοῦ Χόφβιλ γαίης τινὰς χέρσους, ὡν τὴν καλλιέργειαν ἀνέθηκεν εἰς ἕνα τῶν ὑποδουλωμένων, πρὸς ἕνα παρῆσαν ὡς βοηθὸς πάντε ἢ ἕξ πτωχὰ παιδιὰ. Ἡ μικρὰ αὐτὴ ἀποικία τῶν Ρεβινσῶνων τῶν δασῶν τοσοῦτον γενναίως ἐργάσθη, μετὰ τοιαύτης νοημοσύνης καὶ τοσοῦτον νηδοκίμησε, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐλθῇ εἰς ἐπιμιξίαν μετ' ὁν διουθινητῶν, ὥστε μετὰ τινὰ ἔτη αἱ ἀγρονοὶ γαίαι μεταβλήθησαν εἰς πρότυπον κτῆμα. Τὸ πείραμα τοῦτο συντελείσει τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῆς μεθόδου τοῦ Φέλλεμπεργ. Ἦτο ἤδη φανερὰ ἡ ἀπόδειξις ὅτι πᾶς χωρικὸς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὸ αὐτό.

Ἐλεπτολογήσαμεν ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ γεωργίᾳ ὄψιν τοῦ Φέλλεμπεργ, ἀφοῦ κυρίως προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν ὡς παιδαγωγόν. Ἄλλ' εἰς τὴν προκειμένην περιστασίαν ὁ παιδαγωγὸς δὲν δύναται ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ ἀγρονομοῦ, εἴπωμεν δὲ ἕλιγον ἀνωτέρω τὸν λόγον. Καὶ ἄλλοι ἀνδρες κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ αἰῶνος ἐκήρυξαν τὸν ἀγροτικὸν βίον μέσον τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, Μιχαὶλ ὁ πρεσβύτερος, ὁ Βερναρδίνος Σαμπιέρρος κλπ. Ἄλλ' ὅτι οἱ σύγχρονοὶ του οὗτοι συνησθάνθησαν, χωρὶς νὰ γινώσκωσιν ἴσως

καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι σαφῶς καὶ ὀρισμένως τὰ μέτα, δι' ὧν ὁ ἀπραγματοποιεῖτο τὸ ὁνειροπολούμενον ἀποτέλεσμα, ὁ Φέλλεμπεργ τὸ ἐφήρμοσεν ὡς ἀνθρώπος γινώσκων καλῶς τί θέλει. Αὐτὸς ὑπῆρξε τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα.

Ἡ ἐξοχος ἀνακαινιστικὴ λειτουργία τῆς περωτισμένης γεωργικῆς ἐργασίας ὑπηγόρευεν αὐτῇ τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου τῶν ἀπόρων, τοῦ ἀρίστου τῶν σχολικῶν ἰδρυμάτων του.

[Ἴπεται συνέχεια]

Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΕΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

⊙'

Ἰς ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχῶν συμπεραίνεται, τὰ προγράμματα τῆς στοιχειώδους καὶ τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας παιδεύσεως ἔπρεπε νὰ περιλαμβάνωσι τοὺς κυριωτάτους κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ ἐνεργείας, τὰς γλώσσας καὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ μαθηματικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἱστορίαν, προσέτι δὲ τὴν ἱερογραφίαν, τὰ χειροτεχνικὰ ἔργα καὶ τὴν μουσικὴν· ἄλλως δὲν ὀφείλοισιν ἀνακαλύψιν τῶν ἰδιαιτέρων προσόντων καὶ κλίσεων ἐκάστου μαθητοῦ.

II'

Συμφώνως πρὸς τὴν νέαν ταύτην ἀντίληψιν τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς ὀφείλει ἡ σχολὴ νὰ μεταδῶσῃ εἰς τοὺς παῖδας πνευματικὰς τινὰς ἐξέεις, πρὶν εἰς ἐπιβληθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ προσέλθωσιν ἀρωγοὶ εἰς τὴν οἰκογενεάν των. Πρὸ πάντος ἔπρεπε ὁ μαθητὴς ν' ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως εἰ καὶ ἐν περιωρισμένῳ κύκλῳ. Ὄψτω ὅτι καθίστατο ἰκανὸς νὰ θεωρῶσῃ καὶ σέβηται ἐν κύκλοις εὐρυτέρας τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀφιλοκερδῆ παρατήρησιν τῶν ἄλλων. Ἐν στενοῖς ὁσαύτως ὁρίσις ἔπρεπε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀκριβοῦς περιγραφῆς, ἵνα δύναται νὰ σέβηται αὐτὴν ἐν παντὶ κύκλῳ καὶ μέτρῳ ἀπαντῶν, νὰ διδασθῇ τέλος νὰ ἐξάγῃ ἐκ τῶν παρατηρουμένων γεγονότων ἄρθα καὶ νόμιμα συμπεράσματα.

Ἦνε περιττὸν νὰ ἐξάρω τὴν ὑψίπτην σημασίαν τῆς δυνάμεως ταύτης. Πολλοὶ καὶ ἀνδρες γενόμενοι οὐδέποτε κατορθώσαι ν' ἀποκτήσωσιν αὐτὴν μήτε ἐκ τῶν διδασμάτων τῆς σχολῆς μήτε ἐκ τῶν τοῦ βίου ὀφελήσαντες. Ἡ τύχη δὲ τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν ἐξαρτάται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου, ἕαν δῶλ. τὰ λαϊκὰ πλήθη ὀφείλοισιν ὅτι οὐ μόνον νὰ παρατηροῦσιν εὐσυνειδήτως καὶ ἀκριβοῦς νὰ

Ἴ τέλος ἴδε σελ. 257.

ἐκθέτωσι τὰς παρατηρήσεις των, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξάγωσιν ἐξ αὐτῶν ὀρθὰ καὶ δίκαια συμπεράσματα.

Τὰ λαϊκὰ πλήθη θὰ διαμένωσιν ἔρμαιον ἐπικινδύνων πλανῶν, ἐφ' ὅσον ἡ σχολὴ δὲν διδάσκει αὐτοὺς νὰ διακρίνωσι τὴν αἰτίαν ἑνὸς γεγονότος ἀπὸ σύμπτωμά τι οἰονδήποτε προκληθὲν ἢ συνυπάρχον μετὰ τοῦ γεγονότος.

Ὁ δυνάμενος ἀκριβῶς νὰ παρατηρῇ, νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ ἐξάγῃ ὀρθὸν συμπέρασμα ἐκ καλῶς τιθεμένων ὄρων θὰ σεβασθῇ φυσικῶς τὰς δυνάμεις ταύτας, ὅταν ἄλλοι ἀρμολιότεροι ἐφαρμόζωσιν αὐτὰς εἰς ἀντικείμενα ξένα πρὸς αὐτόν.

ΙΑ'

Πρὸς δὲ τούτοις ὁ μαθητὴς γνωρίζων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πείρας πόσον δύσκολον εἶνε νὰ παρατηρῇ καὶ περιγράψῃ ὀρθῶς γεγονός τι καὶ νὰ ἐξάγῃ ἐξ αὐτοῦ ὀρθὰ συμπεράσματα, θὰ κατανοήσῃ ὅτι ὁ κύκλος, ἐν ᾧ αὐτὸς δύναται τι νὰ πράξῃ καὶ εἶπη, εἶνε λίαν στενός, ὅτι τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἐνεργεῖαν, ἐὰν ὑπόληψιν τινα καὶ κῦρος θέλῃ νὰ ἔχῃ, πρέπει νὰ περιορίσῃ εἰς λίαν μικρὸν ἀριθμὸν ἀντικειμένων, καὶ ὁ ἀπεβάλλῃ τὴν τὸσον διαδιδόμενην ἰδέαν ὅτι εἶνε ἰκανός νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλῃ. Λαβῶν δὲ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀγωγῆς ἔννοιάν τινα τῆς ἀπαιτουμένης νοημοσύνης καὶ γνώσεως διὰ πάσαν ἐργασίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, θὰ σεβασθῇ τὰς ἰκανότητάς, τὰς ὁποίας διαφόρους τῶν ἑαυτοῦ ὁ ἀπαντήσῃ παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ συντόμως, θὰ σεβασθῇ καὶ θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τοὺς ἐν παντὶ κλάδῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας εἰδικούς. Ἡ ἐμπιστοσύνη δὲ αὕτη καὶ εὐλάβεια πρὸς τὴν γνώμην τῶν εἰδικῶν εἶνε τὰ κάλλιστα μαρτύρια τῆς νοημοσύνης ἑνὸς ἀτόμου ἢ πλήθους αὐτῶν καὶ οὐσιώδης ὕψος τῆς εὐδοκίμησεως τῆς πολιτείας ἢ ὑπὸ σύμπαντος τοῦ πληθουςμοῦ συναίσθησις τῆς ὀφελείας αὐτῶν.

Ἀναγνωρίζομεν κάλλιστα ὅτι ἡ χρῆσις ἀνθρώπων ἀρμολιών πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργῶν τινῶν εἶνε ἡ μόνη μέθοδος ἢ ἐπιτυχίαν ἀσφαλῆ ὑπεσχυομένη. Οὐδεὶς θὰ διανοεῖτο π. χ. νὰ κατασκευάσῃ γέφυραν ἢ πτόχωμα κατὰ τῶν ὑδάτων, ἢ νὰ ἰδρύσῃ κλωστικὸν ἢ ὑφαντικὸν ἐργαστήριον, πρὶν συμβουλευθῇ τοὺς εἰς ταῦτα ἀρμολίους. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτεία πρέπει νὰ μάθῃ ν' ἀναθέτῃ εἰς ἀρμολίους τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων καὶ ὅλην τὴν διοικητικὴν κλίμακα. Διότι ζητήματα τὸσον δυσχερῆ, οἷα τὰ τῶν φόρων, τῶν οικονομικῶν, τῶν δημοσίων ἐργῶν, δὲν δύνανται νὰ πραγματευθῶσι λαϊκαὶ συνελεύσεις ἢ ἐπιτροπαὶ ὑπ' αὐτῶν διοριζόμεναι, ὡς οὐδὲ ἄνθρωποι στερούμενοι πάσης εἰδικῆς δι' ἑκάστον αὐτῶν γνώσεως. Ἡ πείρα τῶν τελευταίων εἴκοσιν ἐτῶν ἀπέδειξεν ὅτι αἱ λαϊκαὶ συνελεύσεις εἶνε ὅλως ἀνίκανοι ν' ἀποφασίσωσι τι λογικὸν ὡς πρὸς τὰ

ζητήματα ταῦτα. Αἱ βουλαιὶ δύνανται νὰ ὑποδείξωσι διὰ ψήφου νομοθετικῆς τὸν σκοπὸν, οὗ τὴν πραγματοποίησιν κρίνουσιν ὀφείλομεν, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς πραγματοποιήσεως αὐτοῦ, εἴτε εἰς φόρους ἢ νομισματικὸν ζήτημα ἀναφέρεται, εἴτε εἰς οικονομικὰ ἢ δημόσια ἔργα, ὡς καὶ ὁ ὄρισμός τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης πρέπει ν' ἀνατίθεται εἰς εἰδικούς ἀνδρας.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας μεταβάλλονται τὸσον συχνά, ὥστε πολὺ ὀλίγοι εἶνε οἱ δυνάμενοι πεῖραν τινα νομοθετικὴν καὶ διοικητικὴν ν' ἀποκτήσωσιν. Παραλείπω ὅτι καὶ εἰ μακρότερον χρόνον ἐν ὑπηρεσίᾳ διαμένοντες οὕτως ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῆς μηχανικῆς πράξεως τῶν διοικητικῶν αὐτῶν καθηκόντων, ὥστε δὲν ὑπολείπεται εἰς αὐτοὺς ὁ χρόνος, ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς σεβερὰν τινα μελέτην οἰονδήποτε ἀντικειμένου, ἢ προσπαθῶσιν νεωτερισμὸν τινα νὰ ἐπιτελέσωσιν. Μάλιστα δὲ θὰ ἦτο ὑπὸ τοὺς σημερινούς ὄρους νὰ ζητήσῃ τις παρ' αὐτῶν ἀληθῆ ἀρμοδιότητα καὶ τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν ἰκανότητα πρὸς ὀρθὴν διέουσιν τῶν πραγμάτων.

Ἡ πολιτεία θὰ εὐρίσκηται πάντοτε ἐν κινδύνῳ, ἐφ' ὅσον τὰ πλήθη δὲν κατανοοῦσιν ὅτι ἡ διοίκησις πρέπει νὰ κατευθύνηται κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχάς, καὶ τὰ τοῦ ἰδιώτου ἢ σωματείου τινὸς πράγματα. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τῶν πρωτίστων σκοπῶν τῆς ἰθνικῆς ἀγωγῆς ὄφειλε νὰ εἶνε τὸ ν' ἀναπτύξῃ τὸ πνεῦμα τῶν παιδῶν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἄνδρες γενόμενοι νὰ σέβωνται τὴν ἀξίαν τῶν πραγματικῶν ἀρμοδιότητων κερτημένων εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς πολιτικῆς, βιομηχανικῆς ἢ κοινωνικῆς ἐνεργείας, καὶ εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν νὰ προσφεύγωσιν.

ΙΙΒ'

Μετὰ τοῦτο ἕτερον σεβαστότατον καθήκον τῆς ἰθνικῆς ἀγωγῆς εἶνε νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τοὺς παῖδας μεγάλας τινὰς ἀληθείας, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν ὑγιούς θεωρίας τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας.

Πρώτη τούτων εἶνε ἡ ἐνδύμωχος ἀλληλεγγύη, ἣτις συνδέει ἑκάστον ἄνθρωπον πρὸς πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων οὐ μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅσον ὁ πολιτισμὸς προάγεται καὶ ὁ βίος τῶν πόλεων ἀναπτύσσεται. Ἡ θὰ ἦτο δυνατόν διαρκέουσα ἔτι τῆς σχολικῆς φοιτήσεως νὰ μεταδοθῇ εἰς τοὺς παῖδας αἴσθημα οὕτω ζωηρὸν τῆς ἀμοιβαίας ταύτης ἐξαρτήσεως, ὥστε μηδέποτε ἐν τῷ ἔπειτα χρόνῳ ν' ἀπολεσθῇ. Διδάσκουσα εἰς αὐτοὺς, πῶθεν προέρχεται ἡ τροφή των, τὰ ἐνδύματα, ἢ θερμαίνουσα αὐτοὺς καύσιμος ὕλη καὶ τὸ φῶς, πόσῃν ἐργασίᾳ ἀναριθμητῶν ἀνθρώπων προυπεθέτουσι τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα,

ὡν σήμερον ἀπολαύουσιν, θὰ ἠδύνατο ἡ σχολὴ νὰ διαφωτίσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὸ ἔργον τῆς ἀλληλεγγύης, ἐφ' οὗ πτηρίζεται ἡ νεωτέρα πολιτεία. Ἡ ἀλήθεια αὕτη, ὅτι ἡ ὑπαρξίς ἑκάστης οικογενείας, ἑκάστου ἀτόμου, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πίστεως καὶ εὐδικρεναίης, μεθ' ἧν ἡ μηχανικός, ἡ τελώνης, ὁ μάγειρος, ἡ τροφός κτλ. ἐκτελοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν, εὐκόλως θὰ κατενοεῖτο ὑπὸ τῶν παιδῶν.

Καλὸν μέσον, ὅπως τὸ αἴσθημα τῆς ἀλληλεγγύης ἐμπνευσθῇ εἰς αὐτοὺς, θὰ ἦτο καὶ ἡ δι' ἱστορικῶν διηγήσεων ζωηρὰ παράστασις τοῦ τι ὄφειλε ἢ παρεῖσα γενεὰ εἰς τὰς προηγούμενους. Δὲν θὰ ἦτο ποσῶς δύσκολον νὰ διειχθῇ εἰς αὐτοὺς τοῦτο ὡς πρὸς τὸ ὕλικόν μέρος, τὰς μεγάλας π. χ. ὁδοὺς, τὰς διοχετεύσεις τῶν ὑδάτων, τὰς οἰκίας, τὰ κτήματα καὶ τοὺς σωροὺς ἱαλίνους τῶν λίθων, οὗς αἱ ὑπομνηστικαὶ χεῖρες τῶν προγόνων ἀφῆρσαν ἐκ τῶν ἀγρίων.

Πολὺ δύσκολώτερον ὡσαύτως δὲν θὰ ἦτο νὰ κατανοήσωσιν εἰ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων δημοτικῶν σχολῶν καὶ αὐτῶν μάλιστα τῶν κατωτέρων, εἰς πείρους ἀγῶνας καὶ μάχους ὑπεβλήθησαν αἱ προλαβοῦσαι γενεαί, ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς συναιδήσεως καὶ τοῦ λόγου, τὴν ἀνεξίθρησκείαν καὶ τὰ δικαστήρια, τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, ἃν ἡμεῖς ἀπολαύομεν.

Δὲν πρέπει νὰ λησμενώμεν, ὅτι ἡ ἱστορία δακνύει εἰς ἡμᾶς συχνὰς παρθεναίους τοῦ νόμου τούτου τῆς ἀλληλεγγύης· δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἱστορίαν, ὡς συνήθως γράφεται, δὲν εἶνε ἄλλο ἢ μακρὰ διήγησις συνεχῶν καταπάσεων τῆς μεγάλης ταύτης ἀρχῆς· πόλεμοι, καταπίσεις, διαμάχαι ἀδιόλακτοι τάξεις πρὸς τάξιν, ἐκκλησίαι πρὸς ἐκκλησίαν, ἔθνος πρὸς ἔθνος, αὕτη εἶνε ἡ ἱστορία. Ἀλλ' αἱ παρθεναίαι αὗται τοῦ νόμου τῆς ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν μεγάλων συμφορῶν, ὡς συνεπαχόνται, ἀκριβῶς διαφωτίζουσι μᾶλλον τὴν ἐρηθότητα τοῦ νόμου καθ' ἑαυτόν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἱστορικὴ διδασκαλία δὲν κατευθύνεται κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦτο, θὰ ἦτο προτιμώτερον παντελῶς νὰ ἐλείπων.

ΙΙΓ'

Ἡ ἰθνικὴ ἀγωγή ὄφειλε προσέτι νὰ διδάσκῃ εἰς πάντας τοὺς παῖδας τὴν οὐσιώδη ἐυσέτητα τῆς ἐξ ἐλευθέρων πολιτῶν κοινωνίας, ἣτις ἐνότης ὑπάρχει παρὰ τὴν ἀπειρὸν ποικίλιν τοῦ ἀνατεθειμένου ἑκάστῳ ἔργου, τῶν πνευματικῶν δυνάμεων καὶ προσόντων ἑκάστου μέλους τῆς κοινωνίας. Τὸ διδάγμα τοῦτο, εἰ καὶ δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ἀμείωτος ἀνωτέρω μηχανικευθὲν, συνδέεται ὅμως στενῶς πρὸς αὐτό. Ἴσως δὲ ἀπορρίπτεται ἡ γνώσις αὐτοῦ χάριν καὶ τῆς γενικῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου ἀξιοπρεπείας, αἵτινες ἀμφότεραι ἀποτελοῦσιν οὐσιώδεις σκοποὺς τῆς

πολιτείας, καίτοι διαφέρει τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως, καὶ ἦν ἡ ἰσότης τῶν καταστάσεων πηγάζει ἐξ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς ἐλευθέρως πολιτείας.

Ἡ ἐνότης τῆ ὄντι εἶνε δυνατὴ, ἐνῆ ἡ ἰσότης τῶν καταστάσεων εἶνε ἀδύνατος καὶ παρὰ φύσιν.

Ἡ ἐλευθερία καὶ ἐλαστικότης αἱ χαρακτηρίζουσαι πάντα δημοκρατικὸν ὄργανισμὸν ἐπιτρέπουσιν, ὑποθάλλουσι μάλιστα τὴν κοινωνικὴν ἀνισότητα. Καὶ ἐν ποτε κατωρθοῦτο νὰ ἐπνευθῇ ἐξίσωσις εἰς τὴν κοινωνίαν, θὰ ἐβλέπομεν εὐθὺς τὴν ἐπομένην ἀναφαινομένην τὴν τεχνικῶς ἐξαλειφθεῖσαν ἀνισότητα, πλὴν μόνον ἐν ἀρδῆν κατεστρέφετο αὕτη ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ κοινωνικὴ εὐκίνησις.

Ἐφαίει λοιπὸν ἡ σχολὴ νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης εἶνε ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ συναμ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἔννοιαν τῆς οὐσιώδους ἐνότητος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ ὡς πρὸς τὸ κινεῖν αὐτὴν πνεῦμα καὶ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν, εἰς ἣν τείνει. Ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ αὕτη ἐνότης εἶνε ὁ λόγος τῆς ὑπαρξείας τῆς πολιτείας, τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, πρὸς ὃ πρέπει νὰ τεινώσι πάσαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης.

ΙΔ'

Ἐφαίει πρὸς τούτοις ἡ σχολὴ νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς παῖδας τὴν χριστιανικὴν ἀρχήν, καὶ ἦν ἡ εἰς τοὺς ἄλλους παρεχομένη εὐεργεσία εἶνε ἡ ἀσφαλεστάτη πηγὴ τῆς ἰδίας ἡμῶν εὐτυχίας. Ἰδὲ τὴν κατανόησιν καὶ ἀφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐγκτεῖται ἡ ἀληθὴς εὐτυχία παντός ἀνθρώπου· ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἐκ τῆς ἀφαρμογῆς αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἡ δημοσία εὐδαιμονία καὶ εὐημερία.

Ἐν ἐλευθέρῳ πολιτείᾳ πᾶς λειτουργὸς δὲν εἶνε κύριος, ἀλλ' ὑπηρετῆς ἀπολαύων ἐμπιστοσύνης. Ἰδύσασθε δὲ ἐκπληρῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν ἀπολαμβάνει μόνον χρηματικὴν ἀμοιβήν, ἀλλὰ καὶ εὐγνωμοσύνην καὶ σέβας. Καὶ τοῦτο ἀληθεύει ἐξ ἴσου διὰ τε τὸν διευνητὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τὸν πυροσβέστην, ὅσον καὶ διὰ τὸν καθηγητὴν καὶ τὸν ἀρχόντα. Ἡ ἐλευθερὰ πολιτεία κληταὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ γράμμα τὴν ἀρχήν, ἢ ὁ βεβλημένος εἶνε πρῶτος ἐστὼ πάντων ἐσχατοσιν. Ἐπρεπεῖν ἡ σχολὴ νὰ διδάσκῃ εἰς πάντας τοὺς παῖδας, ποία εἶνε ἡ τιμὴ τῆς εὐσεβείας ἐκτέλεσεως τοῦ καθήκοντος καὶ ποία ἡ συνδέουσα αὐτὴν ἀμοιβή, ὅτι ἡ φιλοδοξία τοῦ νὰ φανῶσιν ὀφείλομαι εἶνε ἡ ὑψίστη καὶ εὐγενεστάτη πασίᾳ καὶ νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτοὺς δι' ἱστορικῶν καὶ βιογραφικῶν διηγήσεων ὅτι οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες οἱ καλὸν τι ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος προέβησαν, ὡς οἱ μάρτυρες, οἱ ἑφευρεταί, οἱ διδάσκαλοι,

οι νομοθέται, οι δικασται κατέστησαν έαυτούς αξίους της αιωνίου ευγνωμοσύνης του ανθρωπίνου γένους.

ΙΓΕ'

Επειδή πάσα ελευτέρα πολιτεία σκοπεί πρό πάντων την επαύξησην της ευημερίας και ευδαιμονίας του λαού, έπρεπε οι παίδες να μάθωσιν εν τη σχολή να διακρίνωσι και έπωφελώνται εκ των μέσων, άτινα ή φύσις παρέχει προς ευδαιμονίαν καλοῦσα αυτούς να θαυμάσωσι τας άπειρους αυτής καλλονάς και την έξαισιν αυτής λαμπρότητα. Ωφείλει η σχολή να διδάσκη την χαράν και ή διδάσκαλος να είνε εν αυτή ή διδάσκαλος της χαράς. Η δημοκρατική κοινωνία, εν ταις χώραις τουλάχιστον, εν αίς τελειότερον αυτή άνεπτυχθη, έφύτευσε δάση και κήπους μεγάλους συντελοῦντας εις την υγείαν και τέρψιν των λαϊκών τάξεων και ή δημοτική σχολή ώφειλε να θεωρή καθήκον αυτής να διδάσκη τους παίδας και δι' αὐτῶν τούς γονεΐς, πῶς να έπωφελώνται εκ πάσης παρουσιαζομένης ευκαιρίας προς τέρψιν νόμιμον και έφικτήν.

ΙΔ'

Επρεπε τέλος να μανθάνωσιν οι μαθηται εν τη σχολή, εις τί συνίσταται ή άληθής ευγένεια εν δημοκρατική χώρῃ. Η ιστορία και ή ποίησις διηλοῦσιν εις αυτούς περι πικρικών, ευγενῶν, πριγκίπων, βασιλέων και αυτοκρατόρων, ών τινες υπήρξαν άληθώς μεγάλοι, αλλά και πολλοί ετελείς και ποταποί, παριστώσιν αυτοίς ώς αξια θαυμασμοῦ τὰ παραδείγματα της νομιμότητος και άφοσίωσως, μεθ' ών επί μακρούς αιώνας άνθρωποι κατωτέρως τάξεως υπηρέτουσιν τούς κρατοῦντας αὐτῶν, και έξυμνοῦσι τας θαυμασίας άρετάς, τας υπαίας ή άφοσίωσις αυτή ενέπνεε και τότε έτι, οτε εκείνοι, εις οὗς άνεφέρετο, ήσαν άνάξιοι αυτής. Αλλά τινες άρεται, οά έρωτήση ή νοήμων μαθητής, ο' άντικαταστήσωσιν εν τη νέῃ πολιτεία τας παλαιάς ταύτας άρετάς; Η πίστις εις τό καθήκον, πρέπει να τῷ άπαντήση τις, τό θάρρος, ή άπάρησις έαυτοῦ, ή ζήλος, ή ήρωή άφοσίωσις εις τό ιδεώδες της ελευθερίας, της ένότητος, της άνοχης, της δικαιοσύνης και της γενικής ευτυχίας. Ας διδαχθῇ ή μαθητής οτι υπάρχει και δημοκρατική τις άριστοκρατία και οτι πρέπει να υπάρχει τοιαύτη, να ή πολιτεία παράγη μεγάλους χαρακτήρας; αλλά συναμα εις μάθη οτι ή άριστοκρατία αυτή άποτελείται εκ άνδρῶν και γυναικῶν, οὗς έπιμελής άγωγή, πείρα προσωπική και άρεται υπό τῶν προγόνων κληροδοτηθεΐσαι άνέδειξαν μεγάλους χαρακτήρας και ψυχάς ευγενείς. Τούς ευγενείς τούτους πρέπει να σέβηται ή παίς και μετ' αὐτῶν μάλλον άφορμής δοθείσης να συντάσσεται ή μετὰ τῶν άγεν-

νῶν και ευτελῶν την ψυχήν. Και οὕτω οά κτενοί, οτι ή πλοῦτος οὐδαμῶς άποτελεΐ την άληθῆ ευγένειαν, οτι δέ, να αξιωθῇ να εισέλθῃ εις τας τάξεις αυτής, οὐδέν άλλο χρειάζεται ή να άποκτήσῃ τας γενναίας ήθικάς και πνευματικάς άρετάς, τας άποτελοῦσας τόν κύριον λόγον της υπέρξεως της.

Η εις την άληθινῆν ταύτην άριστοκρατίαν κατατάξις έπρεπε να είνε ή ύψιστος σκοπός της φιλοδοξίας και τῶν γονέων ώς προς τὰ τέκνα των και αὐτῶν τούτων. Πᾶς κατέχων τας άπειτουμένης άρετάς, είνουθήποτα και άν έχῃ έργον ή θέσιν, άποτελεΐ αυτοδικαίως μέλος της δημοκρατικής ευγενείας, ήτις πληροΐ τας εκυτής τάξεις και εκ της οικογενείας και εκ της εκκλησίας και εκ τού σχολείου στρατολογούσιν διό και πλείονες οὕτως ευγενείς υπάρχουν εν ελευτέρα πολιτεία ή εν οίκαθήποτε άλλῃ.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ' ΕΙΣ ΑΠΡΟΣΙΤΟΥΣ ΧΩΡΑΣ

Το έρίππιον ήτο ξύλινον και πολύ ύψηλόν. Υπὲρ τοῦ ήρωθλου δ' αὐτοῦ μέρους ήσαν έπισημασμένα ήλιγον ήριζοντίως προς τὰ έσω πέντε ή έξ αίχμαλ σιδηρά. Μόλις έκάθισα εις τό βρασανιστήριον τούτο, αί αίχμαλ ήρχισαν να κεντῶν τούς νεφρούς μου.

« Άφού προσετέθησαν 20 μέχρι 30 ίππεις, εκινήσαμεν μετὰ μανιώδους ήρμης. Είς ίππους προηγούμενος έμού ώδήγηι τόν ίππον μου δια σχολίου. Τοιουτοτρόπως δέ διηνήσαμεν άρκετά χιλιόμετρα.

« Επρωχωρούμεν κατὰ μήκος άπεράντου σιerras λόφων εκ κίτρινης άμμους, άνίσου ύψους, οτε διεκρίναμεν μακράν ήμάδα 200 ίππέων έξαγειρούσαν νεφρς κονισροῦ. Μετ' οὗ πολὺ ήνήθημεν μετ' αυτής, και τότε έθεσαν εις πρόξιν νέον ήρωθρον τοῦ προγράμματος τῶν βασάνων μου.

1 Τέλος. Ίδε σελ. 264.

σφιγνόντες, έπαιξάνοντες οὕτω τόν εκκωφαιτικόν ήχον χιλιᾶδων κωδωνίσκων τῶν ίππων.

Τὸ σχολίον, δι' οὗ με έκραται εις ήθετινός, ήτο πολύ στερεόν. Ίσχυρεν ήμεις αὐτό τόσον δυνατά, να με ρίψῃ κάτω, ώσπε άπροσδοκῆτως εκόπη. Ίσπεσε βαρὺς κατὰ γῆς, και ήγώ αὐτός με πολλήν δυσκολίαν έμεινα επί τοῦ ίππου. Τὸ γαλοῖον τοῦτο περιστατικόν προξένησεν εν άρχῇ θυμηθίαν τινά εις την συνοδίαν, άλλ' έπειτα εκ δεισιδαιμονίας θεώρησαν αὐτό κακόν οίωνόν.

« Τέλος, μετ' άτελείωτον ίππασίαν, έβράσαμεν κατὰ την δύσιν τοῦ ήλιου εις τό προωρισμένο μέρος. Είς την κορυφήν λόφου ύψοῦτο φρούριον· κάτωθεν αὐτοῦ ήτο ιδρυμένη ή σκηνή τοῦ Πόμπου.

« Δύο ή τρεΐς άνθρωποι με άπέσπασαν βιαίως εκ τοῦ έρίππιου. Οι πόνοι, οὗς ήσθηνόμην κατὰ την σπονδυλικήν στήλην, ήσαν τόσον ζωηροί, ώσπε εκήτησα ήλιγων σιγγῶν άνάπυξιν. Αλλά ήρηθήσαν, και ώθουντές με κτηνωδῶς προς τὰ έμπρός μει άνήγγειλαν οτι έμελλον ν' άποκεφαλισθῶ. Όλον τό πλῆθος τῶν ιερέων και τῶν στρατιωτῶν ήρχισε τότε να με σκόπη, να χειρονομή την άποκεφάλισιν και να με ύβρίζῃ παντοιοτρόπως. Ίσπειτα με έσυραν μέχρι τοῦ τόπου της άποκεφαλίσσεως προς τὸ βρασιτερά της εισόδου της σκηνῆς.

« Υπὲρ τοῦ ιδεώδους ήτο έπιτηρημένη ήριζοντίως δοκός ξυλίνη πρισματωειδής. Υπὲρ μιας τῶν γωνιῶν αυτής με έστησαν ήρωθρον, ήλιγοι δέ άλλοι προσεπάθησαν ν' άπομακρύνωσιν άλλήλων τὰ σκέλη μου, ήσαν ήδυνάκτο περισσώτερον. Τὰ κτηνώδη τότε οὕτω δια χονδρῶν σχολίου έθεσαν τούς πόδας μου εις την δοκόν τόσον σφιγκτά, ώσπε έτέμνετο τό ήρμα.

« Ο πλανώδης Νέρμπα, ή λυσσιωδέστερος τῶν βασανιστῶν μου, έλθῶν έπισθεν με συνέλαβεν εκ της κόμης, ήτις άπό πέντε μηνῶν έκκετος ήτο λίαν μακρά, και διεσκέδαζε σῶρον την κεφαλήν μου προς τὰ ήπίσω.

« Ίσπερσθεν τοῦ Πόμπου ύστατο εν γραμμῇ τὰ βδελυρώτερα τῶν ανθρωπίνων οὕτων. Είς παχύς, άπατρόπιες την ύψιν έκράτει εις την χείρα σιδηρῶν ραβδῶν, με την ήπειαν συνέτριβε τὰ οστά τῶν θυμηθῶν, άλλας ξίφος διατομεν, άλλοι μοι έδεικνουν διάφορα φρικώδη όργανα βασάνου. Τὸ πλῆθος οὐψῶν τὰ αἶμα μου με περιστοιχίζεν, άφῆνον άρκετόν χῶρον ελεύθερον, ώσπε να βλέπω τὰ έξαγόμενα βασανιστικά έργαλεια, τὰ ήπεια εις ίεραΐς έσειον, ως να παρασκευαθῶσιν εις την πράξιν.

« Ίνα καταστήσωσι τό ήρμα θελκτικώτερον τρεΐς ιεραΐς μουσικοί εκάμνον δια τῶν όργάνων των εκκωφαιτικῶν ήρωθῶν· ή εις δια γιγαντίου κίρατος παρήγε τραχείς ήχους βροντής, ή άλλος έπληττε τύμπανον, ή τρίτος εκυμβάλιζε, και

εις μικράν άπόστασιν τέταρτός τις έπαιζεν αόδια-λείπτως τεράστιόν τι Ίνδικόν όργανον.

« Ίν τῷ μεταξὺ ραβδῶς σιδηρῆ μετὰ ξυλίνης λαβῆς έθερμαίνετο εις πυραυνον.

« Nya yhi Kiu mah takou! » « Οά σου καύσωμεν τούς ήρωθλοῦς », άνερώνησαν εις ίερεΐς εν χορῷ.

« Και ή Πόμπω λαβῶν την ραβδόν έβάδισε προς έμέ κρυφαίνων αὐτήν. Τόν παρατήρησα κατὰ πρόσωπον. Έκείνος άπέστρεψε τους ήρωθλοῦς· έφαινετο οτι άπέρευγε την εκτέλεσιν, άλλ' οι ίερεΐς τόν παρώτρυνον και τόν εξηρέθιζον.

« Ίλλοις εις τόν τόπον μας, δια να ιδῆς », μοι λέγει αναπερόμενος εις την χησεινήν διήγησιν μου, « ίδού ή τιμωρία σου ».

« Και ταῦτα λέγων ή Πόμπω ύψωσε τόν βραχίονα και έφερε τόν ήρωθρόν σιδηρόν εις άπόστασιν 4—5 εκκτοστῶν άπό τῶν ήρωθλοῦν μου. Όρμημαφύτως εκλίσσα αὐτούς ήσον ήδυνάκην. Αλλά ή θερμότης ήτο τόσον ισχυρά, ώσπε μοι έφάνη οτι οι ήρωθλοῦ μου, και πρό πάντων ή άρισतरός, εξηραίνοντο άκαρκαίως, και εις την ρίνα ήσθάνθην πόνον οξύν.

« Ο χρόνος μοι έφάνη άπειρος, άν και ναιμίζω οτι ή ραβδός δέν έκρατήθη πρό τῶν ήρωθλοῦν μου περισσώτερον τῶν 30 δευτερολέπτων. Όταν άνύψωσα τάλυοῦντα βλέφαρά μου, δέν διεκρίνου ειρή είδος ήμιγλης ήρωθρός. Ο άρισतरός ήρωθλοῦς μοι έπροξένει πόνοους φρικτούς και ανά πασαν στιγμήν μοι έφαινετο οτι πραγματι έσκότειζεν αὐτόν. Ο δεξιός έβλεπεν ήμισυήποτε άκόμη. Η σιδηρῆ ραβδός είχε ριφθῇ κατὰ γῆς εις άπόστασιν ήλιγων βημάτων.

« Ίνῶ εύρισκόμην εις τοιαύτην κατάστασιν, με τας κνήμας διαστῶσας, με αλμοφύρτους τούς ήμους, τας χείρας και τούς πόδας, βλέπων τό παν εν φρικώδει ήρωθρῷ λάμπαι, εν μέτρῃ τοῦ εκκωφαιτικῶ ήρωθῶ τῶν κυρβάλων και κεράτων, τό πλῆθος με ύβριζε και έπτουε ρωνάζον αόδιακόπως « εις θάνατον, εις θάνατον ». Δέν ήδυνάμην άλλο να κάμω παρά να μείνω ήρεμος, κύριος έμαυτοῦ, παρατηρῶν μετὰ προσποιητής αόδιαφορίας τας παρασκευαζόμενας νέας βασάνους.

« Miumila nani kshiko » « φωνεύσατέ τον με τουφέκιον », ήκούσθη αἶφνης φωνή τις βραγχνώδης δεσπόσασα ήλου εκείνου τοῦ ήρωθῶ.

« Και παρευθῶς εις στρατιώτης ήρχισε να γαμίζῃ τουφέκιον με ήρωθλίδα άναπτύμενον. Ίθεσε δέ τόση πολλήν πυρίτιδα, ώσπε θ' άνετινάξετο ή μυελός εκείνου, οστις οά έπυρσθῶλει. Και δια τούτο με ευχαρίστησιν μου είδον οτι έθωκαν αὐτό εις τόν Πόμπω. Οὕτως έστήριξεν αὐτό εις τό μέτωπόν μου. Είς στρατιώτης έπειτα ήναψε την ήρωθλίδα· κρότος φεβαρός ήκούσθη, οστις σφοδρῶς με εκλόνησεν. Αλλά προς γενικήν εκπληξην τό υπερβολικῶς γεμισμένο τουφέκιον

διέφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πόμπω· ἂν καὶ ὁ κλονισμός, ὃν ὑπέστην, ἦτο μέγας, ἤθελον ἑμῶς νὰ γελᾶτω.

«Ταραχθὲν ἐκ τῆς συμπτώσεως ταύτης, ἔξω ἐαυτοῦ γενόμενον διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶσων ἀποπειρῶν, τὸ πλῆθος ἤρχισε νὰ ἐξάγῃ κραυγὰς ἀγρίας· «Φονεύσατέ τον, φονεύσατέ τον! Δὲν ἤμποροῦμεν νὰ τὸν τρομάξωμεν», ὠρύετο πανταχόθεν.

«Ἐίφος ἀμφιστομον ἐπροτάθη τότε εἰς τὸν Πόμπω, ὅστις ἀπέσπασεν αὐτὸ ἐκ τῆς θήκης. Ἄλλὰ μετὰ τὴν τελευταίαν ἀποτυχίαν, ἦν ἀναμφιβόλως ἀπέδιδαν εἰς ὑπερφυσικὴν δύναμιν, εἰδίσταζε νὰ προχωρήσῃ.

«Ἐκ τοῦ δισταγμοῦ τούτου παραινῆθεις ἐδήλωσα ὅτι ἠδύναντο νὰ μὲ φονεύσωσιν, ὁπότε ἤθελον, ἀλλ' ὅτι, ἐὰν ἐκείνην τὴν ἡμέραν μὲ ἐφόνευον, ὅλοι θ' ἀπέθνησκον αὐρίον — πράγμα βεβηχιστάτον, ἀφοῦ πάντες εἴμεθα θνητοί. Ἡ δὴλωσις αὕτη τοὺς ἀνεχαίτισε πρὸς στιγμὴν. Ἄλλὰ τοῦ πλῆθους ἡ ἐξέγερσις ἦτο τοσαύτη, ὥστε δύσκολον πλέον ἦτο νὰ πραυνοῦν, καὶ ὁ Πόμπω κατελήφθη ὑπὸ νέας μακρινῶν ἐξάψεως. Ἀνίψωσε τὰς χειρῖδας τοῦ φορέματός του καὶ ἐχώρησε πρὸς ἐμὲ μὲ βῆμα βραδύ καὶ βαρὺ κραδαίνων τὸ γυμνὸν ξίφος δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ.

«Ὁ δῆμιος ἦτο ἦδη ἐγγύτατα ἐμοῦ. Ὑψωσε μὲ ἀμφοτέραις τὰς νευρώδεις χεῖρας του τὸ ξίφος ὑπεράνω τῶν ὤμων του, ἔπειτα κατεβίβασεν αὐτὸ μέχρι τοῦ λαμποῦ μου μὲ ἕλην τὴν δύναμίν του. Τὸ ξίφος διήλθεν ἐγγύτατα τοῦ λαμποῦ, ἀλλὰ δὲν μὲ ἐψύσεν. Οὔτε συνωφρῶθη οὔτε λέξιν ἐξεστόμισα, ἐφάνη δὲ ὅτι ἡ στάσις μου ἔκαμιν ἐντύπων εἰς τὸν δῆμιόν μου μέχρι σχεδὸν φθοῦ. Προφανῶς δὲν ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διαβολικὴν αὐτὴν παράστασιν. Ἄλλὰ τὸ πλῆθος ἐγένετο ὁλονὲν ἀνυπομονώτερον καὶ θορυβώδεστερον, καὶ οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὸν ἱερεῖς τὸν παρώτρυνον διὰ χειρονομίῶν παραφόρων. Ἐπανέλαβε λοιπὸν τὸ ἔργον ταύτην τὴν φοράν ἐκ τῶν ἀριστερῶν μου. Ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους διήλθε τόσον πλησίον, ὥστε μόλις ἀπέχετο δώδεκα χιλιοστὰ τοῦ μέτρου ἀπὸ τοῦ λαμποῦ μου.

«Ἐφαίνεται ὅτι ἡ τύχη μου ἀπεφασίσθη, ἐκλιπούσης πλέον πάσης ἐλπίδος. Ἄλλὰ παραδόξως καὶ κατὰ τὴν κρισιματάτην στιγμὴν τοῦ δράματος δὲν κατώρθουν νὰναλογοῦσθω ὅτι θ' ἀπέθνησκον. Διατί; ἀγνοῶ. Ἐμελλον νὰ μὴ ἐπανιδῶ τοὺς γονεῖς, τοὺς φίλους, οἵτινες οὐδὲ θὰ ἐμάνθανόν ποτε, πῶς ἀπέθανον; Ἄλλὰ μετὰ τῶσους κινδύνους, πάθη, συγκινήσεις τῶν τελευταίων ἐβδομάδων δὲν ἀνελογίζετο τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ὡς τοῦτο θὰ ἐγένετο, ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἀπηγόμην ἀμέσως ἐκ τοῦ ἀναπαυτικῶν ἐν Λονδίῳ ἐνδιαιτήματός μου μέχρι τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως.

«Φαίνεται ὅτι ἡ δυσάρεστος αὕτη προάσκησις προηγεῖται ἐνίοτε τῆς ἐκτελέσεως ἐν Θιβέτ, ἵνα τὸ θυμὸν βρασανισθῇ περισσώτερον. Δὲν τὸ ἐγνώριζον τότε, ἀλλὰ τὸ ἔμαθον ὀλίγας ὕστερον ἐβδομάδας. Μὲ τὸ τρίτον κτύπημα συνήθως ἀποκόπτεται ἡ κεφαλὴ.

«Οἱ ἱερεῖς, ὧν ἡ αἰμοχαρὴς ὄρεξις ἐκινήθη ἐκ τῶν προσομιῶν τούτων τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων, ἐξηκολούθουν ζητοῦντες τὸν θάνατόν μου. Ἄλλ' ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν λύσσαν αὐτῶν, τὰς ἀγρίας ἀρυγὰς τῶν, ὁ Πόμπω ἀντίστη σταθερώτερον, μὲ παρετήρει δὲ μετὰ σεβασμοῦ καὶ φρίκης, ὡς ὃν ὑπερφυσικόν. Ἦν τούτοις οἱ ἱερεῖς μὴ δυνάμενοι νὰ ἴδωσι πάραυτα τὸν θάνατόν μου, ἀπεράσισαν νὰ μὲ βρασανίσωσι τοῦλάχιστον κατὰ νέον τρόπον.

«Μὲ συνέλαβον καὶ ἔδωσαν ἐκ νέου ὄρθιον εἰς τὴν γωνίαν τῆς δοκοῦ μὲ τὰς κνήμας πολὺ πλέον διεστῶσας. Ἐπειτα προσέδωσαν εἰς τὴν ἄλυσιν τῆς χειροπέδης μου σχοινίον, τὸ ὁποῖον διεπέρασαν εἰς ὀπήν εὐρισκομένην εἰς τὴν κορυφὴν μεγάλου πικασάλου ἐμπειρηγμένου ὀπισθὲν μου. Σύροντες ἔπειτα τὸ σχοινίον ἐτέντωσαν τοὺς βραχιονάς μου οὕτως, ὥστε ἀναμφιβόλως θ' ἀπεσπῶντο, ἂν ἤμην ὀλιγώτερον εὐκαρπτος. Ἀφοῦ ἔσυραν τὸ σχοινίον μὲ ἕλας τὰς δυνάμεις τῶν χερῶν νὰ διεσπῶσιν τὰ μέλη μου, ἀνήτησαν αὐτὸ οὕτως ἐντεταμένον καὶ ἐμείνα κατὰ τὸ ἤμισυ μετέωρος ἔχων τὸ αἰσθημα, ὅτι πάντα τὰ ὅστα μου ἀπεσπῶντο ἢ ἐμελλον ν' ἀποσπασθῶσιν ἐκ τῶν γόμφων αὐτῶν.

«Τὸ βέρος τοῦ σώματός μου ἀναγκασίως ἐπηύξανα τοὺς πόνους τῆς φοβερᾶς βρασάνου, ἥτις πράγματι εἶνε ἀρχικὴ τις μορφή τοῦ διαμελισμοῦ. Ὁ Μάνσιγ πασῶν ἐκ τοῦ ἔκπου καὶ ὑπολειφθεῖς ὀπίσω, ἐφθασεν ἐν ἡ ταῦτα ἐγίνοντο, προσεδέθη δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν δοκὸν καὶ ἀνητήθη ἐξ ἄλλου πικασάλου ἀπέναντι ἐμοῦ.

«Τὸ ἄλλος ἦτο ὅξυ· οἱ τένοντες τῶν κνημῶν καὶ τῶν βραχιόνων μου ἦσαν φρικωδῶς ἐντεταμένοι καὶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη ἐκυρτοῦτο οὕτως, ὥστε σχεδὸν ἐκάμπτετο εἰς δύο· αἱ ὠμοπλάται ἐπίεζον ἐπωδύνως τοὺς σπονδύλους.

«Καὶ ὡσεὶ μὴ ἤρκειν ταῦτα, ἕτερον σχοινίον περιβάλλον τὸν λαμπὸν τοῦ Μάνσιγ καὶ τὸν ἰδικόν μου μᾶς ἤνωσεν ἀμφοτέρους.

«Προχὴ ἤρχισε νὰ πίπτῃ ἡμίγυμνοι ἐναλλάξ ἐπικύνοντες ἐκ τοῦ φύχους ἢ ἐκκίρμεθα ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ. Στρατιῶται περιστοιχίζον ἡμᾶς μὲ σκύλους φύλακας προσδεδαμένους εἰς πασσαλίσκους.

«Ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ αἱ ὦραι παρήρχοντο δι' ἡμᾶς μακρὰ εἰς τοιαύτην εὐρισκομένους κατάστασιν. Αἱ κνήμαι, οἱ βραχιόνες, αἱ χεῖρες μου ἔγειναν βλαμηθῶν ἀναλήθητοι· δὲν ὑπέφερον πλέον ἡθελῶμεν τὸ ἀλλόκοτον αἰσθημα ὅτι εἶχον κεφαλὴν μετὰ σώματος νεκροῦ.

«Τέλος ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε. Μᾶς ἀνήγγειλαν ὅτι ἡ ἐκτέλεσις ἀνεβάλλετο διὰ τὴν αὔριον, βεβηχίως ἵνα παραινῶσιν τὸν βασανισμόν μας. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Πόμπω συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν ἱερέων ἐπλησίασεν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδικῆς καὶ πρὸς διασκέδασιν ἐκάμιν ἀκριβῆ ἐρευνῶν τῶν ἀποσκευῶν ἡμῶν, ὅσας ἀκόμη δὲν εἶχαν ἐξετάσῃ. Ἦνοιξαν τὰς θήκας τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαλείων μου, τὰ ὁποῖα οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἱερεῖς παρετήρουν μετὰ περιεργείας ἀμα καὶ προφυλάξεως. Ἐξήγησα εἰς αὐτοὺς τὴν χρῆσιν ἐκάστου ὄργανου, πρᾶγμα δύσκολον, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἀμάθειαν τῶν Θιβητινῶν καὶ τὴν μικρὰν ἐμοῦ γνώσιν τῆς γλώσσης αὐτῶν. Μετὰ τὸ θερμόμετρον καὶ ἄλλα τινὰ ἐξήγαγον τὴν θήκην τῶν φωτογραφικῶν πλακῶν· ὅλοι αἱ πολῦτιμοι ἀρνητικαὶ πλάκες μου κατεστράφησαν ἐν μιᾷ στιγμῇ.

«Πολὺ ἀπησχόλησεν αὐτοὺς καὶ ἡ θήκη τῶν χρημάτων. Ἄλλὰ πρὸ πάντων ἐλλυσε τὴν προσοχὴν τῶν σημαντικῶν ποσῶν ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα εὗρον εἰς μίαν θήκην.

«Ἐπωραλήθη ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅπως προσφέρω εἰς τοὺς ἱερεῖς 500 ρουπίας, καὶ σῶμα παρεκάλεσα τὸν Πόμπω ἵνα δεχθῇ τὸ τουφέκιόν μου (συστήματος Μαρτίνι), τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι τῷ ἤρασκεν. Ἄλλὰ καὶ τὰς δύο προσφορὰς μου ἠρηθήθησαν νὰ δεχθῶσιν· οἱ ἱερεῖς εἶνε, μοι λέγουσιν, πολὺ πλούσιοι, καὶ τὸ ἱπίσημον ἀξίωμα τοῦ Πόμπω δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ φέρῃ ὄπλον. Συνεικινήθη ἡμῶς οὕτως πολὺ ἐκ τῆς προσφορᾶς μου καὶ ἤλθε νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ. Οἱ λησταὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ἄμοιροι καὶ τινος εὐγενείας τρόπων.

«Ἐν τούτοις οἱ ἱερεῖς δὲν εἶχον ἀκόμη κατορθῶσιν νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῆς τύχης ἡμῶν, ἀλλ' ἄλλοι, ἐν εἰς καὶ ὁ δικαιοκτῆς, εἶχον σχεδὸν ἀποφασίσῃ νὰ μᾶς σταλίσωσιν εἰς τὰ σύνορα. Κατὰ ἀστυχίαν, ὡς βραδύτερον ἔμαθον, ὁ Πόμπω κατ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν νύκτα εἶδε καθ' ὅσον ὅτι πνεῦμά τι τῷ εἶπεν, ὅτι ἐὰν δὲν μᾶς ἐφόνευον, καὶ αὐτὸς καὶ ἡ πατρις του θὰ ἔπασχον μεγάλας συμφορὰς· «Δύνασθε, τῷ ἔλεγεν, νὰ φονεύσητε τὸν Ἀγγλον, χωρὶς οὐδὲν νὰ φοβῆσθε· οἱ Πλένκοι δὲν τολμοῦν νὰ πολεμήσωσιν μὲ τοὺς Θιβητινοὺς».

«Παρ' αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς εἰς οὐδεμίαν σεβερὰν ἀπόφασιν προβαίνουσιν, πρὶν συμβουλευθῶσιν τὰς μαγείας. Διὸ ὁ Πόμπω κατέφυγεν εἰς τὸ ἐκεῖ μαντεῖον τῶν ἱερέων.

«Συνηθίζουσι νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸ τεμάχιον ἐξ ἐνός τῶν ἰνύχων τοῦ προσώπου, περὶ οὗ ζητοῦσι τὴν συμβουλὴν του. Ἐἰς ἱερεὺς λοιπὸν ἤλθε καὶ ἐξήταξε τοὺς δακτύλους μου, ἀλλὰ μόλις ἰδὼν αὐτοὺς ἐξέφρασε μεγάλην ἐκπλήξιν. Ἐκ

τῶν ἐπιφωνήσεών του παρακινήθητες προσήλθον κατὰ σειράν ὅλοι οἱ ἱερεῖς· καὶ αὐτὸς ὁ Πόμπω προσκληθεὶς διέταξεν ἀμέσως νὰ παύσωναι νὰ μὲ βρασανίζωσιν. Ἦνεκα συμπτώσεως, ἥς δὲν ἠδύναμην τότε ἀμέσως νὰ ἐνοήσω τὴν σημασίαν, ἤμην σεφοσμένος.

«Ὅταν μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας ἠλευθερώθην, ἠδυνήθη νὰ μάθω παρὰ τῶν Θιβητινῶν εἰς ποίαν εὐνοίαν τῆς προνοίας ὤφειλον τὴν ζωὴν. Οἱ δάκτυλοι μου εἶνε μακρότεροι παρ' ὅσον εἶνε συνήθως εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦτο ἐκτιμᾶται μεγάλως εἰς τὸ Θιβέτ. Ὁ τοιοῦτος δακτύλος ἔχων θεωρεῖται ὑπέροχος κατὰ τὴν φύσιν, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν τῷ συμβῇ, οὐδὲν κακὸν θὰ παθῇ.

«Ὅπως ὁπότε ὄραλλω νὰ ἐμολογήσω ὅτι ἡ δευσιδαιμονία αὕτη τῶν Θιβητινῶν μοι ἀπέδωκε τὴν ζωὴν. Ὁ Πόμπω ἐκήρυξεν ὅτι αὐθιμαρὸν θ' ἀναχώρου εἰς τὰ Ἰνδικὰ σύνορα μετὰ τῶν δύο συντρόφων μου. Ἐἰς πέντε ἡμέρας διηυῶσασα 280 χιλιομέτρα.

«Πολὺ ἐταλαιπωρήθημεν κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην πορείαν. Οἱ στρατιῶται μᾶς ἐκακοποιούον, δὲν μᾶς ἐπέτρεπον δὲ νὰ τρώγωμεν εἰμὴ καθ' ἐκάστην δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, ἵνα μὴ ἀναλάβωμεν δυνάμεις.

«Ὅ,τι εἶχομεν, μᾶς ἀφῆρήθη· τὰ ἐνδύματά μου ἦσαν ρακιδῆ καὶ πλήρη φθοιρῶν, ἡμεῖθα ἀνυπόδητοι καὶ σχεδὸν ἐντελῶς γυμνοὶ τὴν νύκτα.»

Ἐἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκόμενος ὁ Λάνδερ συνήτησεν ἕνα αὐτόχθονα ὑπομαζόμενον Σάουα, παρ' οὗ ἔμαθον ὅτι φίλοι του ἐλθόντες ἐξ Ἰνδικῆς διήλθον τὰ σύνορα, ἵνα πληροφορηθῶσι περὶ τῆς τύχης τῆς συνοδίας, περὶ ἧς ἐλέγγοτο ὅτι ἰσφάγη. Ἄς φαντασθῇ τις τὴν χαρὰν τῶν δυστυχῶν αἰχμαλώτων.

Ἄλλ' ὅμως ἐμελλον ἀκόμη νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν πράγματα ἢ κακοβουλία καὶ ἡ δολιότης τῶν Θιβητινῶν. Ὁ δικαιοκτῆς τῆς ἐπαρχίας, εἰς τὴν ἵστοίαν εὐρίσκοντο, δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὸν Λάνδερ καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Ἰνδικὴν διὰ τῆς μόνης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διαβυτικῆς ἡδῶς, ἀλλ' ἠνάγκαζεν αὐτοὺς ν' ἀκαλουθήσωσι στροφὴν, διὰ τὴν ἵστοίαν θὰ ἐχρειάζετο δεκαπέντε ἡμερῶν πορεία διὰ μέσου χιλιῶν καὶ πάγων. Ἐξηντλημένοι ἐκ τῶν στερήσεων καὶ τῶν βρασάνων δὲν θὰ ἠδύναντο οἱ αἰχμαλῶται νὰ διέλθωσι ζῶντες τὴν ἡδὸν αὐτὴν. Ὁ δικαιοκτῆς ἐγνωρίζε καλῶς τοῦτο, ἀλλὰ θ' ἀπέδωκε τὴν δολίαν ταύτην ἐξαφάνισιν τῶν Ἑυρωπαίων ταξιδιωτῶν, ἐὰν ἀληθῶς αὕτη τὸν ἐπέβαλεν εἰς ἀνησυχίαν τινὰ, εἰς ἀσπύχημα καθ' ἡδὸν συμβῆν. Ὁ Λάνδερ καὶ οἱ δύο ἰσθηγοὶ του ἀπόφασιν ἔχοντες ν' ἀντιστῶσι μέχρι τέλους, παρ' ὅσον τὴν ἐξάντλησιν τῶν, ἐπατέθησαν κατὰ τῶν στρατιωτῶν.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Πάντα τὰ ἔθνη ἔχουσιν ἔθνικα κειμήλια εἰς τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀναφερόμενα καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτήρος παρέχοντα. Ἡ διαφύλαξις τῶν κειμηλίων τούτων πλὴν ὅτι εἶνε ἔργον εὐσεβείας, καθίσταται πολλάκις καὶ ἀναγκαστὸς συνεκτικὸς δεσμὸς τοῦ ἐκάστοτε παρόντος πρὸς τὰς παραδεδομένας ἠθικὰς ἀρχὰς τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων τῆς δόξης καὶ τῆς ἀκμῆς, δεσμὸς ἐνισχύων πολλάκις τὴν ἔθνικὴν πρόδοον. Ἰδὼν δὲ εἰς τοῦτο φιλοτιμῶνται πάντα τὰ ἔθνη, πολλῶν μάλλον ἢ τοιαύτη φιλοτιμία ἐπιβάλλεται εἰς τὸ Ἑλληνικόν, οὕτως ἢ ἀπὸ τοῦ κλύδωνος μακρῶν αἰώνων διάσωσης ὑφέλλεται εἰς τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ παραλθὼν καὶ τὸν ἰσχυρὸν ἔθνικόν χαρακτήρα.

Ἦν τῶν τοιούτων κειμηλίων εἶνε παρ' ἡμῶν καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια, ἅτινα ψαλλόμενα ἀποπνεύουσιν ἀνδρικὸν μένος, πολεμικὴν καρτερίαν, εὐγενῆ φρονήματα, ὑψηλὴν ἡελαγχολίαν τῶν ὑπὲρ πατρίδος καρτεροφυχούντων, σαμνὴν στοργὴν καὶ ἐν γένει αἰσθημάτων οἰκεία τῇ Ἑλληνικῇ ψυχῇ.

Οὐδὲν τῶν νεωτέρων ἔθνων, οὔτε οἱ Πούλγαροι, οὔτε οἱ Σέρβοι, οὔτε οἱ Ρουμῶνοι, οὔτε ἄλλο τι τῶν μεγάλων ἔθνων ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν οἶαν οἱ Ἕλληνας δημῳδῆ ποιήσιν δημοσυρηγεῖσιν εἰς χρόνους πῶθρας δουλείας. Ἦνεκα τούτου ἐπιβάλλεται ἡμῶν ἡ φιλοτιμία νὰ διασώσωμεν οὐ μόνον γραπτῶς καὶ διὰ ζώσης, ἀλλὰ καὶ νὰ προσπαθῶσωμεν παντὶ σθένει ὅπως ζῶνται τὰ ἠρωϊκὰ μας τραγούδια ἐν εὐωχίαις καὶ συναναστροφαῖς πρῶτα ταῦτα τῶν Ἑυρωπαϊκῶν ἡμετέρων ὡς ἔθνικῆ, οὕτως εἰπεῖν, προσευχῆ. Μωρὸν βεβαίως θὰ ἦτο νὰ φέξῃ τις τὴν ροπήν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν Ἑυρωπαϊκὴν μουσικὴν καὶ νὰ διαμυσηθῆται τὸ ἔπος καὶ τὴν ἐπὶ τῆς καρδίας ἰσχυρὰν ἐπενέργειαν αὐτῆς, ἀλλ' ἡ παρατηρούμενη ἡμετέρα περιφρόνησις πρὸς τὰ κλέφτικὰ μας τραγούδια, εἶνε ὀλιθερὸν φαινόμενον ἀμαρτώσεως ἔθνικοῦ χαρακτήρος καὶ μίσους πρὸς τὰ οἰκεία. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἀσεβείας πρὸς τὰ πάτρια ἐφθάσαμεν καὶ τοσοῦτον κινδυνεύομεν ν' ἀπολέσωμεν τὸν ἔθνικόν μας χαρακτήρα, ὥστε οὐ μόνον ἀπαρειακόμεθα καὶ δυσφοροῦμεν, ἀλλὰ καὶ χλευάζομεν ἀκούοντες που ἐν εὐθύμῳ συναναστροφῇ ἀδόξενα τὰ κλέφτικα τραγούδια· ἐνῆ φιλοτιμότερα ἔθνη θὰ ἤκουον μεθ' ὑπερηφανείας ἔθνικῆς καὶ κατανώξεως. Πλεῖσταται μάρτυς

ἀνά πάσῃν στιγμῇ πᾶς τις, τοῦ ὁποῦ ἡ καρδία πάλαι ἐξ ἔθνικοῦ ἐγωϊσμοῦ, τοιούτων ὀλιθερῶν φαινομένων οὐ μόνον, ὅπου ὁ ψευδοπολιτισμὸς εἰσεχώρησε παμφάγος, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἡλιπίζε τις ἐτι διατηροῦνται ἔχνη ἀγνοῦ ἔθνικοῦ βίου. Ἄλλοτε τὰ μέγαλα τῶν ἀρίστων οἰκῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ ταπειναὶ οἰκαὶ ἀντήχουν ἀπὸ τὰ κλέφτικα τραγούδια. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Τούρκων προυχόντων εἶχον τὴν τόλμην καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν οἱ ἡμέτεροι νὰ τραγουδοῦν αὐτὰ. Ὁ Νικόλαος Λάμπρος ἐκ Σπείτσων προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Τούρκου τοπάρχου τῆς Πύλου εἰς γεῦμα καὶ εὐθυμήσας ἤρχισεν νὰ τραγουδῇ,

Διφοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὰ
καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια
διψᾷ κι' ὁ δόλιος Ζηχαρίας
γιὰ τούρκικα κεφάλια.

Διακόψης εἰπετα τὸ τραγούδι εἶπεν εἰς τὸν ξενίζοντα Τούρκον μὴ σοῦ κακοφανῇ, ἀγᾶ μου, τὸ τραγούδι τὸ λέγει. Ὁ δὲ Τούρκος μεγαλοφύχως πρὸς τὸν Λάμπρον, ὅστις ἐπέδειξεν ἐκείνην τὴν ὑπερήφανον παρρησίαν, ἀπήντησε μειδιῶν· «Δὲν πειράζει, ρεῖζῃ Νικόλα, ἔξακολουθεῖ».

Ἡ μουσικὴ μονοτονία τῶν ἡμετέρων τούτων καὶ τὸ ὀλιθερὸν τοῦ ρυθμοῦ αὐτῶν ἐν γένει δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰτίον τῆς πρὸς ταῦτα περιφρονησεως, ἀλλ' ἡ ἑλλειψίς ἔθνικῆς μορφώσεως σεβάρως καὶ μὴ ἐπιπολαίου, ἡ τάσις ἡμῶν πρὸς ἀποιμίμησιν παντὸς ἔθνειου δυσαρμόστου πρὸς τὸν ἔθνικόν μας χαρακτήρα καὶ ἀντιρρόπου πρὸς πάτρια ἔθιμα καὶ ἥθη καὶ ἡ ἐνταῦθεν μωρὰ ὑποτίμησις τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἔθνειμου μας. Ἀς ἀποβλέψῃ τις πρὸς ἐκείνους, οὔτινες ἐτυχον ἀνατροφῆς Ἑλληνοπρεπεῦς, ἐν ἀτμοσφαιρῇ ἔθνικωτέρου καὶ ἀγνοτέρου βίου, καὶ θὰ εἶδῃ αὐτοὺς συγκινουμένους ἰερὰν καὶ ἀνδρικήν συγκίνησιν κατὰ τὴν ἀκρόασιν κλέφτικου τραγουδιοῦ, οὐχὶ διότι ἀμειροῦσιν ἀνωτέρας μουσικῆς καλαισθησίας, ἀλλὰ διότι μετὰ τῶν μεγαλοχολικῶν καὶ μονοτόνων ἐκείνων τόνων συναντηχοῦσιν αἱ ἀνδρικαὶ χορδαὶ καρδίας ἔθνικῶς διαπλασθείσης.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, γεννᾶται ἡ σκέψις ἡμῶν τίνι τρόπῳ θὰ δυναθῶμεν, ἐάν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον νὰ μειώσωμεν τὴν ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἔθνικὴν ταύτην φωνητικὴν μουσικὴν, ἥτις εἶνε ἡ ἀπήχησις τῆς ἀλγούσης ψυχῆς τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἡμετέρων ἡρώων καὶ ἥτις τόσον καταλ-

«Ἐνετεινάμεν τὰς ὑπολειπομένας δυνάμεις, γράφει ὁ Ἄγγλος ἐρευνητῆς, καὶ ἤρχισαμεν νὰ λιθοβολῶμεν τὴν συνοδεύουσαν ἡμᾶς φρουράν. Πράγμα δὲ ἀπίστευτον, οἱ δειλοὶ ἐκεῖνοι στρατιῶται ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν καὶ μᾶς ἠκολούθησαν μακρόθεν ἰκετεύοντες ἡμᾶς νὰ μὴ ἐναντιώμεθα, διότι ἡ ζωὴ των ἐκινδύνευεν, ἐν δὲν ἐξετέλουν τὰς δοθείσας διαταγὰς.»

Τέλος μετὰ πολλὰς δυσκολίας καὶ ὑποκρισίας παντὸς εἶδους καὶ διὰ τῶν σφοδρῶν πρκαστάσεων τῶν δύο Ἀγγλῶν φίλων του κατώρθωσεν ὁ Λάνδορ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς παπολιτισμένους τόπους διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ. Καὶ οὕτως ἐσώθη καὶ τὰ δεινὰ του ἐλήξαν.

Ἄν ἡ ἐπιχειρήσις τοῦ Λάνδορ δὲν ἐπέτυχεν, ὡς ἐπιθυμοῖ, ἐν ὁ θαρραλέος ἐρευνητῆς δὲν κατώρθωσεν νὰ διαπεράσῃ τὸ περικαλύπτρον ἐτι τὴν Ἀλάσσαν μυστήριον, ἦνοιξε τοῦλάχιστον τὴν ὁδὸν εἰς ἐκείνους, οὔτινες ἐν ἐγγυτέρῳ ἢ ἀπωτέρῳ μέλλοντι θὰ κατορθώσωσιν ἀναμφιβόλως νὰ ἐισδύσωσιν εἰς τὰς χώρας ταύτας καὶ καταστήσωσι καὶ αὐτὰς κοινωνοὺς τῆς γενικῆς κινήσεως τοῦ πολιτισμοῦ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Ποία εἶνε ἡ ἐνέργεια τοῦ οἴνου ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου;

Ὁ οἶνος εἶνε συγχρόνως οὐσία θρεπτικῆ, διεγερτικῆ καὶ τονωτικῆ. Ἡ θρεπτικὴ του δύναμις εἶνε σημαντικὴ καὶ βοηθεῖ μὲγάλως τὴν διατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως μετρίως δόσεως. Ἡ γυνὴ πρέπει νὰ πίνῃ πολὺ ὀλίγον οἶνον, τὰ δὲ παιδιὰ ν' ἀπέχωνται αὐτοῦ. Ὁ οἶνος εἶνε ἀφελιμώτατος εἰς τοὺς γέροντας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ ἀνθρωπίνη ἄγνοια.

Ἐπάρχουσι πλεῖστα πράγματα, τῶν ὁποίων γνωρίζομεν μόνον τὰ ὀνόματα, ἀγνοοῦμεν δὲ αὐτὰ.

Ἀμερικανὸς ἐπιστῆμων θέλων νὰ ἐξακριβώσῃ μέχρι τίνος σημείου φθάνει ἡ ἀμάθεια τῶν συμπολιτῶν του, ἀπέτεινεν ἐρωτήσεις εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας παιδιῶν πρὶν ἢ ταῦτα εἰσελθῶσιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Βαστόνης καὶ ἐκ τῶν ἀπαντησεῶν των ἐξακριβώσας τὰ ἑξῆς:

Ἐπὶ 100 παιδιῶν τὰ 14 δὲν εἶχον ἰδῆ ποτὲ ἄστρα. 45 δὲν μετέβησαν εἰς ἐξοχὴν· 20 ἠγνόουν ὅτι τὸ γάλα προέρχεται ἐκ τῶν ἀγελάδων· 55 δὲν ἐγνώριζον ὅτι τὰ ξύλα παράγονται ἀπὸ τὰ δένδρα· 13 ἕως 15 δὲν διέκρινον τὸ πρᾶσινον, τὸ κυανοῦν καὶ τὸ κίτρινον χρώμα· 45 δὲν εἶχον ἰδῆ χοῖρον.

Ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀμερικανικὸν περιοδικὸν δημοσιεύει παράδοξον ἄρθρον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ διὰ μέ-

σου τῶν αἰώνων καθίσταται ὀλονὲν χαμηλοτέρα. Ἦνεκα τούτου οἱ δέξυφωνοι τῶν θεάτρων σπανίζουσι νῦν, ἐνῆ πρὸ ἑκατὸν ἐτην ἦσαν κοινότατοι. Ὁ ἀρθρογράφος ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ πρόγονοί μας ἠγνόουν ἐντελῆς τὴν φωνὴν τοῦ βαθυφώνου. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει διὰ τοὺς ἄνδρας, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν· μετὰ τινα εἴη ἡ φωνὴ τῆς ὑψηφώνου θὰ ἐκλίπη καὶ αἱ μουσικαὶ συνθέσεις αἱ προωρισμένοι σημερον διὰ φωνὴν ὑψηλὴν γυναικὸς θὰ μένωσιν ἀνεκτέλεστοι ἐπὶ τοῦ χάρτου. Κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ ἀμερικανοῦ τούτου ὄλοι οἱ ἄνδρες τοῦ μέλλοντος θὰ εἶνε βαθύφωνοι καὶ ὄλοι αἱ γυναῖκες μεσόφωνοι.

Βοτανικαὶ κήποι.

Ἐπάρχουσι καθ' ὅλον τὸν κόσμον 200 περίπου βοτανικοὶ κήποι. Τοὺς περισσοτέρους ἔχει ἡ Ἀγγλία μετὰ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς 30. Κατόπιν ἔρχεται ἡ Γερμανία 34· ἡ Γαλλία μετὰ τῶν ἀποικιῶν τῆς 25· ἡ Ἰταλία 23· ἡ Ρωσία 17· ἡ Αὐστρουγγαρία 13· ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία 7· τὸ Πέλλιον, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰσπανία, αἱ Ἦν. Πολιτεῖαι ἀνά ἡ ἐκάστη· ἡ Πορτογαλία καὶ ἡ Ἑλβετία ἀνά 3· ἡ Δανία καὶ ἡ Ρουμανία ἀνά 2· ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία, ἡ Βραζιλία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Χιλή, ἡ Ἰαπωνία, τὸ Παρὺ, ἡ Ρουατεμάλα ἀνά ἓνα.

Μαυροβιότης πτηνῶν.

Ἦχει ἐξακριβωθῆ ὅτι ὁ κόκκος ἐπὶ 300 εἴη. Ἐπάρχει πᾶσανόσης ὅτι ὁ ἰεραξ φθάνει τὰ 150. Εἰς Βερολίνον ἀπέθανε θαλάσσιος ἀετὸς τῷ 1819 ὅστις εἶχε συλληφθῆ πρὸ 104 ἐτην. Ἐτερος ἰεραξ συλληφθεὶς ἐν Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ 1706 ἀπέθανε μετὰ 118 εἴη. Ἐκ θαλάσσια καὶ ὑδρόβια πτηνὰ ζῶσι πολλὰ εἴη. Οἱ ἀλέκτορες δύνανται νὰ ζῆσωσι μέχρι 15-20 ἐτην. Ἡ περιστέρη 10 εἴη. Ἐκ μικρὰ πτηνὰ 8-18. Ἡ ἀηδὴν ἐντὸς κλωσῆς ἐπὶ τὸ πολὺ 10 εἴη. Ἐκ καναρίνια 15.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Ἡ μεγαλόφωνος ἀνάγνωσις.

Ἡ μεγαλόφωνος ἀνάγνωσις πλὴν τῶν ἄλλων αὐτῆς καλῶν, ἠφέλει καὶ εἰς τὴν ὑγίαν, ὡς ἐνδυναμίνουσα τοὺς πνεύμονας. Ὅσοι μάλιστα ὑπάρκουν εἰς στηθικὰς ἐνοχλήσεις ἐφείλουσι νὰ ἀναγινώσκωσι μεγαλοφώνως, μεθοδικῶς κατὰ ὁρισμένα διαστήματα ἢ καὶ νὰ ἀπαγγέλλωσι στίχους ἢ ἀκόμη καὶ νὰ ψάλλωσιν, ἀλλὰ πάντοτε προσέχοντες νὰ ἀρθρώνωσι τοὺς ἦχους καὶ ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν ὑπερβολὴν.

Ἐντομοκτόνος κόνις.

Κόνιν ἀκίνδυνον μὲν εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἀλλὰ ἐλαθριωτάτην διὰ τὰ ἔντομα δυνάμεθα νὰ κατασκευάσωμεν ἀναμειγνύοντες 55 ὄραμα βόρρακος, 15 ἀμύλου καὶ 5 κακάου.